

**Wojewódzka Stacja
Sanitarno - Epidemiologiczna w Kielcach**

**STAN
SANITARNY
województwa świętokrzyskiego
2021**

**Stan sanitarny województwa świętokrzyskiego w 2021 r. opracowano
w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach pod kierunkiem:
Jarosława Ciura – Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego**

przez: *Kierowników komórek organizacyjnych WSSE w Kielcach*

przy współudziale:

Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych woj. świętokrzyskiego

Redakcja:

OPSiA WSSE w Kielcach

Zdjęcia:

Archiwum WSSE w Kielcach

Wydano ze środków:

Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

*Tekst raportu znajduje się na stronie internetowej WSSE w Kielcach
(WSSE Kielce - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach
- Portal Gov.pl (www.gov.pl))*

Szanowni Państwo,

Oddaję w Państwa ręce raport podsumowujący aktualny stan sanitarny województwa świętokrzyskiego za rok 2021. Rok 2021 r. to niestety następny rok pandemii, która spowodowała globalne zakłócenia społeczne i gospodarcze.

Od momentu ogłoszenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii związanego z zakażeniami SARS-CoV-2 i jego transmisji w populacji – organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego, tj. Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Kielcach i Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni działający na terenie woj. świętokrzyskiego nieustannie realizowali działania przeciwepidemiczne na różnych poziomach i w różnych horyzontach czasowych.

Dotyczyły one m. in. nadzoru i koordynacji działań w stosunku do osób będących na kwarantannie oraz izolacji, osób objętych czynnym nadzorem epidemiologicznym oraz osób hospitalizowanych.

Wszystkie działania podejmowane przez służby sanitarne województwa miały na celu zapewnienie możliwie najwyższego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia mieszkańców oraz poprawę jakości ich życia. Aktualna, szybko ewoluująca sytuacja zmusza do odejścia od stosowania mechanizmów prewencyjnych na rzecz podejmowania działań celowanych. Decyzje dotyczące priorytetów działań są podejmowane w oparciu o analizę występujących na konkretnych obszarach czynników ryzyka oraz ich wpływu na różne sfery życia.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nieprzerwanie realizowano przy pomocy zespołu pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego (szczególnie wojewódzkiego i powiatowego) szerokie spektrum zadań z zakresu zdrowia publicznego, obejmując swym zasięgiem wszelkie aspekty życia, pracy, nauki i wypoczynku człowieka.

Przedstawiając dane dotyczące pełnego obrazu stanu sanitarnego naszego województwa pragnę zwrócić Państwa uwagę na zaangażowanie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w szerzenie wiedzy o czynnikach ryzyka, kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych, podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych związanych m.in. z podróżami i spo-

sobach zapobiegania tym zagrożeniom, tak istotne w dobie globalizacji zagrożeń i występowania światowych epidemii/pandemii.

Informacje zawarte w niniejszym raporcie wskazują, iż w 2021 r. (podobnie jak w latach ubiegłych) bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców województwa świętokrzyskiego pozostawało w dalszym ciągu na wysokim poziomie.

Sytuację epidemiologiczną i stan sanitarny województwa świętokrzyskiego opracowano na podstawie informacji i materiałów własnych oraz nadesłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych działających na terenie województwa świętokrzyskiego.

Jan Cielec

Spis treści

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH	7
Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych	7
Zakażenia SARS-CoV-2/COVID-19	7
Wybrane dane statystyczne:	7
Choroby zakaźne wieku dziecięcego	12
Inne, wybrane choroby zakaźne	13
Zamierzenia	19
STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ	20
Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego	20
Ogólna ocena obiektów żywnościowo-żywnieniowych	21
Stan sanitarny środków transportu	22
Jakość zdrowotna środków spożywczych	22
Znakowanie środków spożywczych	25
Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami	27
System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach - RASFF	28
Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	29
Ocena sposobu żywienia	30
Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia	33
Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia	33
Wnioski	34
NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKЦИИ SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP	36
Jakość zdrowotna suplementów diety	36
Jakość zdrowotna kategorii żywności dla określonych grup	37
Wnioski	38
JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH	40
Wprowadzenie	40
Badania laboratoryjne próbek wody	41
Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę	43
Wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$	43
Wodociągi o produkcji $101 \div 1000 \text{ m}^3/\text{d}$	43
Wodociągi o produkcji $1001 \div 10000 \text{ m}^3/\text{d}$	44
Wodociągi o produkcji $10001 \div 100000 \text{ m}^3/\text{d}$	44
Inne podmioty zaopatrujące w wodę	44
Ujęcia powierzchniowe	44
Studnie publiczne	45
Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	45
Badania ciepłej wody użytkowej	45
Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.	45
Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	46
Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego	46
Wnioski	47
STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK	48
Wprowadzenie	48
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni	49
Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii	50

Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach.....	51
Serwis kąpieliskowy.....	52
Wnioski.....	52
STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ	53
Wprowadzenie.....	53
Stan sanitarny wybranych obiektów.....	53
Ustępy publiczne.....	53
Obiekty opieki społecznej.....	54
Obiekty hotelarskie.....	56
Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej.....	57
Obiekty komunikacji publicznej.....	58
Cmentarze.....	60
Domy przedpogrzebowe.....	60
Inne obiekty użyteczności publicznej.....	61
Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą.....	62
Wnioski.....	63
NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO – HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAM I	64
Wprowadzenie.....	64
Działalność kontrolna w ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego - charakterystyka działań naprawczych.....	64
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad warunkami pracy oraz działań naprawczych.....	64
Przekroczenia NDS i NDN.....	65
Czynniki biologiczne.....	66
Czynniki rakotwórcze i mutagenne.....	66
Usuwanie azbestu.....	77
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad chemikaliami oraz działań naprawczych.....	66
Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad kosmetykami oraz działań naprawczych.....	66
Choroby zawodowe.....	67
Badania i pomiary środowiska pracy.....	68
Współpraca oraz działalność prozdrowotna.....	68
Wnioski.....	69
DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKЦИИ SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE ZMNIEJSZANIA ZAGROZEŃ ZDROWIA PUBLICZNEGO STWARZANEGO PRZEZ ŚRODKI ZASTĘPCZE	70
Działania nadzоровe.....	70
Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu „dopalaczy”.....	70
Współpraca z innymi instytucjami.....	70
Działania profilaktyczne.....	70
Wnioski.....	71
HIGIENA RADIACYJNA	72
Informacje ogólne.....	72
Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących źródła promieniowania jonizującego.....	72
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz.....	74
Pomiary skażeń promieniotwórczych.....	75
Wnioski.....	77
OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	78
Informacje ogólne.....	78
Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży.....	78
Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży.....	78
Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej.....	79
Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży.....	79
Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne.....	79

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.....	79
Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole.....	79
Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży.....	81
Postępowanie administracyjne.....	81
Podsumowanie	81
ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	82
Wprowadzenie	82
Wnioski	86
Podsumowanie	87
SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA	88
Wprowadzenie	88
PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA	89
Ogólnopolskie programy edukacyjne.....	89
Program edukacyjny: „Trzymaj Formę!”	89
Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”	89
Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”	89
Wojewódzkie programy edukacyjne:.....	89
Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”.	89
Interwencje nieprogramowe	90
Wnioski:.....	92

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Rok 2021 był kolejnym rokiem epidemii zakażeń SARS-CoV-2. Problemy związane z ograniczaniem epidemii zakażeń SARS-CoV-2 i zwalczaniem jej skutków, zdominowały zagadnienia związane z występowaniem innych chorób zakaźnych.

W celu zapobiegania i ograniczania transmisji SARS-CoV-2, na podstawie odpowiednich zapisów prawa, stosowano działania polegające m.in. na:

- wykryciu i odosobnieniu (izolacji) źródeł zakażenia (osób, u których potwierdzono zakażenie SARS-CoV-2), na jak najwcześniejszym etapie choroby,
- obejmowaniu kwarantanną osób zdrowych, które były narażone na zakażenie,
- przecięciu dróg szerzenia się zakażenia poprzez, np. ograniczenie liczby kontaktów między ludźmi, wprowadzenie zasad dystansu społecznego, noszenie maseczek zasłaniających nos i usta, przestrzeganie zasad higieny,
- uodpornieniu populacji poprzez szczepienia.

W roku 2021, podobnie jak w roku 2020, niższym niż w latach wcześniejszych poziom rozpoznawania i rejestracji większości pozostałych chorób zakaźnych, dla których określono obowiązek ich zgłaszania, w ocenie Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (ŚPWIS), mógł wynikać z:

- faktu, iż obowiązujące zapisy prawa w zakresie profilaktyki zakażeń SARS-CoV-2 dotyczące, np. zgromadzeń, pracy zdalnej czy zasłaniania ust i nosa, miały również wpływ na zmniejszenie ryzyka transmisji w populacji, patogenów innych niż SARS-CoV-2,
- prowadzenia przez Rząd Polski oraz media, nasilonej działalności oświatowej, promującej zachowania (np. higiena rąk, dystans społeczny, odpowiedzialność społeczna), ograniczające ryzyko transmisji patogenów również innych niż SARS-CoV-2,
- ograniczonej (pomimo starań), dostępności do świadczeń z tytułu opieki zdrowotnej (ogniska COVID-19 w szpitalach, powszechność praktykowania teleporad).

Podane w niniejszym opracowaniu dane liczbowe za 2021 rok pozostają w trakcie weryfikacji przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie.

Zakażenia SARS-CoV-2/COVID-19

W XXI wieku wykryto trzy szerzące się epide-

micznie, powodujące zagrożenie dla zdrowia publicznego, koronawirusy:

- SARS-HCoV (Severe Acute Respiratory Syndrom) - wykryty w 2002 roku; przypadki zarejestrowano w 29 krajach w okresie od 1 listopada 2002 r. do 31 lipca 2003 r.,
- MERS-HCoV (Middle East Respiratory Syndrom Virus) – wykryty w 2012 roku; epidemia, już o mniejszej intensywności trwa nadal; od początku epidemii większość zachorowań rejestruje się na Bliskim Wschodzie.

W wyniku prowadzonych badań określono, iż naturalnym rezerwuarem zarówno SARS-HCoV (2002 r.) jak i MERS-HCoV (2012 r.) są w przyrodzie nietoperze, a do zakażenia człowieka doszło po wcześniejszym przełamaniu bariery gatunkowej pomiędzy nietoperzami a innymi ssakami.

- SARS-CoV-2 wywołujący chorobę COVID-19

Zakażenie SARS-CoV-2 może przebiegać bezobjawowo, skąpoobjawowo lub z wyraźnymi objawami chorobowymi (COVID-19), podobnymi jak w innych infekcjach układu oddechowego, takimi jak m.in. gorączka, kaszel, duszność, ból gardła, mięśni, głowy, biegunka, czy uczucie osłabienia lub utrata węchu lub smaku. Postawienie pewnej diagnozy wymaga wykonania badań laboratoryjnych w kierunku SARS-CoV-2. Ryzyko ciężkiego przebiegu oraz wystąpienia powikłań w przebiegu COVID-19 dotyczy głównie osób starszych oraz osób z chorobami współistniejącymi.

Zakażenia SARS-CoV-2 w dniu 30 stycznia 2020 r. zostały uznane przez Światową Organizację Zdrowia za zagrożenie dla zdrowia publicznego o znaczeniu międzynarodowym.

W Polsce pierwszy przypadek zakażenia wirusem SARS-CoV-2 został wykryty w dniu 4 marca 2020 r. Od 14 do 20 marca 2020 r. obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego. Wraz z pojawianiem się kolejnych przypadków COVID-19 oraz ogłoszeniem w dniu 11 marca 2020 r. przez Światową Organizację Zdrowia pandemii COVID-19, na terenie Polski w dniu 20 marca 2020 r. wprowadzono stan epidemii.

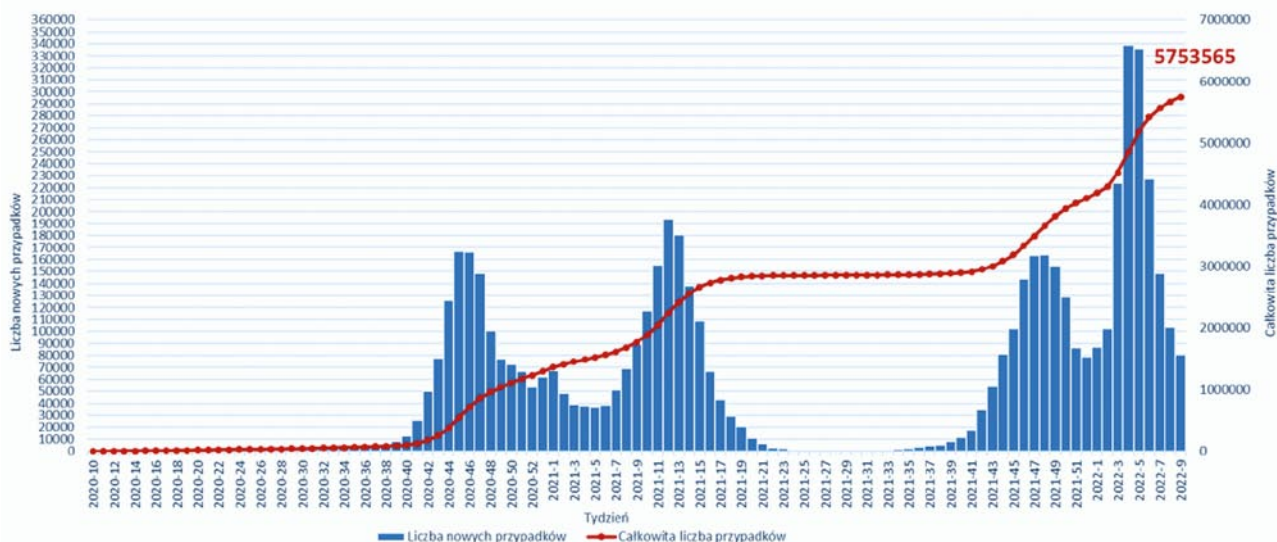
Wybrane dane statystyczne:

Według danych zaraportowanych do WHO, od początku pandemii do dnia 18.03.2022 r., na świecie zarejestrowano:

- 464 809 377 potwierdzonych przypadków zakażeń SARS-CoV-2

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2021

- 6 062 536 zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2.
 Według danych Ministerstwa Zdrowia RP, od początku epidemii do dnia 21.03.2022 r., w Polsce zarejestrowano:
- 5 895 304 przypadki zakażeń SARS-CoV-2, w tym 77 492 ponowne zakażenia
 – 114 221 zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2 (w tym zgony osób zakażonych SARS-CoV-2, u których diagnozowano również choroby współistniejące).

Wykres 1. Liczba potwierdzonych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 w Polsce: stan na tydzień 09, 2022 r.; źródło: NIZP PZH-PIB

Przypadki zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) w województwie świętokrzyskim w 2021 r.:

- w woj. świętokrzyskim w 2021 r. zarejestrowano 63 599 przypadków zakażeń SARS-CoV-2/ COVID-19 (w 2020 r. – 36 202 przypadki), a w Polsce 2 846 900 przypadków (przypadki potwierdzone i możliwe łącznie).

W 2021 r. zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 5 221,21/100 tys. ludności a w Polsce – 7 422,66/100 tys. ludności.

Źródło danych dla województwa świętokrzyskiego: roczne sprawozdanie MZ-56, sporządzane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej,

Źródło danych dla Polski: opracowanie NIZP-PZH pt. „Informacje o zachorowaniach na choroby zakaźne i zatruciach w Polsce w 2021 roku” (dane tymczasowe).

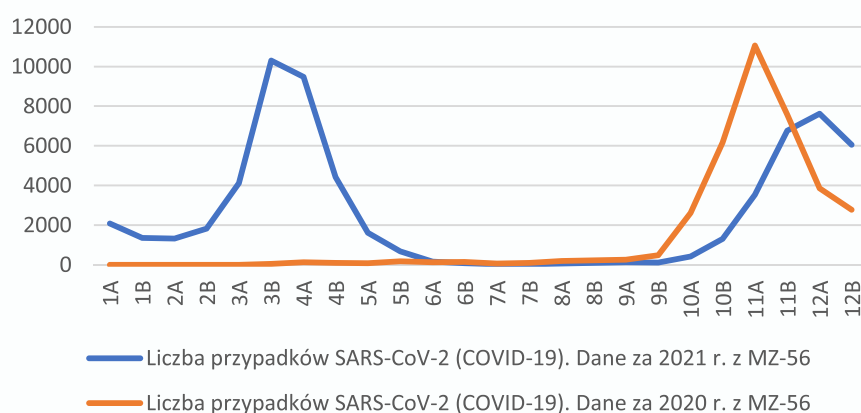
numer dwutygodniowego MZ-56 z woj. świętokrzyskiego	liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2021 r.	liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2020 r.
1A	2078	0
1B	1352	0
2A	1326	0
2B	1821	0
3A	4119	3
3B	10296	44
4A	9471	122
4B	4418	90
5A	1618	79
5B	686	175
6A	166	129
6B	75	153
7A	33	72
7B	32	105

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2021

8A	58	192
8B	96	233
9A	133	266
9B	120	482
10A	423	2624
10B	1308	6165
11A	3543	11057
11B	6764	7573
12A	7616	3858
12B	6047	2780

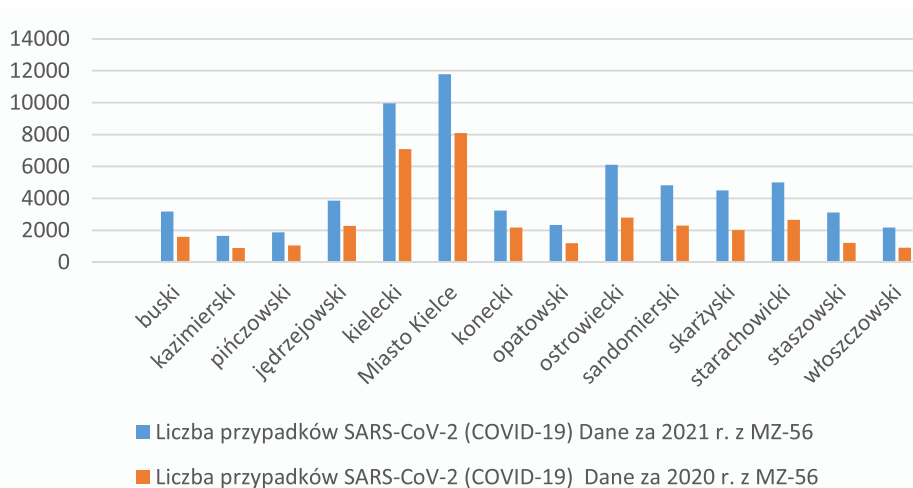
Tabela 1. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według dwutygodniowych sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 i 2021.

Wykres 2. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) według dwutygodniowych sprawozdań MZ-56 w województwie świętokrzyskim, w latach 2020 i 2021.

Powiat	Liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2021 r.	Liczba przypadków SARS-CoV-2 (COVID-19). Dane z MZ-56 za 2020 r.
buski	3175	1596
kazimierski	1651	897
pińczowski	1873	1040
jędrzejowski	3866	2268
kielecki	9957	7082
Miasto Kielce	11776	8097
konecki	3237	2168
opatowski	2337	1194
ostrowiecki	6106	2788
sandomierski	4828	2302
skarżyski	4497	2003
starachowicki	5010	2656
staszowski	3108	1200
włoszczowski	2178	911
woj. świętokrzyskie	63599	36202

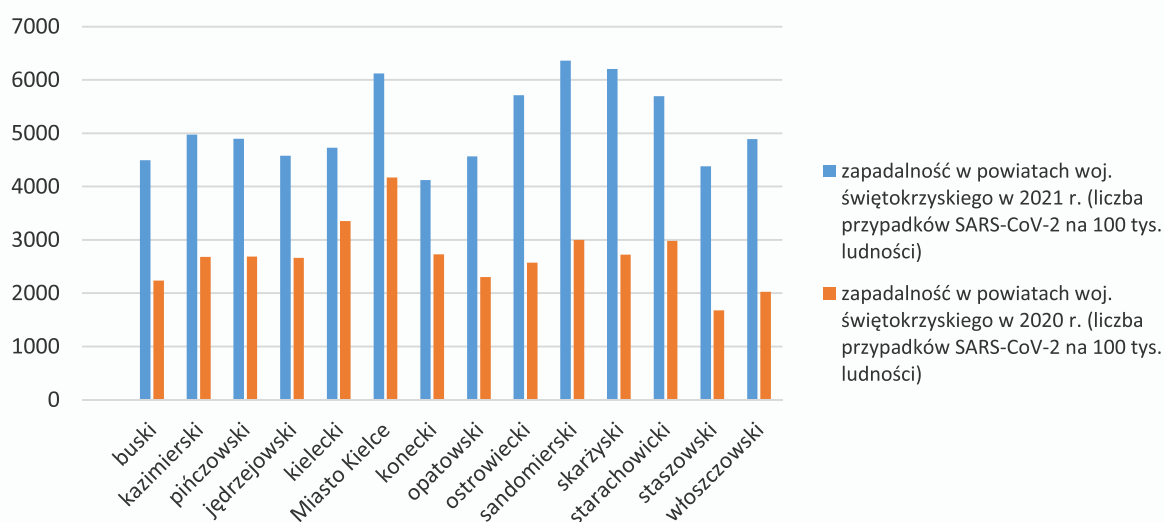
Tabela 2. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) w powiatach województwa świętokrzyskiego, w latach 2020 i 2021.

Wykres 3. Liczba zarejestrowanych przypadków zakażeń SARS-CoV-2 (COVID-19) w powiatach województwa świętokrzyskiego, w latach 2020 i 2021.

Powiat	zapadalność w powiatach woj. świętokrzyskiego (liczba przypadków SARS-CoV-2 na 100 tys. ludności) w 2021 r.	zapadalność w powiatach woj. świętokrzyskiego (liczba przypadków SARS-CoV-2 na 100 tys. ludności) w 2020 r.
buski	4491,63	2233,7
kazimierski	4972,14	2678,49
pińczowski	4898,4	2687,96
jędrzejowski	4578,67	2662,63
kielecki	4725,92	3352,28
Miasto Kielce	6118,42	4169,03
konecki	4123,25	2726,19
opatowski	4569	2303,51
ostrowiecki	5711,35	2571,1
sandomierski	6361	2999,89
skarżyski	6204,29	2722,69
starachowicki	5695,25	2979,18
staszowski	4381,91	1676,59
włoszczowski	4891,63	2027,46
woj. świętokrzyskie	5221,21	2943,15

Tabela 3. Zapadalność w powiatach woj. świętokrzyskiego w latach 2020 - 2021 (liczba przypadków SARS-CoV-2 na 100 tys. ludności).

Wykres 4. Zapadalność w powiatach woj. świętokrzyskiego w latach 2020 - 2021 (liczba przypadków SARS-CoV-2 na 100 tys. ludności).

Ogniska COVID-19 zarejestrowane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w podmiotach innych niż miejsce zamieszkania w 2021 r.:

- w woj. świętokrzyskim w 2021 r. zarejestrowano 205 ognisk COVID-19 w podmiotach innych niż miejsce zamieszkania zakażonych SARS-CoV-2, takich jak: szkoły (83), szpitale (43), zakłady pracy (36), DPS/ZOL/hospicjum (15), inne placówki medyczne (8), przedszkola (6), sanatoria (5), ośrodki opiekuńczo-wychowawcze (3), schroniska (3), żłobki (2), jednostka MSWiA (1).

Zgony osób zakażonych SARS-CoV-2 zarejestrowane w woj. świętokrzyskim w 2021 r.:

- w woj. świętokrzyskim w 2021 r. zarejestrowano

2 423 zgony osób zakażonych SARS-CoV-2 (w 2020 r. - 929 zgonów), w tym 2 413 zgonów zaklasyfikowanych według kodu ICD jako U 07.1 COVID-19 (wirus zidentyfikowany) i 10 zgonów zaklasyfikowanych według kodu ICD jako U 07.2 COVID-19 (wirus niezidentyfikowany); liczba osób zmarłych według grup wieku: 1 (15-19 lat), 3 (20-29 lat), 21 (30-39 lat), 51 (40-49 lat), 148 (50-59 lat), 2 199 (60+).

Źródło danych: „Roczny raport o zgonach oraz podejrzeniach zgonów z powodu zakażeń i chorób zakaźnych za okres od 01.01. do 31.12.2021 roku”, sporządzony przez organy PIS woj. świętokrzyskiego i przekazany do NIZP-PZH w Warszawie.

PSSE/powiat	liczba zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2 w 2021 r.	liczba zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2 w 2020 r.
Busko-Zdrój / buski, pińczowski, kazimierski	267	114
Jędrzejów / jędrzejowski	146	46
Kielce / Miasto Kielce, kielecki	657	201
Końskie / konecki	213	95
Opatów / opatowski	94	58
Ostrowiec Św. / ostrowiecki	224	109
Sandomierz / sandomierski	161	51
Skarżysko Kam. / skarżyski	218	73
Starachowice / starachowicki	232	100
Staszów / staszowski	111	47
Włoszczowa / włoszczowski	100	35

Tabela 4. Liczba zarejestrowanych w PSSE zgonów osób zakażonych SARS-CoV-2 w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2020 i 2021 roku.

Kwarantanna z powodu narażenia na zakażenie SARS-CoV-2 w woj. świętokrzyskim w 2021 roku:

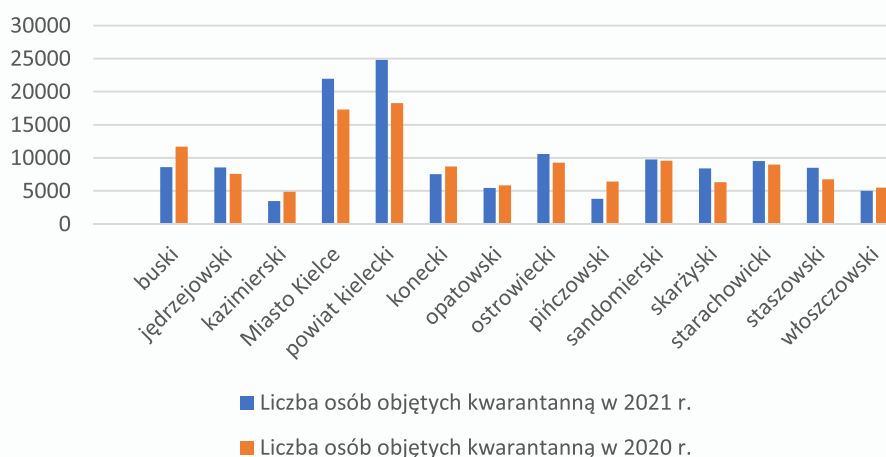
- 135 970 osób poddano kwarantannie w 2021 r. z powodu narażenia na zakażenie SARS-CoV-2 (127 048 osób w 2020 r.)

Źródło danych za 2021 r.: EWP (Ewidencja Wjazdów do Polski - system informatyczny, o którym

mowa w § 2 ust. 4 pkt 1 i ust. 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25.02.2022 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, Dz. U. z 2022 r., poz. 473) - według filtrowania na dzień 22.03.2022 r.

Powiat	Liczba osób objętych kwarantanną w 2021 r.	Liczba osób objętych kwarantanną w 2020 r.
buski	8613	11690
jędrzejowski	8571	7566
kazimierski	3487	4894
Miasto Kielce	21943	17323
powiat kielecki	24815	18273
konecki	7528	8672
opatowski	5428	5852
ostrowiecki	10588	9253
pińczowski	3807	6439
sandomierski	9754	9543
skarżyski	8412	6327
starachowicki	9496	9001
staszowski	8511	6736
włoszczowski	5017	5479
RAZEM	135970	127048

Tabela 5. Liczba osób objętych kwarantanną z powodu narażenia na zakażenie SARS-CoV-2 w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2020 - 2021.

Wykres 5. Liczba osób objętych kwarantanną z powodu narażenia na zakażenie SARS-CoV-2 w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2020 - 2021.

Choroby zakaźne wieku dziecięcego

Ospa wietrzna

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 851 zachorowań (w 2020 r. - 1 458, w 2019 r. - 5 405).

Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 151,96/100 tys. ludności (w 2020 r. - 118,53/100 tys., w 2019 r. - 436,81/100 tys.), a w Polsce - 150,37/100 tys. ludności (w 2020 r. - 185,98/100 tys., w 2019 r. - 470,59/100 tys.).

Aktualnie obowiązek szczepienia przeciw ospie wietrznej dotyczy jedynie wybranych, określonych w Programie Szczepień Ochronnych (PSO) grup dzieci do ukończenia 12 roku życia, np. przebywających w żłobkach, klubach dziecięcych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub z upośledzeniem odporności - pełny katalog wskazań wymieniony w PSO.

Różyczka

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 zachorowanie, któremu wobec braku potwierdzenia laboratoryjnego nadano status przypadku możliwego różyczki (2020 r. - 2, w 2019 r. - 8).

Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,08/100 tys. ludności (w 2020 r. - 0,16/100 tys., w 2019 r. - 0,64/100 tys.), a w Polsce 0,13/100 tys. ludności (w 2020 r. - 0,25/100 tys., w 2019 r. - 0,74/100 tys.).

Zapobieganie różyczce jest niezwykle istotne ze względu na występowanie zespołu różyczki wrodzonej u dzieci urodzonych przez kobiety, które uległy zakażeniu w trakcie trwania ciąży. W ramach realizacji koordynowanego przez Światową Organizację Zdrowia programu eliminacji różyczki niezbędne pozostaje potwierdzanie laboratoryjne przypadków podejrzeń różyczki.

Po okresie wystąpienia wzrostu zachorowań na różyczkę wywołanych epidemią wyrównawczą

(ostatnia miała miejsce w 2013 r.) głównie wśród młodych mężczyzn, którzy nie byli objęci obowiązkowymi szczepieniami w latach 90. XX wieku, w kolejnych latach obserwowano spadek liczby zachorowań na różyczkę w Polsce, która jednak nadal uznawana jest za kraj, w którym różyczka występuje endemicznie.

Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 18 zachorowań (w 2020 r. - 24, w 2019 r. - 33). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,48/100 tys. (w 2020 r. - 1,95/100 tys., w 2019 r. - 2,66/100 tys.), a w Polsce 1,26/100 tys. ludności (w 2020 r. - 1,50/100 tys., w 2019 r. - 3,49/100 tys.).

Zapadalność na świnkę wykazuje utrwalony trend spadkowy, który jest wynikiem obowiązkowych szczepień ochronnych, realizowanych w całej populacji dzieci.

Biegunki u dzieci do lat 2 (A04; A08; A09)

„Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2” (A04 - dot. bakteryjnych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 z wyłączeniem salmoneloz)

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 17 przypadków (w 2020 r. - 24 przypadki, w 2019 r. - 91 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 58,66/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2020 r. - 78,08/100 tys., w 2019 r. - 435,38/100 tys.), a w Polsce 117,91/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2020 r. - 96,05/100 tys. dzieci, w 2019 r. - 195,24/100 tys. dzieci).

Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2 (A08.0-4)

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 377 przypadków (w 2020 r. - 178 przypadków, w 2019 r. - 981 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 1 300,76/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2020 r. - 579,11/100 tys., w 2019 r. - 4 693,55/100 tys.), a w Polsce 1 354,42/100 tys.

dzieci w tej grupie wiekowej (w 2020 r. – 814,17/100 tys. dzieci, w 2019 r. – 3 609,90/100 tys. dzieci).

Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2 (A09)

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 218 przypadków (w 2020 r. - 153 przypadki, w 2019 r. - 492 przypadki). Współczynnik zapadalności wyniósł 752,17/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2020 r. – 497,77, w 2019 r. - 2 353,95/100 tys.), a w Polsce 1 261,53/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2020 r. – 945,90/100 tys. dzieci, w 2019 r. – 2 420,93/100 tys. dzieci).

Ostre porażenia wiotkie (OPW) u dzieci w wieku 0 - 14 lat

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek (z dwóch wymaganych według kryteriów WHO) z objawami ostrego porażenia wiotkiego u dziecka w wieku 0 - 14 lat, z terenu nadzorowanego przez PPIŚ w Ostrowcu Świętokrzyskim. (w 2020 r. – 0, w 2019 r. – 1, w 2018 r. – 2).

W Polsce, w 2021 r., wg danych tymczasowych NIZP PZH-PIB, zarejestrowano 37 takich przypadków (w 2020 r. – 18, w 2019 r. – 41, w 2018 r. – 48). Polska osiągnęła wymagany przez WHO poziom zgłaszalności OPW (z podmiotów leczniczych) do nadzoru epidemiologicznego ostatnio w 2016 r., gdy do Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgłoszono 62 przypadki OPW. Tak więc zarówno w Polsce jak i w woj. świętokrzyskim, w 2021 roku, nadzór nad ostrymi porażeniami wiotkimi należy ocenić jako niewystarczający. Według danych WHO, na świecie, w ostatnim czasie obserwowany jest wzrost liczby potwierdzonych przypadków zachorowania na poliomyelitis oraz rozszerzenie się obszaru, na którym potwierdzono cyrkulację wirusa polio. Na uwagę zasługuje fakt, iż w Ukrainie, w 2021 roku, po raz pierwszy od 2015 roku, wykryto dwa przypadki paraliżu wywołanego przez wirusa polio. Choroba została wywołana krążącym wirusem polio typu 2 (cVDPV). Łącznie potwierdzono zakażenie u 21 osób (izolacja cVDPV2 w próbkach kału) w dwóch obwodach (Równym i Zakarpackim). Obecny izolat jest ściśle powiązany z wirusem pochodzącym z Pakistanu, który był przyczyną trwającej epidemii wywołanej wirusem cVDPV2 w Tadżykistanie.

Inne, wybrane choroby zakaźne

Odra

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zgłoszono jedno podejrzenie zachorowania na odrę z terenu PSSE Włoszczowa, dla którego nie uzyskano potwierdzenia badaniami serologicznymi (wynik ujemny), przeprowadzanymi w Krajowym Ośrodku ds. Odry/Różyczki w NIZP PZH – PIB (w 2020 r. – 0 przypadków).

W Polsce zarejestrowano 14 przypadków odry (w 2020 r. – 29, w 2019 r. – 1 502). Współczynnik zapadalności w Polsce wyniósł 0,04/100 tys. (w 2020 r. – 0,08/100 tys., w 2019 r. – 3,91/100 tys.).

Zachorowania o charakterze i rozmiarach ognisk epidemicznych mogą wystąpić wśród społeczności lokalnych lub w środowisku szkolnym, w których stopień uodpornienia dzieci i dorosłych jest niewystarczający dla uzyskania odporności zbiorowiskowej, która powstaje gdy liczba osób uodpornionych w danym środowisku osiąga co najmniej 95%.

Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była zaszczepiona przeciw tej chorobie lub jej wcześniej nie przechorowała. Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę, ze względu na wysoką zaraźliwość choroby, która szerzy się drogą kropelkową lub powietrzno – kropelkową lub przez bezpośredni kontakt z osobą chorą.

Grypa

W aktualnym sezonie epidemicznym grypy (od początku września 2021 roku do 15.03.2022 r.) na terenie woj. świętokrzyskiego odnotowano 46 219 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, tj. o 33 884 przypadki więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego sezonu epidemicznego.

W Polsce w 2021 r. zarejestrowano ogółem 2 973 733 przypadki zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę - współczynnik zapadalności wyniósł 7 753,35/100 tys. (w 2020 r. – 3 160 711 przypadków i podejrzeń, współczynnik zapadalności - 8 240,85/100 tys. ludności). W Polsce, wśród ogółu ww. zachorowań, zarejestrowano 1 433 240 przypadków i podejrzeń zachorowań na grypę u dzieci w wieku 0 - 14 lat, współczynnik zapadalności w tej grupie wiekowej wyniósł 24 357,97/100 tys. (w 2020 r. 1 261 001 przypadków i podejrzeń; 21 430,77/100 tys.).

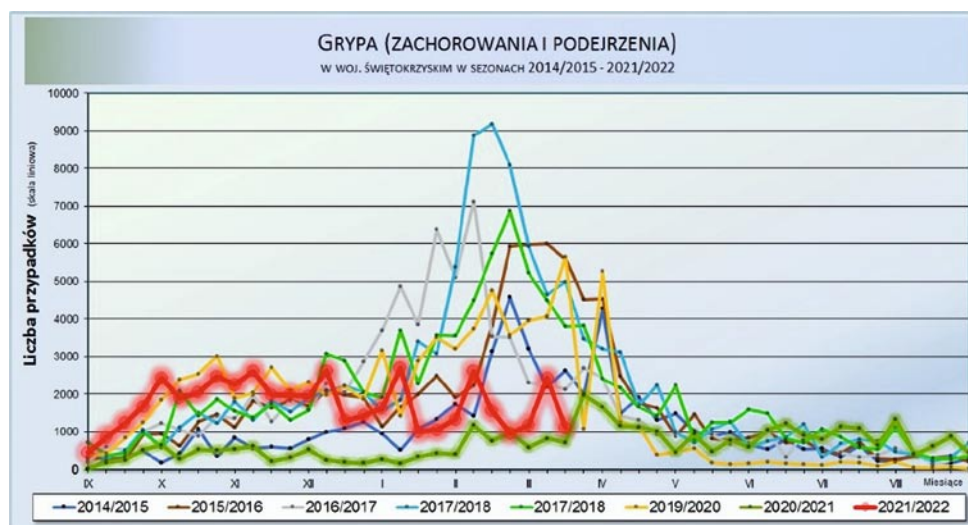
W województwie świętokrzyskim, stosownie do wymogów European Influenza Surveillance Network (EISN) oraz European Center for Disease Control and Prevention (ECDC) podejmowane są próby prowadzenia zintegrowanego nadzoru epidemiologicznego nad grypą z uwzględnieniem diagnostyki wirusologicznej typu sentinel, w którym w sezonie epidemicznym 2020/2021 uczestniczył, na zasadach wolontariatu, tylko 1 lekarz z powiatu jędrzejowskiego. W bieżącym sezonie epidemicznym grypy w ramach wymienionego nadzoru, do 13.03.2022 r. wskazany lekarz przekazał do zbadania 5 prób, z których 1. była dodatnia w kierunku wirusa grypy A/H3. W tym czasie w Polsce pobrano 365 próbek, z których 4 były dodatnie w kierunku wirusów grypy (dane NIZP PZH-PIB).

Przed każdym sezonem epidemicznym opracowywana jest nowa szczepionka przeciw grypie, na

podstawie szczepów wirusa krążących aktualnie na półkuli północnej.

Minister Zdrowia w związku z przesłankami klinicznymi, zaleca szczepienia osobom z grup ryzyka

oraz grup zawodowych w sposób szczególny narażonych na kontakt z wirusem, a w związku z przesłankami epidemiologicznymi, wszystkim osobom od ukończenia 6 miesiąca życia.

Wykres 6. Grypa (zachorowania i podejrzenia, w tym ostre zakażenia dróg oddechowych) w woj. świętokrzyskim w sezonach epidemicznych 2014/2015 – 2021/2022.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W 2021 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 3 przypadki wzv A, po jednym na terenie PSSE Busko, Końskie i Sandomierz (w 2020 r. – 0, w 2019 r. – 16). W Polsce zarejestrowano 90 zachorowań (w 2020 r. – 109, w 2019 r. – 1 067) a zapadalność wyniosła 0,23/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,28/100 tys., w 2019 r. – 2,78/100 tys.).

Współczynnik zapadalności/wykrywalności wzv A w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,25/100 tys.: (w 2020 r. – 0, w 2019 r. – 1,29/100 tys.).

Duża część aktualnej populacji Polski (dzieci, młodzież, młodzi dorośli), nie miała styczności z wirusem zapalenia wątroby typu A i tym samym nie nabyła odporności naturalnej. Wysokie ryzyko zakażenia dotyczy głównie osób wyjeżdżających do krajów o wysokiej endemiczności, osób z kontaktu z chorymi na wzv A, homoseksualistów, narkomanów.

W przypadku wzv A istnieje skuteczna profilaktyka - szczepienia ochronne są zalecane w ramach Programu Szczepień Ochronnych.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B (łącznie z zakażeniami mieszanymi HBV i HCV)

W 2021 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 6 przypadków wzv B (w 2020 r. – 4, w 2019 r. – 34); wszystkie zakwalifikowano według kodu ICD 10 jako B18.0-1 (przewlekłe i BNO).

W Polsce zarejestrowano ogółem 1 541 przypadków wzv typu B, w tym 14 przypadków ostrego wzv typu B (w 2020 r. ogółem 1 005, w tym 14 przypadków ostrego wzv).

Zapadalność/wykrywalność wzv B w 2021 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,49/100 tys.,

(w 2020 r. – 0,32/100 tys., w 2019 r. – 2,74/100 tys.), a w Polsce 4,02/100 tys. ludności (w 2020 r. – 2,62/100 tys., w 2019 r. – 7,47/100 tys.).

Aktualna, dobra sytuacja epidemiologiczna wzv B wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi, a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 9 przypadków wzv typu C (w 2020 r. – 14, w 2019 r. – 81); wszystkie zakwalifikowano według kodu ICD 10 jako B18.2 (przewlekłe i BNO).

W Polsce zarejestrowano ogółem 1 247 przypadków wzv typu C, w tym 15 przypadków ostrego wzv typu C (w 2020 r. odpowiednio – 940, w tym 11).

Współczynnik zapadalności/wykrywalności wzv C w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,74/100 tys. (w 2020 r. – 1,14/100 tys., w 2019 r. – 6,54/100 tys.), a w Polsce 3,25/100 tys. ludności (w 2020 r. – 2,45/100 tys., w 2019 r. – 8,71/100 tys.).

Krzusiec

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki krztusca (w 2020 r. – 11, w 2019 r. – 27). W Polsce zarejestrowano 180 zachorowań (w 2020 r. – 743, w 2019 r. – 1 629). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,16/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,89/100 tys., w 2019 r. – 2,18/100 tys.), a w Polsce 0,47 /100 tys. (w 2020 r. – 1,94/100 tys., w 2019 r. – 4,24/100 tys.).

Krzusiec jest najbardziej niebezpieczny dla nieodpornionych niemowląt i małych dzieci.

Ryzyko zachorowania niemowląt można zmniejszyć poprzez szczepienia kobiet w ciąży, osób z ich otoczenia oraz pracowników oddziałów pediatrycznych.

Najistotniejszymi czynnikami sprzyjającymi szerzeniu się krztuśca w populacji jest występowanie zjawiska naturalnego (fizjologicznego) zanikania odporności na tę chorobę zarówno w przypadku osób, które nabyły ją w wyniku szczepienia, jak również tych, które nabyły ją w wyniku przechorowania i brak stosowania dawek przypominających szczepienia w starszych grupach wiekowych. Szacuje się, że odporność po zachorowaniu lub szczepieniu utrzymuje się od 3 do 15 lat (średnio 5-7 lat). Możliwym czynnikiem sprzyjającym szerzeniu się krztuśca mogą być również zmiany genetyczne wśród szczepów *Bordetella pertussis*.

Na podstawie badań z lat ubiegłych można podejrzewać, że liczba przypadków krztuśca w Polsce jest niedoszacowana, z powodu niewystarczającej laboratoryjnej diagnostyki zachorowań.

Gruźlica – dane tymczasowe

Według danych tymczasowych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie (IGiChP), w 2021 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 120 przypadków gruźlicy. W latach ubiegłych rejestrowano odpowiednio: w 2020 r. – 141, w 2019 r. – 208, w 2018 r. – 209, w 2017 r. – 206 przypadków gruźlicy. W przeciwieństwie do lat ubiegłych, w woj. świętokrzyskim nie zarejestrowano przypadków gruźlicy wśród dzieci w wieku 0 – 14 lat oraz wśród młodzieży w wieku 15 – 19 lat. W latach 2019, 2020 odnotowano odpowiednio: 1 i 2 przypadki gruźlicy wśród młodzieży a wśród dzieci odpowiednio: 2 i 3 przypadki gruźlicy.

Według danych tymczasowych IGiChP w Warszawie, w 2021 roku w woj. świętokrzyskim, podobnie jak w latach poprzednich, dominowała gruźlica układu oddechowego – 95% ogółu zachorowań na

gruźlicę. W 85% przypadków gruźlicy płuc uzyskano potwierdzenie bakteriologiczne.

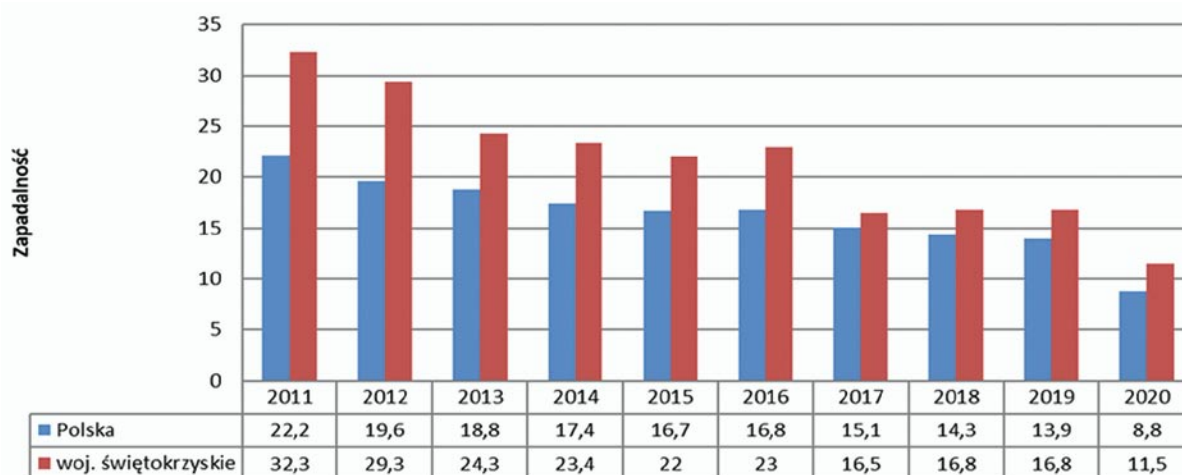
W 2021 roku zmniejszyła się liczba przypadków gruźlicy pozapłucnej – 6 przypadków (5 % przypadków zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci), w porównaniu do roku 2020, gdy zdiagnozowano 18 takich przypadków (12,8% przypadków zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci). W 2021 r. wznowy stanowiły 13,3% ogółu przypadków gruźlicy, dotyczących osób powyżej 19 lat. W latach 2020-2017 wznowy stanowiły odpowiednio 13,2%, 11,1%, 8,6%, 8,6% wszystkich zarejestrowanych przypadków gruźlicy.

Wg danych IGiChP, najczęstszą metodą wykrywania zachorowań w Polsce, jest wykrywanie bierne, tzn. z powodu objawów chorobowych u osób, które same zgłosiły się do placówki medycznej.

Na liczbę zarejestrowanych przypadków gruźlicy w woj. świętokrzyskim w 2021 r., mogła wpłynąć epidemia zakażeń SARS-CoV-2 i związany z nią utrudniony dostęp do świadczeń medycznych, pacjentów innych niż chorzy na COVID-19.

W woj. świętokrzyskim w 2021 roku, gruźlica była trzykrotnie częściej wykrywana u mężczyzn niż u kobiet (90 / 30). W latach poprzednich, zapadalność na gruźlicę w grupie mężczyzn była ponad dwukrotnie wyższa niż u kobiet.

Wg dostępnych danych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, w 2020 r., przy zapadalności dla Polski na poziomie 8,8/100 tys. ludności, województwo świętokrzyskie z zapadalnością 11,5/100 tys., znalazło się w rankingu województw na drugim miejscu, po województwie lubelskim (13,3/100 tys.) a przed mazowieckim (11,0/100 tys.), lubuskim (10,1/100 tys.) i łódzkim (9,8/100 tys.). Woj. świętokrzyskie pozostaje w grupie województw o niekorzystnej na tle kraju sytuacji epidemiologicznej gruźlicy. Powolność procesu poprawy sytuacji epidemiologicznej gruźlicy w woj. świętokrzyskim może mieć związek z sytuacją bytową (w tym ekonomiczną) jego mieszkańców.

Wykres 7. Gruźlica wszystkich postaci w Polsce i woj. świętokrzyskim w latach 2011 - 2020, wg danych IGiChP w Warszawie. Zapadalność na 100 tys. ludności.

Inwazyjna Choroba Meningokokowa

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek inwazyjnej choroby meningokokowej (w 2020 r. – 4, w 2019 r. – 6).

Zachorowało roczne dziecko z terenu powiatu skarżyskiego. Serogrupy nie określono.

W Polsce zarejestrowano 105 przypadków (w 2020 r. – 99, w 2019 r. – 193). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,08/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,32/100 tys.), a w Polsce 0,27/100 tys. (w 2020 r. – 0,26/100 tys.).

Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae* - inwazyjna

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 12 przypadków choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inwazyjnej (w 2020 r. – 6, w 2019 r. – 43). W Polsce zarejestrowano 839 zachorowań (w 2020 r. – 545, w 2019 r. – 1 541). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,99/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,49/100 tys.), a w Polsce 2,19/100 tys. (w 2020 r. – 1,42/100 tys.).

Streptococcus pneumoniae (pneumokok, dwuinka zapalenia płuc), oprócz chorób inwazyjnych (zapalenie płuc z bakterią, sepsa i zapalenie opon mózgowo rdzeniowych, obciążonych wysokim ryzykiem zgonu lub trwałych powikłań), odpowiada również za zakażenia nieinwazyjne, z których najczęstsze to ostre zapalenie ucha środkowego, zatok, zaostrzenia w przewlekłej obturacyjnej chorobie płuc oraz zapalenie spojówek.

Obowiązkowymi, bezpłatnymi szczepieniami przeciw tej chorobie, objęte są w Polsce wszystkie dzieci urodzone od 1 stycznia 2017 r.

Kleszczowe Zapalenie Mózgu

W 2021 roku, w województwie świętokrzyskim, zarejestrowano 2 przypadki kleszczowego zapalenia mózgu (2020 r. – 3, 2019 r. – 8).

W Polsce zarejestrowano 212 zachorowań (w 2020 r. – 158, w 2019 r. – 265). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,16/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,24, w 2019 r. – 0,72/100 tys.), a w Polsce 0,55/100 tys. ludności (w 2020 r. 0,41/100 tys., w 2019 r. – 0,69/100 tys.).

Źródłem zakażenia dla ludzi są najczęściej kleszcze (zakażone) lub znacznie rzadziej, nieprzegotowane mleko i niepasteryzowane produkty mleczne pochodzące od zwierząt w okresie wiremii.

Najskuteczniejszą formą ochrony przed zakażeniem wirusem kleszczowego zapalenia mózgu jest szczepienie, które jest zalecane w szczególności dla najbardziej narażonych grup zawodowych (leśnicy, rolnicy, itp.).

Borelioza

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 270 przypadków boreliozy (w 2020 r.

– 212, w 2019 r. – 333). W Polsce zarejestrowano 12 427 przypadków (w 2020 r. – 12 524, w 2019 r. – 20 630). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 22,17/100 tys. ludności, (w 2020 r. – 17,23/100 tys., w 2019 r. – 26,91/100 tys.), a w Polsce 32,40/100 tys. (w 2020 r. – 32,63/100 tys., w 2019 r. – 53,74/100 tys.).

Na stosunkowo dużą liczbę przypadków boreliozy wpływa rozrost populacji kleszczy, zarówno w lasach jak i w miejskich terenach zielonych oraz wydłużenie okresów ich żerowania. Istotne znaczenie mają także zmiany kulturowe i społeczno-ekonomiczne, w wyniku których nastąpiła popularyzacja aktywnych form spędzania wolnego czasu oraz zbieranie owoców runa leśnego w celach zarobkowych. Wzrost rejestracji przypadków boreliozy należy wiązać także z poprawą efektywności diagnostyki oraz rozpoznawania i zgłaszania tej choroby.

Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy nt. choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży, obuwia, stosowanie repelentów) i właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Wczesne i umiejętne usunięcie kleszcza znacząco zmniejsza ryzyko ewentualnego zakażenia.

Obszar całej Polski uznawany jest za terytorium endemiczne dla tej choroby, co oznacza, że kleszcze będące wektorami krętków z rodzaju *Borrelia*, wywołujących chorobę, są obecne na terenie całego kraju.

Salmonelozy – zatrucia pokarmowe

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 122 przypadki (w 2020 r. – 116, w 2019 r. – 270), z których 105 osób podlegało hospitalizacji. W Polsce zarejestrowano 7 975 przypadków (w 2020 r. – 5 092, w 2019 r. – 8 919). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 10,02/100 tys. ludności (w 2020 r. – 9,43/100 tys., w 2019 r. – 21,82/100 tys.), a w Polsce 20,79/100 tys. (w 2020 r. – 13,27/100 tys., w 2019 r. – 23,23/100 tys.).

Zachorowania występują na całym świecie. W Polsce, zakażenie wywołane odzwierzęcymi pałeczkami jelitowymi *Salmonella*, jest nadal jedną z najczęstszych przyczyn bakteryjnych zatruc pokarmowych.

Rozprzestrzenianie się salmoneloz (innych niż wywołane przez *Salmonella typhi* oraz *Salmonella paratyphi*) w znacznym stopniu zależy m. in. od obyczajów żywieniowych oraz nadzoru weterynaryjnego (szczególnie w dużych fermach hodowlanych). Zakażeniom sprzyja nieodpowiednia obróbka termiczna żywności (niewłaściwa temperatura, zbyt krótki czas obróbki), brak dbałości o higienę przygotowywania potraw, niewłaściwe warunki

przechowywania żywności, w tym nieprzestrzeganie warunków chłodzenia.

Kampylobakterioza

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 13 przypadków kampylobakteriozy (w 2020 r. – 9, w 2019 r. – 12). W Polsce zarejestrowano 644 zachorowania (w 2020 r. – 443, w 2019 r. – 715). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 1,07/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,73/100 tys.), a w Polsce 1,68/100 tys. (w 2020 r. – 1,15/100 tys.).

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

W 2021 roku na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowano 6 przypadków nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2020 r. – 0, w 2019 r. – 15), nie zarejestrowano przypadków AIDS (w 2020 r. – 1, w 2019 r. – 2). W Polsce zarejestrowano 1 341 nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2020 r. – 934) oraz 59 przypadków AIDS (w 2020 r. – 43).

Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 0,49/100 tys., a w Polsce 3,5/100 tys. ludności (w 2020 r. – 2,43/100 tys., w 2019 r. – 4,59/100 tys.).

Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV.

Według danych tymczasowych NIZP PZH-PIB, w Polsce od wdrożenia badań w 1985 r. do 31 grudnia 2021 r. stwierdzono zakażenie HIV u 27 724 obywateli Polski i u osób innego obywatelstwa przebywających na terenie Polski. Ogółem odnotowano 3 874 zachorowania na AIDS.

Kiła

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 11 przypadków kiły różnych postaci (w 2020 r. – 10, w 2019 r. – 9), jednak bez kiły wrodzonej (A50). W Polsce zarejestrowano 8 przypadków kiły wrodzonej i 1 124 przypadki kiły innych postaci (w 2020 r. odpowiednio 6 i 1 716, w 2019 r. odpowiednio 14 i 1 617).

Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,9/100 tys. (w 2020 r. – 0,8/100 tys.), a w Polsce 2,93/100 tys. (w 2020 r. – 1,87/100 tys.).

Rzeżączka

W 2021 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek rzeżączki (w 2020 r. – 2, w 2019 r. – 2). W Polsce zarejestrowano 283 przypadków (w 2020 r. – 250, w 2019 r. – 524). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,08/100 tys. ludności (w 2020 r. – 0,16/100 tys.), a w Polsce 0,74/100 tys. (w 2019 r. – 0,64/100 tys.).

Jednostka chorobowa		Liczba przypadków	
		2021	2020
Salmonelozy	zakażenia pozajelitowe	1	3
Bakteryjne zakażenia jelitowe	wywołane przez E. coli biegunkotwórczą A04.0-2	7	11
	wywołane przez Yersinia enterocolitica lub pseudotuberculosis	1	0
	wywołane przez Clostridium difficile	520	230
Lamblioza		4	2
Wirusowe zakażenia jelitowe (ogółem)		782	359
Płonica		65	123
Mikobakteriozy i inne BNO		1	2

Tabela 6. Inne wybrane choroby zakaźne i zakażenia w województwie świętokrzyskim w latach 2021 i 2020.

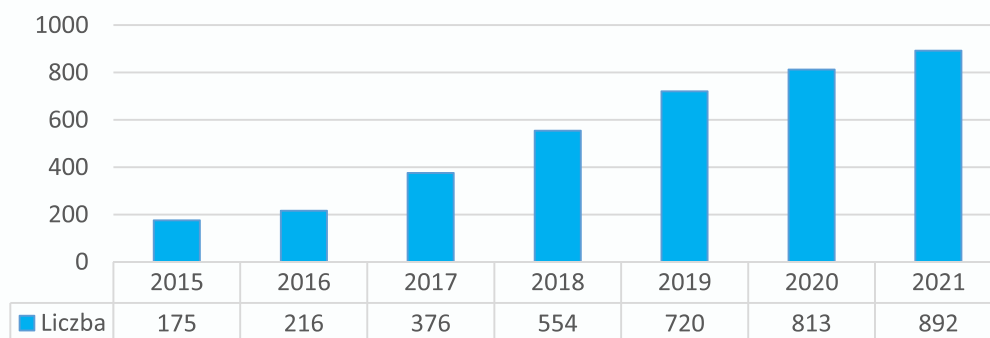
Realizacja programu szczepień ochronnych

W 2021 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom obowiązkowym podlegała populacja 199 302 dzieci i młodzieży do lat 19.

Szczepienia obowiązkowe na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzane były w 221 podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w których organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 119 kontroli. Podczas 1 kontro-

li stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły niewłaściwego stanu sanitarno - higienicznego pomieszczenia.

Według danych na 31.12.2021 r. w woj. świętokrzyskim było 892 dzieci (wzrost o 10 % w stosunku do danych z 31.12.2020 r.), u których nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych zgodnie ze wskazaniem lekarza. Jednocześnie zidentyfikowano 1 550 opiekunów prawnych, uchylających się od obowiązku szczepień małoletnich.

Wykres 8. Liczba dzieci i młodzieży, których nie poddano obowiązkowym szczepieniom ochronnym w woj. świętokrzyskim w latach 2015-2021 (według stanu na koniec roku kalendarzowego).

W woj. świętokrzyskim obserwujemy stosunkowo niski wskaźnik dzieci i młodzieży niepoddawanych szczepieniom pomimo pozytywnej kwalifikacji lekarza, który w 2020 roku (ostatnie dostępne dane) wyniósł 3,8 na 1000 osób w wieku 0-19 lat uwzględnionych w sprawozdaniach, a średnio w Polsce 6,9 na 1000 osób w ww. wieku, co jest wynikiem intensywnej działalności edukacyjnej prowadzonej głównie przez personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2021 roku na terenie woj. świętokrzyskiego, według danych WSSE, zarejestrowano 284 niepożądane odczyny poszczepienne (w roku 2020 – 31, 2019 - 114, w 2018 - 75), w tym 202 (ok. 71%) po szczepieniach przeciw COVID-19. Po spadku liczby

zgłoszeń niepożądanych odczynów poszczepiennych w 2020 r., będącym skutkiem m.in. czasowego zawieszenia realizacji wizyt profilaktycznych, w tym szczepień ochronnych w poradniach POZ (zalecenie MZ, GIS, PTP, PTMR dot. I kwartału 2020 r.), wzrost liczby zarejestrowanych niepożądanych odczynów poszczepiennych w roku 2021, jest związany z powszechnością realizacji szczepień przeciwko COVID-19.

Analizując wykonawstwo szczepień w województwie świętokrzyskim w 2021 roku, należy zwrócić uwagę na spadek wykonawstwa szczepienia przeciw odrze, śwince i różyczce w 2. roku życia oraz niezadawalające wykonawstwo szczepień w 6., 14., i 19. roku życia.

Szczepienie przeciw (choroba)	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo w województwie w 2021 r.	Wykonawstwo w województwie w 2020 r.	Wykonawstwo w województwie w 2019 r.
p/gruźlica	2021	szczepienie noworodków	98,86%	98,5%	98,8%
p/wzw B	2021	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	88,42%	88,18%	88,46%
	2020	szczepienie podstawowe	98,28%	98,02%	98,57%
p/błonica, tężec, krztusiec	2021	szczepienie pierwotne	50,65%	48,89%	50,63%
	2020	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	95,86%	96,17%	96,57%
p/odra, świnka, różyczka	2020	szczepienie podstawowe	74,24%	74,79%	75,51%
	2019		92,88%	94,96%	94,87%
p/poliomyelitis	2021	szczepienie pierwotne	50,65%	48,98%	50,62%
	2020	szczepienie pierwotne / uzupełniające	95,86%	95,95%	96,57%
p/błonica, tężec, krztusiec1+ p/poliomyelitis2 (6 rok życia)	2016	szczepienie I przypominające	60,15%1 60,15%2	60,76%1 60,57%2	74,01%1 74,03%2
	2015		87,36%1 87,36%2	88,59%1 88,24%2	93,34%1 93,31%2
p/odra, świnka, różyczka (6 rok życia)	2016	szczepienie przypominające	53,25%	49,75%	56,86%
	2015		78,74%	76,07%	-

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2021

p/błonica, tężec, krztusiec (14 rok życia)	2008	szczepienie II przypominające	69,33%	64,82%	83,91%
	2007		87,72%	91,39%	95%
p/błonica, tężec (19 rok życia)	2003	szczepienie III przypominające	60,49%	58,16%	74,18%
	2002		78,57%	80,89%	87,27%

Tabela 7. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych w rocznikach podlegających szczepieniu zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych w woj. świętokrzyskim w latach 2019-2021.

Szczepienie przeciw	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo (odsetek zaszczepionych)					
			2021	2020	2019	2018	2017	2016
odra, świnka, różyczka (w drugim roku życia)	podlegający w roku sprawozdawczym	szczepienie podstawowe	74,24%	74,79%	75,51%	77,23%	77,73%	82,32%
	odpowiednio (o rok) niższy		92,88%	94,96%	94,87%	96,19%	97,14%	98,95%

Tabela 8. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych przeciw odrze, śwince i różyczce w woj. świętokrzyskim w latach 2016-2021.

Choroba, przeciw której wykonano szczepienie	Liczba osób zaszczepionych w poszczególnych latach						
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
kleszczowe zapalenie mózgu	1 105	1 127	1 572	1 283	446	412	305
wzw typu A	540	321	701	605	445	381	338
biegunka rotawirusowa	-	3 200	3 114	3 071	2 690	2 708	2 611
grypa	36 219	32 110	34 042	33 916	32 449	31 725	28 846
zakażenia Neisseria meningitidis	5 167	4 289	5 061	6 250	3 053	4 151	3 659
zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego	467	490	684	731	757	556	1 143
żółta gorączka	75	51	87	134	141	113	129

Tabela 9. Liczba osób zaszczepionych przeciw wybranym chorobom zakaźnym w woj. świętokrzyskim w latach 2015-2021 (wg MZ-54: Roczne sprawozdanie ze szczepień ochronnych).

Zamierzenia

Zgodnie z aktualnymi przewidywaniami, w 2022 r., głównymi zadaniami nadzoru przeciwepidemicznego będą:

- ▶ kontynuacja monitorowania sytuacji epidemiologicznej zakażeń SARS-CoV-2 oraz ograniczanie skutków epidemii SARS-CoV-2 poprzez udział w identyfikacji źródeł zakażenia i nadzór nad izolacją osób zakażonych oraz poddanych kwarantannie, udział w ograniczaniu / wygaszaniu ognisk epidemicznych SARS-CoV-2, udzielanie informacji oraz szerzenie oświaty zdrowotnej w tym zakresie,
- ▶ w związku z aktualną sytuacją geopolityczną, której efektem jest napływ do Polski emigrantów z Ukrainy, nasilenie monitoringu chorób zakaźnych, szczególnie tych, dla których sytuacja epidemiologiczna w Ukrainie była opisywana jako mniej korzystna niż w Polsce oraz nadzór

nad szczepieniami obywateli Ukrainy, zgodnie ze wskazaniem Ministra Zdrowia.

Ponadto w 2022 roku kontynuowane będą:

- ▶ monitoring sytuacji epidemiologicznej pozostałych chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi,
- ▶ nadzór nad realizacją obowiązkowych szczepień ochronnych,
- ▶ nadzór nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne,
- ▶ współpraca z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych przy monitorowaniu ognisk zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych,
- ▶ działania mające na celu stałe podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych związanych z podróżami i sposobach zapobiegania tym zagrożeniom.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ

Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego

W 2021 r. pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 21256 obiektów żywności, żywienia, wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (w 2020 r. – 20805), w tym:

- 7835 zakładów produkcji żywności, w tym między innymi: 153 piekarnie, 139 automatów do lodów, 100 ciastkarni, 65 przetwórnictw owocowo-warzywnych i grzybowych, 40 wytwórni lodów, 17 zakładów garmażeryjnych, 9 zakładów przemysłu zbożowo-młynarskiego oraz 7139 podmiotów prowadzących działalność w zakresie: produkcji pierwotnej, rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich, 66 producentów żywności w warunkach domowych,
- 9681 obiektów obrotu żywnością, w tym między innymi: 4773 sklepy spożywcze (z czego 303 to super i hipermarkety), 652 obiekty ruchome

- i tymczasowe, 248 kiosków, 245 magazynów hurtowych, 818 innych obiektów obrotu żywnością i 2527 środków transportu żywności,
- 2295 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym między innymi: 11506 zakładów małej gastronomii,
- 1141 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego, w tym między innymi: 404 stołówki szkolne, 310 stołówek w przedszkolach, 71 bloków żywienia w domach opieki społecznej, 41 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych, 31 bloków żywienia w szpitalach, 3 kuchnie niemowlęce, 54 stołówki w żłobkach i domach małego dziecka, 25 stołówek w bursach i internatach oraz 117 innych zakładów żywienia,
- 31 zakładów usług cateringowych,
- 23 wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 250 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Procentowy udział poszczególnych obiektów objętych nadzorem w 2021 r.

W 21256 nadzorowanych obiektach żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzono 4307 kontroli sanitarnych, w tym 605 kontroli interwencyjnych. Skontrolowano 3071 obiektów. Wydano 619 decyzji administracyjnych w celu poprawy stanu sanitarno – technicznego nadzorowanych obiektów, w tym 6 decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu. Winnych zaniedbań

sanitarno – higienicznych ukarano 254 mandatami karnymi na łączną kwotę 60350,00 zł. Skierowano 20 wniosków do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kar pieniężnych.

Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia tabela 1.

Rodzaj danych	2020r.	2021r.
Ilość obiektów wg. rejestru w ciągu roku	20805	21256
Ilość kontroli, w tym: kontrole interwencyjne	3540/561	4307/605
Ilość obiektów skontrolowanych	2485	3071
Odsetek obiektów skontrolowanych	11,9	14,4
Ilość decyzji administracyjnych	407	619
Ilość decyzji wstrzymujących działalność zakładu	3	0
Ilość decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu	6	6
Ilość nałożonych mandatów karnych	233	254
Kwota nałożonych mandatów karnych (zł)	51630,00	60350,00
Wysokość średniego mandatu karnego (zł)	221,6	237,6
Ilość wniosków skierowanych do sądu	0	0
Ilość wniosków o nałożenie kar pieniężnych skierowanych do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego	17	20

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki działalności pionu higieny żywności, żywienia i produktów kosmetycznych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2020 i 2021 w stosunku do obiektów żywnościowo – żywieniowych oraz wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością

Ogólna ocena obiektów żywnościowo-żywieniowych

Stan sanitarny objętych nadzorem obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,

uwzględniającymi przepisy prawa żywnościowego, w tym w zakresie wymagań higieniczno – sanitarnych.

Kwalifikację objętych nadzorem obiektów żywnościowo – żywieniowych według kategorii ryzyka (stan w 2021 r.) przedstawia tabela 2.

Rodzaj obiektów	Ilość obiektów objętych nadzorem w 2021r.	Liczba obiektów zakwalifikowanych do odpowiedniej kategorii ryzyka			
		ogółem	ryzyko niskie (N)	ryzyko średnie (S)	ryzyko wysokie (W)
Zakłady produkcji żywności	7835	7834	2313	342	5179
w tym producenci pierwotni, rolniczy handel detaliczny, dostawcy bezpośredni	7139	7139	2086	52	5001
w tym producenci żywności w warunkach domowych	66	66	0	59	7
w tym inne wytwórnie żywności	69	69	45	20	4
Zakłady obrotu żywnością	9681	9649	4541	4144	964
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte w tym zakłady małej gastronomii	2295	2295	953	1158	184
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	1506	1506	929	534	43
Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego	1141	1141	171	831	139
Zakłady usług cateringowych	31	31	0	29	2

Tabela 2. Podział nadzorowanych zakładów żywnościowo – żywieniowych ze względu na kategoryzację ryzyka w 2021 r.

Powyższa kategoryzacja nadzorowanych obiektów żywnościowo – żywieniowych została przeprowadzona, m. in. na podstawie „Arkusza oceny

zakładu produkcji/obrotu żywnością/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” z uwzględnieniem zagrożenia zawartego

w „Instrukcji dotyczącej kryteriów oceny zakładu ...” (IK/PK/BŻ/01/02) w kontekście profilu działalności oraz faktycznego stanu higienicznego i sanitarno – technicznego przedmiotowego obiektu.

Zakwalifikowanie zakładu do danej kategorii ryzyka związane jest z profilem działalności zakładu, a także może być wynikiem stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości. Kategoria ryzyka ma wpływ na częstotliwość kontroli przeprowadzanych w danym obiekcie. Tym samym zakłady zakwalifikowane do kategorii wysokiego ryzyka podlegają większej częstotliwości kontroli niż inne obiekty o ryzyku średnim bądź niskim. Nie musi to być równoznaczne ze złym stanem sanitarno – technicznym i higienicznym obiektów. Proponowaną częstotliwość kontroli, według kategorii ryzyka, określa „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” (PK/BŻ/01), wprowadzona zarządzeniem nr 104/17 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie procedury urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, zmieniona zarządzeniem nr 291/19 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 13 grudnia 2019 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie procedury przeprowadzania urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W roku sprawozdawczym najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo – żywieniowych, które miały wpływ na nadanie ryzyka średniego i wysokiego były:

- brak lub niedostosowana do zakresu prowadzonej działalności dokumentacja z zakresu GHP/GMP i systemu HACCP – 147 obiektów, tj. 4,8% skontrolowanych,
- zły stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu oraz sprzętu, urządzeń, maszyn – 104 obiekty, tj. 3,4% skontrolowanych.

Zasady GHP, GMP w 2021 r. wdrożyły 17804 obiekty, tj. 83,8 % nadzorowanych (w 2020 r. – 64,6%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 9573 zakładach, tj. 45% objętych nadzorem (w 2020 r. – 44,7%). Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP, jak również systemu HACCP gwarantujących bezpieczeństwo

żywności w zakładach żywnościowo – żywieniowych uległ polepszeniu w odniesieniu do roku 2020.

Stan sanitarny środków transportu

W tej grupie obiektów w dalszym ciągu odnotowuje się dynamiczny wzrost liczby podmiotów objętych nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W roku sprawozdawczym w rejestrze znajdowało się 2527 środków transportu żywności (w roku 2020 – 2391), z czego skontrolowano 187 obiektów, tj. 7,4% nadzorowanych (w 2020 r. – 6,1%). Przeprowadzono 184 kontrole i rekontrole, w tym 1 kontrolę interwencyjną. Ze względu na profil prowadzonej działalności oraz stan sanitarno – techniczny niską kategorię ryzyka nadano 2145 obiektom, a średnią 382 środkom transportu. Do grupy ryzyka wysokiego obiektów nie zaklasyfikowano. Nie nakładano mandatów karnych i nie kierowano wniosków o ukaranie do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Wydano 8 decyzji administracyjne w celu poprawy stanu sanitarno – technicznego nadzorowanych obiektów.

Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2021 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2461 próbek środków spożywczych (w 2020 r. – 2255), które zbadano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach, innych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej działających w zintegrowanym systemie badania żywności, Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładzie Higieny – Państwowym Instytucie Badawczym, Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym (PIWet-PIB) w Puławach oraz Instytucie Ogrodnictwa Państwowym Instytucie Badawczym w Skierniewicach.

Spośród 2461 zbadanych próbek zdyskwalifikowano 85, co stanowi 3,45% wszystkich pobranych próbek żywności (w 2020 r. – 3,37%).

Jakość zdrowotną środków spożywczych w porównaniu do roku ubiegłego, przedstawioną jako odsetek próbek zdyskwalifikowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z uwzględnieniem podziału na środki spożywcze krajowe, importowane oraz wyprodukowane w Unii Europejskiej zawarto w tabeli 3.

	Środki spożywcze							
	RAZEM		krajowe (K)		importowane (I)		Unia Europejska (UE)	
	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych
2020	2255	3,37	2002	3,69	118	0,85	135	0,74
2021	2461	3,45	2038	3,48	198	1,52	225	4,89

Tabela 3. Jakość zdrowotna środków spożywczych na terenie woj. świętokrzyskiego w 2021 r., zbadanych w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w zależności od pochodzenia żywności (K – krajowe, I – importowane, UE – Unia Europejska).

W 2021 r. kwestionowano próbki pochodzenia krajowego oraz 3 próbki pochodzące z importu i 11 próbek pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej (w 2020 r. kwestionowano próbki krajowe, 1 próbkę pochodzącą z importu i 1 próbkę pochodzącą z innych krajów Unii Europejskiej). Jakość

ww. środków spożywczych w 2021 r. utrzymywała się na poziomie podobnym do roku 2020.

Liczbę próbek zdyskwalifikowanych w 2021 r. z uwzględnieniem podziału na grupy środków spożywczych przedstawia tabela 4.

GRUPA PRODUKTÓW / ASORTYMENT	Ogółem ilość próbek zdyskwalifikowanych	KIERUNKI BADAŃ				
		MIKROBIOLOGIA	POZOSTAŁOŚCI PESTYCYDY	ZNAKOWANIE	ZAWARTOŚĆ ZWIĄZKÓW POLARNYCH	SUBSTANCJE DODATKOWE
Mięso, podroby i produkty mięsne	1			1		
Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne	20	9		11		
Mleko i przetwory mleczne	16	16				
Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne	3			3		
Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	10	10				
Warzywa	4		3	1		
Owoce	1		1			
Ryby, owoce morza i ich przetwory	9			9		
Wyroby garmażeryjne i kulinarne	6			5		1
Tłuszcze roślinne	3			2	1	
Zioła, przyprawy	1	1				
Suplementy diety	9			9		
Inne / Substytuty mięsa i nabiału/Substytuty nabiał	2			2		
RAZEM	85	36	4	43	1	1

Tabela 4. Ilość próbek zdyskwalifikowanych w 2021 r. z podziałem na grupy środków spożywczych i kierunki badań.

Przyczyny kwestionowania próbek pobranych do badania w 2021 r.:

- w grupie „Mięso, podroby i produkty mięsne” zdyskwalifikowano:
  - 1 próbkę wyrobów wędliniarskich (produkt wieprzowo-wołowy) ze względu na nieprawidłowe znakowanie (brak podania wartości energetycznej wyrobu na etykiecie, niezgodność w zakresie znaku weterynaryjnego),
- w grupie „Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne” zdyskwalifikowano:
  - 2 partie mięsa drobiowego ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella* spp. w 2 z 5 badanych próbek (dotyczy obydwu partii),
  - 1 partię (2 próbki) mięsa mielonego z kurczaka ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella* spp. w 2 z 5 badanych próbek,
  - 1 partię (1 próbkę) mięsa drobiowego ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Campylobacter* spp.,
  - 2 partie (2 próbki) wątroby z indyka ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Campylobacter* spp.,
  - 2 partie (10 próbek) masy jajowej pasteryzowanej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (w 1 partii stwierdzono nieprawidłowe sformułowanie dot. wykazu składników oraz niewłaściwe wyrażenie terminu przydatności do spożycia, w drugiej partii produkty

- powodujące alergię lub reakcje nietolerancji nie zostały oznaczone w wykazie składników zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zastosowano nieprawidłowe sformułowanie dot. wykazu składników),
- 1 próbkę jaj ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (na etykiecie obowiązkowe dane odnoszące się do instrukcji użycia i sposobu przechowywania zostały częściowo zasłonięte przez naklejoną, dodatkową etykietę),
  - w grupie „Mleko i przetwory mleczne” zakwestionowano:
    - 3 partie (15 próbek) lodów ze względu na przekroczenie parametrów wskaźnikowych (liczba Enterobacteriaceae),
    - 1 próbkę lodów ze względu na wykrycie obecności bakterii z grupy coli oraz ogólną liczbę drobnoustrojów tlenowych mezofilnych (próbka pobrana w ramach postępowania prowadzonego w związku z podejrzeniem zatrucia pokarmowego),
  - w grupie „Zioła, przyprawy” zakwestionowano 1 partię kurkumy ze względu na stwierdzenie w 1 z 5 badanych próbek obecności bakterii *Salmonella* spp.,
  - w grupie „Wyroby cukiernicze i ciastkarskie” zdyskwalifikowano:
    - 1 partię (5 próbek) wyrobów piekarniczych z kremem niepoddanym obróbce cieplnej ze względu na stwierdzoną liczbę bakterii *Bacillus cereus*,
    - 1 partię (5 próbek) wyrobów piekarniczych z kremem poddanym obróbce cieplnej ze względu na stwierdzoną liczbę bakterii *Bacillus cereus*,
  - w grupie „Warzywa” zakwestionowano:
    - 2 próbki kapusty ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – tiofanatu metylowego,
    - 1 próbkę papryki ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – etefonu,
    - 1 próbkę papryki w zalewie ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (w składzie środka spożywczego stwierdzono obecność kwasu benzoowego, który nie był deklarowany na etykiecie produktu, co wprowadza w błąd konsumenta),
  - w grupie „Owoce” zakwestionowano:
    - 1 próbkę grejpfruta ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – chlorpiryfosu metylowego,
  - w grupie „Tłuszcze roślinne” zakwestionowano:
    - 1 próbkę frytury ze względu na przekroczenie dopuszczalnej zawartości związków polarnych,
  - 1 próbkę oleju rzepakowego ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nie zamieszczono stosownych oświadczeń zdrowotnych w odniesieniu do odwołań do nieswoistych, ogólnych korzyści jakie przynosi środek spożywczy oraz brak podanej zawartości składników odżywczych, których dotyczy zamieszczone w oznakowaniu oświadczenie żywieniowe),
  - 1 próbkę oleju rzepakowego ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niewłaściwa prezentacja obowiązkowej informacji o wartości odżywczej – dot. zamieszczonej kolejności składników odżywczych),
  - „Wyroby garmażeryjne i kulinarne” zakwestionowano:
    - 1 próbkę surowego ciasta pierogowego ze względu na stwierdzenie obecności niedozwolonej substancji dodatkowej - sorbinianu potasu,
    - 1 partię (5 próbek) pierogów ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (brak określenia rodzaju użytego tłuszczu w wykazie składników, brak wyróżnienia w wykazie składników środka spożywczego składnika powodującego alergię lub reakcje nietolerancji, niejednoznaczny i nieprecyzyjny sposób określenia warunków przechowywania środka spożywczego i sposobu użycia),
  - w grupie „Substytuty mięsa i nabiału/Substytuty mięsa” zakwestionowano:
    - 1 próbkę tofu ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowy znak graficzny „BEZ GMO” umieszczony na opakowaniu produktu),
    - 1 próbkę tofu ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (zamieszczenie dobrowolnej informacji o treści „bez cholesterolu” wskazującej na szczególne właściwości środka spożywczego - wszystkie produkty pn. tofu są pochodzenia roślinnego), niewłaściwie określona referencyjna wartość spożycia (podana w odniesieniu do całkowitej masy netto środka spożywczego) oraz nieprawidłowa informacja dot. wartości odżywczej produktu, nieprawidłowy zapis komunikatu „Dzienne referencyjne wartości spożycia witamin i składników mineralnych (dla osób dorosłych)” - zastosowano niezrozumiały skrót,
  - w grupie „Suplementy diety” zakwestionowano:
    - 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niewłaściwie zastosowane sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości),
    - 3 partie (7 próbek) suplementów diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (na opakowaniu nie podano masy netto produktu),

- 1 próbkę suplementu diety ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (odniesienia do ogólnych, nieswoistych korzyści, jakie przynosi dana żywność nie zostały poparte dopuszczonymi do stosowania oświadczeniami zdrowotnymi),
- w grupie „Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne” zakwestionowano:
  - 1 próbkę pieczywa ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niewłaściwie zastosowane sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości),
  - 1 próbkę mąki pszennej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niewłaściwie zastosowane sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości),
  - 1 próbkę babki marmurkowej bezglutenowej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (niewłaściwie zastosowane sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości),
- w grupie „Ryby, owoce morza i ich przetwory” zakwestionowano:
  - 1 partię (9 próbek) makreli ze względu na nieprawidłowe oznakowanie (nieprawidłowe wyrażenie daty minimalnej trwałości).

W przypadku zakwestionowania jakości zdrowotnej środków spożywczych wyprodukowanych przez producentów z terenu województwa świętokrzyskiego, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowały działania nadzоровe mające na celu zagwarantowanie prawidłowej jakości zdrowotnej produkowanej żywności, tj. obligowano przedsiębiorców do udokumentowania prawidłowej jakości wytwarzanych środków spożywczych po wdrożeniu działań naprawczych wydawano zalecenia pokontrolne, zarządzenia w treści decyzji administracyjnych, przeprowadzano rekontrole oraz wydawano decyzje opłatowe zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie opłat za czynności wykonywane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach urzędowych kontroli żywności.

Ponadto przesyłano pisma informujące do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych spoza terenu województwa świętokrzyskiego, właściwych dla producentów środków spożywczych, a w przypadku mięsa i wyrobów mięsnych informowano właściwego Powiatowego Lekarza Weterynarii.

Znakowanie środków spożywczych

Próbki środków spożywczych pobranych do badań laboratoryjnych w ramach „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” na rok 2021 oceniane były przez przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w kierunku zgodności oznakowania

z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa żywnościowego.

Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywali oceny znakowania środków spożywczych również w trakcie bieżących kontroli sanitarnych obiektów objętych nadzorem, tj. zakładów produkcyjnych żywności, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego oraz obiektów obrotu żywnością.

Stwierdzane nieprawidłowości w zakresie oznakowania środków spożywczych i przekazywania informacji nt. żywności nieopakowanej dotyczyły:

- w miejscach obrotu żywnością:
  - całkowitego braku oznakowania środków spożywczych, najczęściej z grupy: mięso, drób (często mięso mrożone we własnym zakresie), wyroby mięsne, w tym wyroby przeznaczone do odpieku oraz pieczywo mrożone do odpieku, wyroby cukiernicze,
  - braku określenia terminu przydatności do spożycia (najczęściej dot. środków spożywczych z grupy: mięsa i przetwory mięsne, drób oraz ryby, wyroby cukiernicze trwałe – cukierki),
  - braku informowania konsumentów lub niezrzetelnego sposobu przekazania informacji na temat składu żywności nieopakowanej (dot. najczęściej pieczywa, kanapek, sałatek, mięs do wypieku, ciast), w tym w zakresie informowania o obecności substancji lub produktów powodujących alergie lub reakcje nietolerancji (informacja nieaktualna, niekompletna).

W pojedynczych przypadkach stwierdzano brak informacji dla konsumenta o kraju pochodzenia wprowadzanych do obrotu owoców i warzyw.

- w innych miejscach obrotu żywnością (sprzedaż przez Internet):
  - braku podania wszystkich składników/surowców użytych do produkcji środków spożywczych, w tym składników lub substancji pomocniczych powodujących alergie lub reakcje nietolerancji,
  - braku informacji nt. wszelkich warunków przechowywania lub warunków użycia,
  - braku przed wykazem składników sformułowania „składniki” lub nagłówek zawierające ten wyraz,
- w zakładach produkcji żywności, w tym: piekarniach, zakładzie garmażeryjnym, zakładzie konfekcjonowania żywności (wytwórnia liofilizowanej żywności) i browarze w zakresie oznakowania produkowanych środków spożywczych stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły:
  - braku podania wszystkich składników/surowców użytych do produkcji środków spożywczych, w tym składników lub substancji pomocniczych powodujących alergie lub reakcje nietolerancji oraz braku opracowa-

- nnych procedur dot. przekazywania informacji o składnikach nieopakowanej żywności,
- braku wyróżnienia w wykazie składników substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji, w oznakowaniu podano mylący, wprowadzający w błąd konsumenta komunikat: „lactose free”, natomiast w wykazie składników znajdowało się mleko, którego nie wyróżniono,
- zmodyfikowania komunikatu nt.: „Referencyjna wartość spożycia dla przeciętnej osoby dorosłej (8 400 kJ/2 000 kcal)”, niezgodnie z przepisami prawa,
- braku wykazania w składzie składników wchodzących w skład składników złożonych surowców wykorzystywanych do produkcji środków spożywczych,
- braku informacji nt. wszelkich warunków przechowywania środka spożywczego,
- braku nazwy lub firmy i adresu podmiotu działającego na rynku spożywczym,
- nieprawidłowo podanej informacji na temat ilości netto żywności (m. in. z zastosowaniem nieprawidłowego określenia „waga”),
- niewłaściwego sformułowania w odniesieniu do określenia daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia,
- niewłaściwie podanej informacji o wartości odżywczej (dot. jednostki wartości energetycznej i kolejności zamieszczonych składników odżywczych),
- zamieszczenia niedozwolonych oświadczeń zdrowotnych dla składnika CBD.

W przypadku zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego stwierdzone nieprawidłowości w zakresie oznakowania dotyczyły:

- w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego:
  - braku dostępnej dla konsumentów informacji na temat wykazu składników wchodzących w skład potraw i substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
  - braku oznakowania surowców wykorzystywanych w produkcji posiłków (dot. mięsa, w tym mrożonego we własnym zakresie oraz ryb mrożonych) lub gotowych dań (wyrobów garmażeryjnych mrożonych) lub znakowania zamrożonych produktów datą zamrożenia – przy braku w dokumentacji systemu HACCP procedury dot. przechowywania dań gotowych zamrożonych oraz badań właściwościowych w zakresie terminu przechowywania zamrożonych wyrobów garmażeryjnych (m.in. pierogów),
  - brak terminu przydatności do spożycia na surowcach wykorzystywanych do produkcji (dot. mięsa) i daty minimalnej trwałości (dot. koncentratów spożywczych),
- w zakładach żywienia zbiorowego otwartego (restauracje i zakłady małej gastronomii):

- braku oznakowania surowca wykorzystywanego w produkcji posiłków (najczęściej dot. zamrożonego we własnym zakresie mięsa i ryb oraz serów, wędlin, bułek do odpieku),
- braku dostępnej dla konsumentów informacji na temat składników produkowanych potraw i/lub substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji w przypadku użycia takich substancji przy wytworzeniu posiłku, lub podawanie nieprecyzyjnych informacji w ww. zakresie,
- braku oznakowania gotowego wyrobu (dot. wyrobów garmażeryjnych produkowanych przez zakład).

W przypadku stwierdzanych nieprawidłowości dotyczących znakowania środków spożywczych przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych:

- wydawali zalecenia natychmiastowego wycofania nieoznakowanych lub nieprawidłowo oznakowanych środków spożywczych/surowców. W przypadku braku znakowania lub nieprawidłowo oznakowanych surowców i środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego zobowiązywano podmioty do przedłożenia dokumentacji potwierdzającej ich utylizację, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz informowano właściwego Powiatowego Lekarza Weterynarii ze względu na miejsce produkcji mięsa i wyrobów mięsnych,
- w stosownych przypadkach wydawano doraźne zalecenia w protokołach kontroli sanitarnych i książkach kontroli dot. zapewnienia prawidłowego przekazywania informacji nt. produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności (zalecenia wykonywano na bieżąco lub zobowiązywano do pisemnego poinformowania właściwego Powiatowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o podjętych działaniach),
- niejednokrotnie przedsiębiorcy sami podejmowali działania naprawcze o czym informowali pismem organ nadzoru, przeprowadzane kontrole sprawdzające wykazywały usunięcie stwierdzanych nieprawidłowości,
- wobec osób odpowiedzialnych za stwierdzone nieprawidłowości stosowano karanie mandatowe, a w związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami, w tym dotyczącymi nieprawidłowego oznakowania organ nadzoru wszczynał postępowanie administracyjne w przedmiocie wydania decyzji nakładającej opłatę za czynności kontrolne w związku z naruszeniem przepisów prawa,
- w jednym przypadku (dot. zakładu garmażeryjnego) zakład zaprzestał działalności.

W 2021 r. kontynuowano wszczęte w 2020 r. postępowanie administracyjne w związku z wyda-

ną decyzją dot., m.in. zapewnienia prawidłowego oznakowania produkowanego środka spożywczego (lodów pakowanych w kuwety), tj. przeprowadzono kontrolę sprawdzającą w zakresie wykonania zarządzeń decyzji. Zalecenie wykonano, tj. zapewniono prawidłowe znakowanie środka spożywczego.

Ponadto przesyłano pisma informujące do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych właściwych dla producentów środków spożywczych spoza województwa świętokrzyskiego w oznakowaniu których stwierdzano niezgodności.

W 2021 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył karę pieniężną na 1 producenta środków spożywczych z terenu woj. świętokrzyskiego za nieprawidłowe oznakowanie produkowanych i wprowadzanych do obrotu środków spożywczych (wyrobów garmazeryjnych).

W 2021 r. w trakcie bieżącego nadzoru nad obiektami wycofano z obrotu środki spożywcze o łącznej wartości: **44 674,96** zł (w 2020 r. - 36 527,16 zł), w tym z uwagi na nieprawidłowe oznakowanie lub jego brak o wartości: **8 679,63** zł (w 2020 r. - 7 200,09 zł).

Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2021 r. działalność prowadziło 16 podmiotów (w 2020 r. 9 obiektów), tj.:

- 3 zakłady zajmujące się konfekcjonowaniem i sprzedażą grzybów suszonych,
- 1 uprawa bocznika ostrygowatego,
- 6 pieczarkarni,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie sprzedaży bezpośredniej grzybów suszonych z dokonywanych osobiście zbiorów,
- 1 punkt skupu, paczkowania i sprzedaży runa leśnego,
- 3 punkty skupu grzybów,
- 1 ruchomy obiekt skupu i sprzedaży owoców runa leśnego oraz grzybów.

W 2021 r. zgodnie z pismem Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 2.09.2021 r., znak: BŻ.PR.46.514.2021, prowadzony był wzmożony nadzór nad obrotem grzybami świeżymi i suszonymi, a także zakładami wykorzystującymi grzyby w produkcji, przetwórstwie, obrocie i żywieniu zbiorowym. Przedstawiciele Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych z terenu województwa świętokrzyskiego przeprowadzili łącznie 227 kontroli w:

- ✓ 5 zakładach produkcyjnych, w tym 1 przetwórnicy wykorzystującej grzyby suszone, 1 przetwórnicy owocowo – grzybowej oraz 1 zakładzie konfekcjonującym,
- ✓ 4 punktach skupu,
- ✓ 143 miejscach obrotu: 115 sklepach, 9 super-

marketach, 8 targowiskach, 9 hurtowniach spożywczych, 1 punkcie sprzedaży na hali targowej oraz 1 kiosku,

- ✓ 68 zakładach żywienia zbiorowego: 26 restauracjach, 21 punktach małej gastronomii, 1 jadalni, 18 zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, 1 kuchni cateringowej, 1 zakładzie gastronomicznym,
- ✓ 2 piekarniach,
- ✓ 5 magazynach hurtowych.

W ww. obiektach dokonywano oceny znakowania grzybów świeżych, suszonych lub przetworów grzybowych oraz środków spożywczych zawierających grzyby pod względem zgodności z aktualnie obowiązującym prawem żywnościowym. Podczas kontroli sanitarnych sprawdzano, czy podmioty te spełniają wymagania dotyczące zasad oraz warunków produkcji i obrotu grzybami określonych, m.in. w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie grzybów dopuszczonych do obrotu lub produkcji przetworów grzybowych, środków spożywczych zawierających grzyby oraz uprawnień klasyfikatora grzybów i grzyboznawcy. W przypadku punktów skupu grzybów, zakładów żywienia zbiorowego oferujących dania z udziałem grzybów oraz zakładów produkcyjnych, w tym stosujących grzyby do produkcji innych środków spożywczych zwracano szczególną uwagę na obowiązek posiadania odpowiedniego atestu na sprzedawane i używane do dalszej produkcji grzyby oraz zapewnienia nadzoru grzyboznawcy/klasyfikatora grzybów nad procesem technologicznym przetwórstwa grzybów.

W trakcie kontroli zakładu konfekcjonującego grzyby suszone rozpatrzono również interwencję klienta na gorzki smak ugotowanego fragmentu trzonu jednego z grzybów zakupionych w sklepie. Podczas kontroli sanitarnej nie stwierdzono nieprawidłowości. Zakład działał zgodnie z decyzją zatwierdzającą wydaną przez właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

W trakcie trwania sezonu grzybowego nadzorem objęto również ewentualną sprzedaż na targowiskach miejskich grzybów świeżych i suszonych dziko rosnących. W większości przypadków nie stwierdzano takiej sprzedaży, gdyż była ona zabroniona z powodu braku grzyboznawcy zatrudnionego na targowiskach (na tablicach ogłoszeń widniała informacja o zakazie handlu grzybami ze względu na brak zatrudnionych klasyfikatorów grzybów i grzyboznawców).

Podczas kontroli sanitarnych przeprowadzonych w 2021 r. w ramach wzmożonego nadzoru nad obrotem grzybami świeżymi i suszonymi, a także zakładami wykorzystującymi grzyby w produkcji, przetwórstwie, obrocie i żywieniu zbiorowym nie stwierdzono nieprawidłowości.

W ramach działań profilaktycznych, grzyboznawcy i klasyfikatorzy grzybów zatrudnieni w Wo-

jewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach oraz w Powiatowych Stacjach Sanitarno – Epidemiologicznych z terenu województwa świętokrzyskiego udzielali porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów, w ramach dyżurów odbywających się w czasie godzin urzędowania jednostek Inspekcji. Zbieracze grzybów najczęściej do oceny przynależności gatunkowej przynosili grzyby jadalne z gatunku: borowik szlachetny, maślak modrzewiowy, koźlarz czerwony, czubajka kania.

Przekazywano do mediów informacje nt. zasad bezpiecznego zbierania i spożywania grzybów, zasad wprowadzania do obrotu handlowego grzybów świeżych i suszonych. Podobne informacje ukazywały się także na stronach internetowych Stacji Sanitarno - Epidemiologicznych.

W 2021 r. pobrano do badań laboratoryjnych 12 próbek grzybów lub przetworów grzybowych (w 2020 r. - 16 próbek), tj.:

- 5 próbek w kierunku zawartości metali ciężkich,
- 3 próbki w kierunku zawartości substancji dodatkowych,
- 3 próbki w kierunku poziomu skażenia promieniotwórczego,
- 1 próbkę w kierunku napromieniania.

Ww. próbki nie zostały zakwestionowane (w 2020 r. zbadane próbki również nie zostały zdyskwalifikowane).

W 2021 r., podobnie jak w 2020 r., na terenie województwa świętokrzyskiego nie potwierdzono żadnego przypadku zatrucia grzybami.

System wczesnego ostrzeżenia o niebezpiecznej żywności i paszach - RASFF

RASFF – System Wczesnego Ostrzeżenia o Niebezpiecznej Żywności i Paszach jest wykorzystywany do wymiany informacji o potencjalnie niebezpiecznej żywności, materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością między organami urzędowej kontroli w Unii Europejskiej, które są członkami ww. systemu.

W 2021 roku Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny podejmował działania w związku z otrzymaniem w systemie RASFF:

- 130 powiadomień alarmowych (w 2020 r. – 74 powiadomień),
- 71 powiadomień informacyjnych (w 2020 r. – 44 powiadomienia).

Znaczny wzrost ilości ww. powiadomień w 2021 r. wynikał, m.in. z wycofywania na terenie Unii Europejskiej partii mączki świętojańskiej (E410) zanieczyszczonych tlenkiem etylenu (ETO) oraz środków spożywczych, do produkcji których zastosowane zostały ww. partie E410, niezależnie od poziomu ETO w produkcie gotowym (wycofywane z obrotu i od konsumentów przez producenta).

Ponadto, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania

systemu RASFF przesłał do Pojedynczego Punktu Kontaktowego Systemu RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 21 powiadomień, w tym 3 alarmowe i 18 informacyjnych (w 2020 r. – 12 powiadomień, w tym 2 alarmowe i 10 informacyjnych), tj.:

- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia przekroczenia migracji specyficznych pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobu wykonanego z tworzywa sztucznego, przeznaczonego do kontaktu z żywnością pn. „Chochla Florina”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia przekroczenia migracji specyficznych pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobu wykonanego z tworzywa sztucznego, przeznaczonego do kontaktu z żywnością, tj. tłuczek do ziemniaków pn. Kmt Style „Sitko do łyżek”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek Salmonella spp w środku spożywczym pn. „Mięso mielone z kurczaka, świeże”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek Salmonella spp. w środku spożywczym pn. „Mięso mielone wieprzowe”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności furanu w produkcie pn. „FORT. Kawa Palona Mielona”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności furanu w produkcie pn. „Kawa zbożowa Kujawianka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności furanu w produkcie pn. „BoboVita warzywa z delikatną wołowiną po 6 miesiącu”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek Salmonella spp. w środku spożywczym pn. „Filet z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności glutenu w ilości > 80 ppm w produkcie bezglutenowym pn. „Mexican style scrambled eggs. Danie liofilizowane. Jajecznicza meksykańska”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności glutenu w ilości > 80 ppm w produkcie bezglutenowym pn. „Cream of broccoli & spinach soup. Danie liofilizowane. Zupa - krem brokułowo – szpinakowy”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności glutenu w ilości > 80 ppm w produkcie bezglutenowym pn. „Cream of broccoli & spinach soup with mozzarella and pumpkin seeds. Danie liofilizowane. Krem brokułowo – szpinakowy z mozzarellą i pestkami dyni”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności glutenu w ilości > 80 ppm w produkcie bezglutenowym pn. „Chilli sin carne”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozo-

- stałości pestycydu (NDP) - tiofanatu metylowego w środku spożywczym pn. „Kapusta czerwona”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości pestycydu (NDP) - tiofanatu metylowego w środku spożywczym pn. „Kapusta czerwona świeża”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości pestycydu (NDP) - chlorpiryfosu metylowego w produkcie pn. „Grejfrut czerwony, odmiana Rio-Red”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności bakterii *Bacillus cereus* w środku spożywczym pn. „Ciastko kremówka”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności kwasu sorbowego w surowym cieście pierogowym,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności genu *eae* *Escherichia coli* (STEC) w środku spożywczym pn. „Mix sałat z lodową. Mieszanka sałat z sałatą lodową, cięta, myta, gotowa do spożycia”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek *Salmonella* spp. w środku spożywczym pn. „Kurkuma”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* spp. w środku spożywczym pn. „Podudzie z kurczaka z wolnego wybiegu, świeże, klasa A, chów wybiegowy”,
  - powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości pestycydu (NDP) - etefonu w produkcie pn. „Papryka żółta”.

Przedmiotem 124 powiadomień alarmowych (w 2020 r. – 70 powiadomień alarmowych) i 62 powiadomień informacyjnych (w 2020 r. – 54 powiadomień informacyjnych) były środki spożywcze, w tym 11 powiadomień alarmowych i 6 powiadomień informacyjnych dotyczyło suplementów diety (w 2020 r. – 6 powiadomień alarmowych). Natomiast 6 powiadomień alarmowych i 9 powiadomień informacyjnych (w 2020 r. – 6 powiadomień alarmowych) dotyczyło materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Ogółem w 2021 r. w ramach działań podejmowanych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF przeprowadzono 343 kontrole sanitarne (w 2020 r. – 313 kontroli).

W ramach kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej, na podstawie wyników oceny ryzyka dokonanej przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny monitorowano działania podejmowane przez podmioty związane z wycofywaniem kwestionowanych produktów. W ramach ww. działań przedsiębiorcy wycofali z obrotu niebezpieczne partie żywności na kwotę 21098,12 zł (w 2020 r. – na łączną kwotę 11 943,26 zł).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2021 r. pobrano i zbadano 38 próbek (2020 r. – 29 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które zostały zbadane, m. in. w kierunku: zawartości formaldehydu, migracji globalnej, migracji specyficznej pierwszorzędowych amin aromatycznych, bisfenolu A, migracji kadmu i ołowiu. Ponadto oceną objęto również organoleptykę, tj. wpływ materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na cechy żywności mającej z nimi kontakt, tj., np. smak/zapach.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzenia krajowego.

W 2021 r. zbadano 18 próbek (2020 r. – 10 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pochodzenia krajowego, tj. między innymi: wyroby ceramiczne (kubki, talerze), szklanki do napojów, kieliszki, talerz z włókna bambusowego, talerze, miskę plastikową, miskę z tworzywa kompozytowego, pojemniki z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności. Zakwestionowano oznakowanie 1 próbki (miscozka melaminowa „BAILANGO BIO 35%”) ze względu na brak informacji w zakresie adresu lub informacji o siedzibie producenta, przetwórcy lub sprzedawcy odpowiedzialnego za wprowadzenie produktu do obrotu i mającego siedzibę w Unii Europejskiej (w roku 2020 próbek nie kwestionowano).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z importu

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, w 2021 r. zbadano 11 próbek (w 2020 r. – 14 próbek) importowanych materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. kubki ceramiczne, pojemnik z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności, szklanki, salaterkę porcelanową. Pobrane do badania materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością pochodziły głównie z Chin. Zakwestionowano 2 próbki ze względu na przekroczenia migracji specyficznych pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobów wykonanych z tworzywa sztucznego, przeznaczonych do kontaktu z żywnością pn. „Chochla Florina” oraz tłuczek do ziemniaków pn. Kmt Style „Sitko do łyżek” (w roku 2020 próbek nie kwestionowano).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z Unii Europejskiej

W 2021 r. pobrano i zbadano 9 próbek (w 2020 r. – 5 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, wyprodukowanych

w krajach Unii Europejskiej (szklanki, kubek z tworzywa sztucznego, kieliszki, miseczka melaminowa). Zakwestionowano oznakowanie 1 próbki (miseczka melaminowa) ze względu na brak informacji w zakresie oznaczenia identyfikacyjnego zapewniającego możliwość śledzenia drogi wyrobu przeznaczonego do kontaktu z żywnością (w roku 2020 próbek nie kwestionowano).

Próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością były pobierane do badań w hurtowniach, jak również w obrocie detalicznym.

W roku 2021 Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF (System Wczesnego Ostrzeżenia o Niebezpiecznej Żywności i Paszach) przesłał do Pojedynczego Punktu Kontaktowego systemu RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 2 powiadomienia alarmowe w sprawie stwierdzenia:

- przekroczenia migracji specyficznych pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobu wykonanego z tworzywa sztucznego, przeznaczonego do kontaktu z żywnością pn. „Chochla Florina”,
- przekroczenia migracji specyficznych pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobu wykonanego z tworzywa sztucznego, przeznaczonego do kontaktu z żywnością, tj. tłuczek do ziemniaków pn. Kmt Style „Sitko do łyżek”.

Ponadto w 2021 roku do Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie RASFF wpłynęły 4 powiadomienia alarmowe (w roku 2020 – 6 powiadomień alarmowych) dotyczące materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. w sprawie:

- ✓ przekroczenia dozwolonego poziomu rzędowych amin aromatycznych w nylonowych łyżkach, łyżce do spaghetti,
- ✓ przekroczenia poziomu związków lotnych w kubkach oraz talerzykach wykonanych z sylikonu,
- ✓ obecności w składzie niedozwolonego składnika w postaci włókien bambusowych lub sproszkowanego bambusa (kubki, zastawy naczyń dla dorosłych i dzieci).

W 2021 r. do Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie RASFF wpłynęło 7 powiadomień informacyjnych w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Wszystkie dotyczyły stwierdzenia w składzie wyrobów niedozwolonego składnika, tj. mielonego lub sproszkowanego bambusa (kubki, talerzyki, zastawa dla dzieci, przybory kuchenne).

Jakość zdrowotną materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2021 przedstawiono w tabeli 5.

Rodzaj próbek	Liczba próbek zbadanych						% próbek kwestionowanych (ogółem)	
	Krajowych		UE		Import		2020	2021
	2020	2021	2020	2021	2020	2021		
Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	10	18	5	9	14	11	0	10,53

Tabela 5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2020 i 2021.

Ocena sposobu żywienia

Na stan zdrowia wpływa zarówno jakość, jak i ilość spożywanej żywności, sposób łączenia środków spożywczych w posiłkach i zastosowane techniki kulinarne oraz nawyki żywieniowe i sposób odżywiania. Stosowanie do produkcji posiłków środków spożywczych o odpowiedniej jakości, warunki przyrządzania potraw oraz sposób planowania żywienia w zakładach żywienia zbiorowego to obszary objęte nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ramach pełnionego nadzoru przeprowadzane są kontrole sanitarne w ww. grupie obiektów w zakresie spełnienia przez nie wymogów prawa żywnościowego wraz z oceną jadalności oraz pobór do badań laboratoryjnych próbek przygotowywanych posiłków. Podejmowanie powyższych działań jest szczególnie istotne

w przypadku żywienia osób przebywających, między innymi w szpitalach, sanatoriach, czy domach opieki społecznej z uwagi na fakt, że prawidłowa dieta jest ważnym elementem leczenia i zapewnienia prawidłowego stanu zdrowia przez co, determinuje również długość życia. Nadzór nad jakością żywienia w przypadku dzieci i młodzieży (żywionych w domach małego dziecka, przedszkolach, szkołach i ośrodkach szkolno – wychowawczych) ma na celu także kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych w omawianej grupie konsumentów, co z kolei ma wpływ na ogólne samopoczucie i częstotliwość występowania chorób w przyszłości, w tym chorób cywilizacyjnych.

Na terenie województwa świętokrzyskiego nadzorem objętych jest 3467 obiektów żywienia zbiorowego (w 2020 r. – 3218). W roku sprawoz-

dawczym odnotowano znaczący wzrost liczby zakładów żywienia zbiorowego otwartego – o 228 obiektów. Powyższe dotyczy głównie punktów małej gastronomii, których ilość wzrosła o 184 objekty, w porównaniu do 2020 r.

W 2021 r. oceniono sposób żywienia w 220 zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, co stanowi 6,3% obiektów objętych nadzorem (w 2020 r. – 3,1%), w tym oceniono teoretycznie 229 jadłospisów (w 2020 r. – 97) i 60 zestawień dekadowych (w 2020 r. – 14) oraz zbadano laboratoryjnie 11 próbek posiłków w zakresie oceny procentowego udziału energii z białka i z tłuszczu (w 2020 r. – 4). W wyniku teoretycznej analizy jadłospisów i zestawień dekadowych stwierdzono wady jadłospisów i racji pokarmowych w 45 próbkach na 229 próbek ocenionych teoretycznie, co stanowi 19,7% (w 2020 r. – 14,4%), w tym:

- w zakładach usług cateringowych 50% (w 2020 r. nieprawidłowości nie stwierdzano),
  - w stołówkach zlokalizowanych w przedszkolach 34,3% (w 2020 r. – 24,1%), w tym w systemie cateringowym nieprawidłowości nie stwierdzano (w 2020 r. – 42,9%),
  - w szpitalach 33,3%, w tym 33,3% w systemie cateringowym (w 2020 r. – 50%, w systemie cateringowym – nie oceniano),
  - w bursach i internatach 20%, w systemie cateringowym nie oceniano (w 2020 r. nieprawidłowości nie stwierdzano),
  - w stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych 18,2%, w tym 100% w systemie cateringowym (w 2020 r. nieprawidłowości nie stwierdzano),
  - w stołówkach zlokalizowanych w domach dziecka i młodzieży 16,7%, w systemie cateringowym nie oceniano (w 2020 r. nieprawidłowości nie stwierdzano),
  - w stołówkach szkolnych 15% (w 2020 r. – 13,9%), w systemie cateringowym nieprawidłowości nie stwierdzono (w 2020 r. – nie stwierdzono).
- (odsetek obliczono w stosunku do ogólnej liczby zbadanych próbek w danej grupie obiektów).*

Z 8 próbek posiłków pobranych w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego i zbadanych laboratoryjnie, zdyskwalifikowano 1 próbkę, tj. 12,5% z uwagi na niewłaściwą wartość energetyczną (w 2020 r. zbadano laboratoryjnie 4 próbki pokarmowe posiłków, zdyskwalifikowano 2 próbki, tj. 50%, w tym 1 próbkę z uwagi na niewłaściwą wartość energetyczną).

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu dokonywano oceny jadłospisów w jednostkach systemu oświaty (tj. w szkołach, przedszkolach, bursach/internatach oraz w zakładach specjalnych i wychowawczych) w zakresie przestrzegania wymagań ujętych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków

spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach.

W 2021 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 780 obiektów należących do jednostek systemu oświaty (w 2020 r. – 770 obiektów), z czego skontrolowano 202 zakłady, tj. 25,9% nadzorowanych (w 2020 r. – 15,3%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 241 kontroli sanitarnych (m. in. tematyczne oraz z wypełnieniem „Arkusza oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/żywienia zbiorowego/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”), w trakcie których poddano analizie jadłospisy w zakresie spełnienia wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia. Oceniono jadłospisy w: 58 szkołach (w tym w 7 prowadzących żywienie w formie cateringu), 62 przedszkolach (w tym w 8 korzystających z usług firm cateringowych), 11 specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych (w tym w 1 prowadzącym żywienie w formie cateringu) oraz w 6 bursach/internatach. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły:

- braku lub niedostatecznej ilości warzyw i owoców (w tym surowych),
- braku lub niedostatecznej ilości mleka lub jego przetworów w jadłospisach,
- braku obliczania średnioważonej normy dla grupy żywionych osób na energię i składniki pokarmowe oraz wartości kalorycznej produkowanych posiłków,
- nieuwzględnienia w jadłospisie środków spożywczych ze wszystkich podstawowych grup produktów, w tym produktów zbożowych, mięsa, ryb, mleka i produktów mlecznych, orzechów, nasion, roślin strączkowych,
- braku porcji ryby, co najmniej raz w tygodniu,
- podawania posiłków przygotowanych z koncentratów spożywczych zawierających nienaturalne składniki,
- przygotowywania i oferowania do spożycia napojów (herbaty, kawy mlecznej, kakao) zawierających więcej niż 10g cukru w 250 ml napoju gotowego do spożycia,
- oferowania do spożycia żywności niespełniającej wymagań ujętych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach, np. słodczy przy jednoczesnej niskiej podaży warzyw, owoców, mleka i przetworów mlecznych, ryb,
- zbyt wysoką w ciągu tygodnia nauki szkolnej podaż potraw smażonych,

- stosowania do smażenia potraw innego tłuszczu niż olej roślinny rafinowany o zawartości kwasów jednonienasyconych powyżej 50% i zawartości kwasów wielonienasyconych poniżej 40%.

W 2021 r. pobrano z jednostek systemu oświaty do badań laboratoryjnych 4 próbki całodziennego wyżywienia, z czego zakwestionowano 1 próbkę, tj. 25% z uwagi na niewłaściwą wartość energetyczną (w 2020 r. z jednostek systemu oświaty nie pobierano próbek do badań laboratoryjnych).

Wydano 6 decyzji administracyjnych z zarządzeniami poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloków żywienia znajdujących się na terenie jednostek systemu oświaty (w 2020 r. wydano 6 decyzji administracyjnych, w tym 1 decyzję przedłużającą termin realizacji zarządzenia dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 6 mandatów karnych na łączną kwotę 800,00 zł (w 2020 r. – 6 mandatów karnych na kwotę 800,00 zł).

W roku sprawozdawczym Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wymierzył 1 karę pieniężną w wysokości 3000,00 zł na przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie przygotowywania posiłków od surowca do gotowej potrawy oraz dostarczania ich do placówek oświatowych w ramach świadczenia usług cateringowych bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trybie i na zasadach określonych w art. 6 rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych oraz art. 63 ust.1 i art. 64 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia – w kwocie 2000,00 zł oraz za stosowanie w ramach żywienia zbiorowego dzieci w jednostce systemu oświaty środków spożywczych nieodpowiadających wymaganiom określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 52c ust. 6 pkt 2 ww. ustawy, tj. niespełniających wymagań zawartych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach – w wysokości 1000,00 zł (w 2020 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wymierzył 3 kary pieniężne w łącznej kwocie 3000,00 zł).

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu kontynuowano nadzór nad sklepikami szkolnymi, m. in. w zakresie przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzie-

ciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Na terenie województwa świętokrzyskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdują się, tak samo jak w 2020 r., 103 sklepiki szkolne, z czego skontrolowano 12 obiektów, tj. 11,7% nadzorowanych (w 2020 r. – 19,4%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 12 kontroli sanitarnych (w 2020 r. – 22). Powyższe kontrole obejmowały sprawdzenie zgodności oferowanego asortymentu z wymaganiami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia (w 2020 r. – przeprowadzono 18 kontroli w zakresie przestrzegania wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia). Nieprawidłowości stwierdzono w 3 sklepikach, tj. 25% skontrolowanych, z czego w 2 obiektach stwierdzono nieprzestrzeganie ww. przepisu prawa (w 2020 r. – 7). W 2021 r. nie wydawano decyzji administracyjnych w omawianej grupie obiektów (w 2020 r. wydano 1 decyzję administracyjną z zarządzeniami dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego sklepiku). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 1 mandat karny na kwotę 200,00 zł (w 2020 r. – 4 mandaty na łączną kwotę 550,00 zł). Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 2500,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (w 2020 r. wymierzono 1 karę pieniężną w wysokości 2000,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z wymaganiami ujętymi w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia).

Ponadto, w 2021 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowały się 122 automaty (w 2020 r. - 57) sprzedające środki spożywcze w 83 jednostkach systemu oświaty. W roku sprawozdawczym nie przeprowadzono kontroli ww. automatów (w 2020 r. skontrolowano 1 automat, tj. 1,8% nadzorowanych). W związku z nieprzestrzeganiem przez przedsiębiorców w roku 2020 wymagań prawa żywnościowego w zakresie oferowanych do sprzedaży środków spożywczych na terenie jednostek systemu oświaty Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny rozpatrzył w 2021 r. dwa wnioski o wymierzenie kary pieniężnej przewidzianej w art. 103 ust. 1 pkt 8, ust. 2 pkt 2, art. 104 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia i nałożył 2 kary pieniężne w łącznej kwocie 5000,00 zł za sprzedaż na terenie jednostek systemu oświaty środków spożywczych niezgodnych z przepisami

ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r., co stanowi naruszenie obowiązujących przepisów prawa żywnościowego określonych w art. 52c ust. 1 pkt 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (w 2020 r. nie nakładano).

W roku sprawozdawczym przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego przeprowadzili kontrole sanitarne w 19 szpitalnych blokach żywienia (w 2020 r. – 3), w tym w 8 prowadzących żywienie pacjentów w systemie cateringowym. W trakcie kontroli dokonano, m. in. oceny stanu sanitarno – technicznego bloków żywienia oraz pobierano do analizy jadłospisy dekadowe. Dokonano 15 analiz teoretycznych jadłospisów dekadowych (w 2020 r. – 2 analizy).

W wyniku analizy teoretycznej jadłospisów dekadowych najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były:

- brak lub niska podaż mleka i produktów mlecznych – w 5 szpitalach,
- brak dodatku warzyw i owoców do posiłków lub zbyt niska podaż – w 4 szpitalach,
- zbyt niska podaż ryb i/lub przetworów rybnych w ciągu tygodnia – w 4 szpitalach,
- brak lub zbyt niska podaż nasion roślin strączkowych – w 3 szpitalach,
- oferowanie do spożycia tylko 3 posiłków w ciągu dnia – w 2 szpitalach,
- stosowanie smażenia jako głównego procesu obróbki termicznej – w 1 szpitalu,
- zbyt długa (tj. powyżej 14h) przerwa między kolacją, a śniadaniem - w 1 szpitalu,
- monotoność serwowanych kolacji – w 1 szpitalu.

Ponadto dokonano obliczenia wartości odżywczych dla 4 zestawień dekadowych (w 2020 r. - 1) przy użyciu programu komputerowego. Uzyskane wyniki porównano z obowiązującymi normami żywienia opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia. Do 3 zestawień dekadowych wniesiono poniższe uwagi (w 2020 r. nie wnoszono uwag):

- zbyt niska podaż mleka lub przetworów mlecznych w dekadzie,
- zbyt wysoka zawartość soli (6,72g),
- zbyt niska podaż w diecie środków spożywczych będących źródłem:
  - węglowodanów (73% realizacji normy zalecanej),
  - żelaza (63% realizacji normy zalecanej),
  - witaminy B1 (58% realizacji normy zalecanej),
  - witaminy C (83% realizacji zalecanej normy).

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 4 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali (w 2020 r. pobrano 2 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali oraz 2 próbki pokarmowe posiłków produ-

kowanych w obiektach dostarczających posiłki do szpitali, tj. w zakładzie usług cateringowych oraz innym zakładzie żywienia - restauracji). Z pobranych próbek żadnej nie zdyskwalifikowano (w 2020 r. – 50% zbadanych). W roku sprawozdawczym, tak samo jak w 2020 r., nie pobierano próbek w związku z podejrzeniem wystąpienia ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową.

Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych oraz eksportowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia

W roku sprawozdawczym na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono ogółem 33 graniczne kontrole sanitarne żywności (w 2020 r. – 21), w tym 18 kontroli w miejscu docelowego przeznaczenia oraz 15 kontroli w zakładach eksporterów. Powyższe kontrole przeprowadzono w związku z wnioskami eksporterów i importerów o wydanie świadectw jakości zdrowotnej dla żywności przeznaczonej na eksport do krajów spoza Unii Europejskiej oraz dla żywności importowanej z krajów niebędących członkami Unii Europejskiej.

W trakcie ww. kontroli oceniono jakość zdrowotną (na podstawie kontroli dokumentacji, tożsamości) 59 partii żywności (w 2020 r. – oceniono 34 partie środków spożywczych w miejscu docelowego przeznaczenia towaru oraz w zakładzie eksportera) oraz 2 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2020 r. nie dokonywano kontroli jakości zdrowotnej materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością).

W 2021 r. wydano 58 świadectw jakości zdrowotnej (w 2020 wydano 33 świadectwa), w tym:

- 53 świadectwa spełnienia wymagań i dopuszczenia żywności do obrotu (w 2020 r. wydano 33 świadectwa),
- 2 świadectwa o spełnieniu wymagań i dopuszczeniu do obrotu dla 2 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2020 r. nie wydano),
- 3 świadectwa o niespełnieniu wymagań dla 3 partii suplementów diety eksportowanych do krajów trzecich w związku z niezgodnym z obowiązującymi wymaganiami prawa żywnościowego oznakowaniem (w 2020 r. – nie wydawano).

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych pobrano 5 próbek żywności, które nie były kwestionowane (w 2020 r. próbek do badań laboratoryjnych nie pobierano). W 2021 r., tak samo jak w 2020 r., do badań laboratoryjnych nie pobierano próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Stan sanitarny szpitalnych bloków żywienia

W roku sprawozdawczym liczba szpitalnych bloków żywienia objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. świętokrzyskie-

go nie uległa zmianie w stosunku do roku 2020, tj. nadzorem objętych jest 31 szpitalnych bloków żywienia, zlokalizowanych w 34 szpitalach, w tym 3 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych.

W roku 2021 wzrosła do 18 liczba szpitalnych bloków żywienia prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2020 r. było to 17 obiektów), a posiłki dostarczane były do nich z zakładów żywnościowo – żywieniowych objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, np.: kuchni szpitalnych (w tym tych, w których posiłki produkuje prywatne firmy, w ramach działalności zakładów usług cateringowych), zakładów usług cateringowych, restauracji.

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2021 r. w 4 nadzorowanych szpitalach, kuchnie szpitalne wraz z zapleczem były wykorzystywane do prowadzenia działalności przez firmy, które produkuje i rozprowadzają posiłki do innych szpitali. Zostały one sklasyfikowane jako zakłady usług cateringowych.

W roku sprawozdawczym wydano 1 decyzję administracyjną zatwierdzającą blok żywienia zlokalizowany w szpitalu prowadzącym żywienie pacjentów w formie cateringowej (w 2020 r. nie wydawano decyzji zatwierdzających).

Skontrolowano 19 bloków żywienia, w tym 8 prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2020 r. skontrolowano 4 obiekty w tym 1 prowadzący żywienie w systemie cateringowym).

W roku sprawozdawczym oceniono według „Arkuszy oceny zakładu...” 31 bloków żywienia zlokalizowanych w szpitalach, w tym 18 prowadzących żywienie w formie cateringowej - w wyniku dokonanej oceny wszystkie zakłady oceniono jako „zgodne z wymaganiami”, a ryzyko określono jako „niskie” dla 2 bloków żywienia, a jako „średnie” dla 23 zakładów oraz jako „wysokie” dla 6 bloków żywienia (w 2020 r. nie oceniono według „Arkuszy oceny zakładu...” ww. grupy obiektów).

W szpitalnych blokach żywienia ogółem przeprowadzono 22 kontrole i rekontrolę, w tym 9 w szpitalach prowadzących żywienie pacjentów w systemie cateringowym (w 2020 r. przeprowadzono 9 kontroli sanitarnych). W roku sprawozdawczym nie przeprowadzono kontroli interwencyjnych (w 2020 r. przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną w związku z powiadomieniem alarmowym Nr 2020.076 z dnia 10.08.2020 r. w sprawie wykrycia bakterii Salmonella z grupy BO w próbce produktu pn. „Papryka słodka mielona” (BŻ.RA.420.622.2020) - produkt został zużyty do bieżącej produkcji posiłków).

W 2021 r., tak samo jak w 2020 r., w omawianej grupie obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości, które skutkowałyby zastosowaniem karanie mandatowego.

We wszystkich nadzorowanych blokach żywienia funkcjonują systemy kontroli wewnętrznej w zakresie GHP/GMP i systemu HACCP.

W roku sprawozdawczym wydano w tej grupie obiektów 8 decyzji administracyjnych z zarządzeniami dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia (w roku 2020 wydano 2 decyzje administracyjne dotyczące przedłużenia terminu realizacji zarządzenia dot. poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia). Nie wydawano decyzji dot. unieruchomienia bądź przerwania działalności całego lub części bloku żywienia (w 2020 r. również nie wydawano).

W 2021 r. do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 4 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali, które nie zostały zdyskwalifikowane (w 2020 r. pobrano 2 próbki pokarmowe posiłków serwowanych pacjentom szpitali do badań laboratoryjnych, które również nie zostały zdyskwalifikowane).

Wnioski

1. W porównaniu do 2020 r. zwiększyła się o 451 (w 2020 r. o 1073) łączna liczba obiektów objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
2. Odnotowano wzrost ilości zakładów produkcyjnych o 338 obiektów. Zwiększyła się ilość automatów do lodów, wytwórni lodów, przetwórni owocowo – warzywnych i grzybowych, zakładów garmażeryjnych, wytwórni tłuszczów roślinnych i mieszanin tłuszczów zwierzęcych.
3. Wzrosła również liczba nadzorowanych obiektów żywienia zbiorowego otwartego (o 228 podmiotów) oraz ilość wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością o 1 podmiot, a także wzrosła liczba miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością o 31 obiektów.
4. Zaobserwowano wzrost ilości objętych nadzorem zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego o 21 obiektów w porównaniu do 2020 r.
5. Najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w obiektach żywnościowo – żywieniowych były brak lub niedostosowana do zakresu prowadzonej działalności dokumentacja kontroli właścicielskiej (GHP, GMP, system HACCP) oraz nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny pomieszczeń, sprzętu i urządzeń wykorzystywanych do produkcji żywności.
6. W roku sprawozdawczym nie wydano decyzji wstrzymujących działalność nadzorowanych zakładów (w 2020r. – wydano 3 decyzje).
7. W celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa żywności w 2022r. należy w dalszym ciągu prowadzić działania nadzоровe w zakresie jakości żywności wprowadzanej do obrotu, produkowanej przede wszystkim przez krajowych przedsiębiorców, jak również pochodzącej spoza Polski. Wskazówką do powyższych działań

jest fakt dyskwalifikowania próbek środków spożywczych pochodzenia krajowego, jak również pochodzących z krajów Unii Europejskiej i importu. Szczególnego nadzoru w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności, wymagają środki spożywcze o najwyższym odsetku próbek kwestionowanych za nieprawidłowe oznakowanie oraz parametry mikrobiologiczne, należące do grup:

- drób, podroby i produkty drobiarskie,
- mleko i przetwory mleczne,
- wyroby cukiernicze i ciastkarskie,
- ryby, owoce morza i ich przetwory,
- suplementy diety.

Ponadto, dyskwalifikacja próbek z ww. grup środków spożywczych, zbadanych w kierunku oznakowania i parametrów mikrobiologicznych świadczy o tym, że wzmożonego nadzoru wymagają obszary kontroli wewnętrznej mające wpływ na jakość zdrowotną produkowanych środków spożywczych.

8. Odnotowano wzrost liczby obiektów z wdrożonymi zasadami GHP, GMP (w roku 2020 – 13429, a w roku 2021 - 17804). Powyższe świadczy o zadowalającej świadomości producentów i dystrybutorów środków spożywczych w zakresie odpowiedzialności za jakość zdrowotną wytwarzanej oraz wprowadzanej na rynek żywności. Odnotowano również wzrost liczby obiektów z opracowanymi i wdrożonymi zasadami systemu HACCP (w 2020 - 9301, a w roku 2021 – 9573).
9. W roku 2021 r. spośród pobranych do badań laboratoryjnych próbek posiłków z obiektów żywienia zbiorowego typu zamkniętego zakwestionowano 12,5% próbek pobranych do badania (w 2020 r. – 50,0%).
10. Odnotowano niewielkie pogorszenie w zakresie komponowania jadłospisów i zestawień dekadowych. Wady jadłospisów stwierdzono w 19,7% ocenionych w tym zakresie zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego (w 2020 r. – 14,4%).

11. Odnotowano poprawę w zakresie przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci przez osoby odpowiedzialne za rodzaj wprowadzanego asortymentu w sklepikach szkolnych. Nieprawidłowości w ww. zakresie stwierdzono w 3 obiektach (w 2020 r. – w 5 sklepikach).

Świętokrzyski Państwowy Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 2000,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z przepisami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. (w 2020 r. – również 1 kara w wysokości 2000,00 zł za powyższe uchybienie).

12. W zakresie planowania żywienia w szpitalach odnotowano poprawę, o czym świadczy zakwestionowanie 33,3% ocenionych teoretycznie jadłospisów dekadowych (w 2020 r. – 50,0%), w tym w systemie cateringowym – 33,3% (w 2020 r. – nie oceniano).
13. Należy zaznaczyć, iż podobnie jak w 2020 r., w roku sprawozdawczym pracownicy pionu Higieny Żywności, Żywienia i Produktów Kosmetycznych, zarówno z Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych z terenu woj. świętokrzyskiego, jak i Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach, byli czynnie zaangażowani w działania dotyczące wprowadzenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii wywołanego zakażeniami ludzi wirusem SARS-CoV-2. Wprowadzone obostrzenia miały również wpływ na funkcjonowanie branży żywnościowo – żywieniowej, a tym samym na efektywność bieżącej pracy nadzorowej w obszarze obiektów żywnościowo – żywieniowych.

NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2021 roku w rejestrze obiektów nadzorowanym przez ograny PIS znajdowało się 7 zatwierdzonych producentów żywności prozdrowotnej, tj. 6 - producentów suplementów diety i 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami (w 2020 r. – 6 wytwórni suplementów diety, 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami). Ww. zakłady posiadają wdrożone zasady GHP/GMP. Jeden producent suplementów diety nie posiada wdrożonego systemu HACCP, w trakcie przeprowadzonej kontroli sanitarnej zakwestionowano okazane procedury systemu HACCP w zakresie procedury/instrukcji/deklaracji dot. wyrobów do kontaktu z żywnością (np. butelki, nakrętki, kieliszek/miarki) wykorzystywanych w zakładzie przy produkcji suplementów diety. W związku z powyższym wszczęte zostało postępowanie dot. usunięcia ww. nieprawidłowości. W 2021 r. w 4 nadzorowanych zakładach produkcji suplementów diety przeprowadzono 9 kontroli sanitarnych, w tym 3 zakłady oceniono na podstawie „Arkusza oceny stanu sanitarnego...”. W wyniku dokonanej oceny zakłady oceniono jako „zgodny z wymaganiami”, a ryzyko określono jako „średnie” ze względu na profil zakładów. W 2021 r. wydano 1 decyzję administracyjną (w 2020 r. nie wydawano decyzji administracyjnych) dot. przeanalizowania, zweryfikowania i dostosowania dokumentacji systemu HACCP do obowiązującej w zakładzie Księgi Jakości. W roku sprawozdawczym u producenta środków spożywczych wzbogaconych witaminami przeprowadzono 2 kontrole sanitarne, tj.: 1 kontrola interwencyjna i 1 kontrola tematyczna. W obrębie województwa świętokrzyskiego brak producentów żywności dla określonych grup, w tym obejmujących, m.in.: preparaty do początkowego i dalszego żywienia niemowląt oraz produkty zbożowe przetworzone oraz żywność dla dzieci.

Na nadzorowanym terenie znajdują się podmioty zajmujące się konfekcjonowaniem suplementów diety oraz miejsca obrotu żywnością prozdrowotną, w tym wyspecjalizowane w zakresie obrotu suplementami diety, tj. m.in. hurtownie suplementów diety i farmaceutyczne, wyspecjalizowane sklepy sprzedaży suplementów diety, sklepy zielarsko - medyczne, sklepy z odżywkami dla sportowców, apteki i punkty apteczne.

W zakresie nadzoru pełnionego nad żywnością prozdrowotną wprowadzaną do obrotu, w tym suplementami diety, żywnością wzbogaconą i dla określonych grup w 2021 r. przeprowadzono bieżące kontrole sanitarne w poszczególnych rodzajach obiektów w zakresie oceny znakowania, prezentacji i reklamy żywności oraz kontrole wynikające z poleceń Głównego Inspektora Sanitarnego, działań wyjaśniających podejmowanych w ramach systemu RASFF (System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach), dot. poboru próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, w sprawie zgłaszanych interwencji konsumentów.

W 2021 r. kontynuowano kontrole w zakresie oceny spełnienia szczególnych wymagań odnoszących się do preparatów do początkowego żywienia niemowląt dot. ich reklamy, prowadzenia działalności promocyjnej, oferowania lub dostarczania próbek, jak również przedmiotów służących do karmienia niemowląt. Nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono.

Jakość zdrowotna suplementów diety

W 2021 r. dokonano analizy laboratoryjnej 91 próbek suplementów diety (w 2020 r. – 87 próbek) w ramach urzędowej kontroli żywności, w tym 81 produkcji krajowej, tj. 89,01% próbek zbadanych, (w 2020 r. – 90,80%), 4 z krajów członkowskich Unii Europejskiej, co stanowi 4,40% ogółu zbadanych próbek (w 2020 r. – 3,45%) oraz 6 produktów pochodzących z importu, tj. 6,59% (w 2020 r. – 5,75%). W 2021 r. zakwestionowano 5 próbek z jednej partii suplementów diety, co stanowi 5,49% próbek zbadanych (w 2020 r. - 2,30%). Próbki zostały zakwestionowane za nieprawidłowe oznakowanie, tj.:

- niewłaściwie zastosowane sformułowanie poprzedzające określenie daty minimalnej trwałości – 1 próbka,
- brak podania na opakowaniu masy netto produktu - 3 partie (7 próbek),
- zamieszczenie odniesień do ogólnych, nieswoistych korzyści, jakie przynosi dana żywność (nie zostały poparte dopuszczonymi do stosowania oświadczeniami zdrowotnymi) – 1 próbka.

Kierunki badań oraz liczbę zbadanych próbek suplementów diety przedstawiono w tabeli 1.

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestionowanych
			importowane	UE	krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	22	0	0	22	5
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	5	0	1	4	0
3	Substancje dodatkowe	8	0	0	8	0
4	3-MCPD	2	0	0	2	0
5	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	47	3	2	42	0
6	Znakowanie	76	6	4	66	0
7	Mikotoksyny	1	0	1	0	0
8	Napromienianie żywności	2	2	0	0	0
9	WWA	4	1	0	3	0

Tabela 1. Zakres badań próbek suplementów diety, pobranych do badań na terenie województwa świętokrzyskiego w 2021 r.

Jakość zdrowotna kategorii żywności dla określonych grup

W 2021 r. zbadano ogółem 204 próbki żywności dla określonych grup (w 2020 r. – 159 próbek). Kierunki badań oraz liczba zbadanych próbek żywności dla określonych grup została przedstawiona w tabeli 2. Spośród wszystkich 204 przebadanych próbek, największy odsetek (82,84%) stanowiły próbki

produktów krajowych, tj. 169 próbek (w 2020 r. – 87,42%). Zbadano 35 próbek produktów z Unii Europejskiej, co stanowiło 17,16% wszystkich badanych próbek (w 2020 r. – 11,95%). W roku sprawozdawczym nie badano próbek środków spożywczych pochodzących z importu (w 2020 r. – 0,63%). W 2021 r. nie kwestionowano próbek żywności dla określonych grup (w 2020 r. – 0,63%).

Lp.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym			Liczba próbek zakwestionowanych
			Import	EU	Krajowe	
1	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	105	0	25	90	0
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	18	0	2	16	0
3	Pozostałości pestycydów	12	0	1	11	0
4	Mikotoksyny	8	0	2	6	0
5	Zanieczyszczenia azotanami	9	0	0	9	0
6	Substancje dodatkowe	3	0	0	3	0
7	Znakowanie	117	0	27	90	0
9	GMO	2	0	0	2	0
10	Wybrane parametry, w tym witaminy i składniki mineralne	17	0	5	12	0
11	Organoleptyka	5	0	0	5	0
12	Furan	1	0	0	1	0
13	WWA	3	0	0	3	0
14	Gluten	1	0	0	1	0
15	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2	0	0	2	0
16	3-MCPD	3	0	0	3	0
17	Akryloamid	2	0	0	2	0
18	Alkaloidy tropanowe	2	0	0	2	0
19	Alkaloidy sporyszu	2	0	0	2	0

Tabela 2. Zakres badań próbek żywności dla określonych grup pobranych do badań z terenu województwa świętokrzyskiego, z uwzględnieniem kraju pochodzenia próbki (2021 r.)

Wnioski

W związku z dużym zainteresowaniem konsumentów suplementami diety oraz rozwojem rynku w zakresie sprzedaży ww. grupy środków spożywczych, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pełniły nadzór nad powyższą grupą produktów wprowadzanych do obrotu, ze szczególnym uwzględnieniem sprzedaży suplementów diety przez nadzorowanych przedsiębiorców przez Internet, w tym z wykorzystaniem popularnych aukcji internetowych, np. Allegro.pl, OLX.pl. Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w nadzorowanych obiektach podczas bieżących kontroli sanitarnych przeprowadzali ocenę oznakowania żywności prozdrowotnej, jednakże ilość przeprowadzonych w tym zakresie kontroli w 2021 r., w związku z panującą sytuacją epidemiologiczną w kraju i wynikającymi z niej ograniczeniami, w obiektach stacjonarnych była nieznaczna, natomiast wzmożono nadzór nad suplementami diety wprowadzanymi za pośrednictwem Internetu.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w zakresie oznakowania suplementów diety stwierdzano nieprawidłowości dotyczące, m.in.:

- nieprawidłowej treści zamieszczanych oświadczeń, tj. o charakterze leczniczym dotyczących składników środków spożywczych lub zamieszczania oświadczeń zdrowotnych, których brak w wykazie dopuszczonych do stosowania, przypisywania środkom spożywczym właściwości zapobiegania chorobom i leczenia chorób m. in. o treści: „*polecany przy przeziębieniu, ma właściwości przeciwbakteryjne, przeciwwirusowe i przeciwzapalne*”, „*w stanach grypy i przeziębienia*”,
- niewłaściwego zapisu daty minimalnej trwałości,
- błędnego zapisu informacji o wartości odżywczej,
- niewłaściwego określenia masy netto lub braku podania masy netto,
- braku wymaganych obowiązkowych informacji i ostrzeżeń, tj.: określenia „suplement diety”, zalecanej porcji do spożycia, określenia że suplementy nie mogą być stosowane jako substytut zróżnicowanej diety,
- niewłaściwego sformułowania referencyjnej wartości spożycia,

ponadto stwierdzano przekroczenia maksymalnej zawartości witamin i składników mineralnych w zalecanej dziennej porcji w suplementach diety, niezgodnie z zaleceniami zawartymi w uchwałach Zespołu do Spraw Suplementów Diety oraz brak ostrzeżeń rekomendowanych w uchwałach wydanych przez ww. zespół.

W odniesieniu do prezentacji i reklamy suplementów diety na stronach internetowych wykazano nieprawidłowości, m.in.:

- zamieszczenie niedozwolonych dobrowolnych informacji, tj. oświadczeń o charakterze leczniczym, odwołujących się do właściwości zapobiegania chorobom, oświadczeń zdrowotnych,

których brak w rejestrze oświadczeń dopuszczonych do stosowania,

- zastosowania niewłaściwego określenia przed wykazem składników, tj. wyrażenia „skład” zamiast wyrażenia „składniki” lub określenia zawierającego ten wyraz,
- brak lub niewłaściwe określenie masy netto,
- błędnie podanej referencyjnej wartości spożycia (RWS) dla określonego składnika,
- brak wymaganych informacji o treści, tj. ostrzeżenia dot. nieprzekraczania zalecanej porcji do spożycia w ciągu dnia, stwierdzenia, że suplementy diety nie mogą być stosowane jako substytut (zamiennik) zróżnicowanej diety, stwierdzenia, że suplementy diety powinny być przechowywane w sposób niedostępny dla małych dzieci,
- brak podania zawartości witamin i składników mineralnych oraz innych substancji wykazujących efekt odżywczy lub inny efekt fizjologiczny w przeliczeniu na zalecaną przez producenta do spożycia dzienną porcję produktu,
- brak określonej porcji produktu zalecanej do spożycia w ciągu dnia,
- wprowadzanie do obrotu suplementów diety ze składnikiem, który nie uzyskał autoryzacji ws. nowej żywności, oraz brak zamieszczenia rekomendowanego ostrzeżenia dla określonych składników suplementów diety zgodnie z uchwałami Zespołu ds. Suplementów Diety.

W związku ze stwierdzanymi nieprawidłowościami i wniesionymi uwagami do znakowania Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z terenu woj. świętokrzyskiego informowali o zaistniałych niezgodnościach Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych właściwych dla producentów lub dystrybutorów suplementów diety, którzy zlokalizowani byli poza województwem świętokrzyskim. Natomiast wobec podmiotów z nadzorowanego terenu odpowiedzialnych za nieprawidłowe oznakowanie oraz prezentację i reklamę suplementów diety, w tym wprowadzanych do obrotu za pośrednictwem Internetu, prowadzono postępowanie wyjaśniające i administracyjne.

W 2021 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni monitorowali strony internetowe nadzorowane podmiotów oraz strony popularnych aukcji internetowych: Allegro.pl, OLX.pl m.in. w zakresie:

- oferowania produktów zawierających w składzie substancje i surowce roślinne niedozwolone do stosowania w suplementach diety, tj. chlorowoderek johimbiny oraz grupa johimbiny, pieprz metystynowy, pankreatyna, ibutamoren, DMAA, ligandrol, ostaryna, andaryna,
- obecności podmiotów/przedsiębiorców z nadzorowanego terenu wprowadzających do obrotu żywność prozdrowotną, którzy nie dopełnili obowiązku zgłoszenia, rejestracji lub zatwierdzenia prowadzonej działalności.

Ponadto prowadzono postępowania wyjaśniające wobec nadzorowanych podmiotów, m.in. w sprawie:

- braku spełnienia obowiązku powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o wprowadzaniu po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej suplementów diety,
- sprzedaży na stronach internetowych produktów niedopuszczonych do obrotu na terytorium Polski, niebezpiecznych dla zdrowia oraz środków zabronionych, a także wprowadzania do obrotu środków spożywczych bez uprzedniego powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego.

W 2021 r. wpłynęły i zostały rozpatrzone 2 interwencje konsumenckie dotyczące suplementów diety wprowadzanych do obrotu przez przedsiębiorców z terenu woj. świętokrzyskiego, w sprawie:

- uszkodzonego opakowania suplementu diety

zakupionego za pośrednictwem strony internetowej Allegro.pl,

- złego samopoczucia po spożyciu suplementu diety.

W 2021 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 4 kary pieniężne na przedsiębiorców z terenu woj. świętokrzyskiego w zakresie naruszeń dotyczących nieprawidłowego oznakowania, prezentacji i reklamy suplementów diety, wprowadzanych do obrotu za pośrednictwem Internetu, w tym m.in. na portalu internetowym Allegro.pl. Dwie z ww. kar pieniężnych dotyczyło również prowadzenia działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH

Wprowadzenie

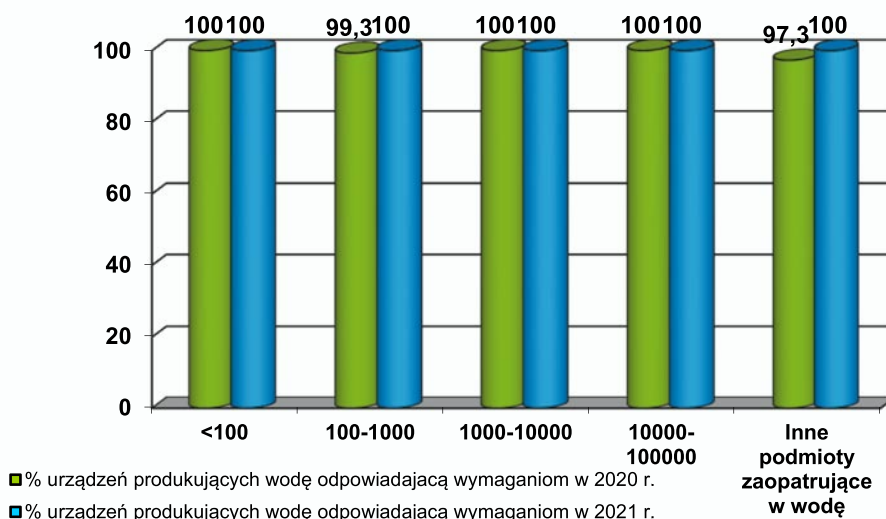
Państwowa Inspekcja Sanitarna na terenie województwa świętokrzyskiego prowadzi nadzór nad jakością wody przeznaczanej do spożycia przez ludzi na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej i ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Wymagania jakim powinna odpowiadać jakość wody, sposób oceny jej przydatności do spożycia oraz sprawowanie nad nią nadzoru określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczanej do spożycia przez ludzi.

Na terenie woj. świętokrzyskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę w 99,4% zasilane są z ujęć głębinowych, tylko dwa wodociągi w powiecie buskim pobierają wodę z ujęć powierzchniowych.

W województwie świętokrzyskim badania laboratoryjne wody w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzone są w 6 akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ponadto zarządcy wodociągów prowadzą badania laboratoryjne wody w ramach kontroli wewnętrznej w laboratoriach o udokumentowanym systemie jakości, zatwierdzonym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2021 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w województwie świętokrzyskim skontrolowała 256 wodociągów czyli 100% znajdujących się w ewidencji oraz 73 inne podmioty zaopatrujące w wodę.

Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczało w 2021 r. 100% skontrolowanych wodociągów i innych podmiotów zaopatrujących w wodę.

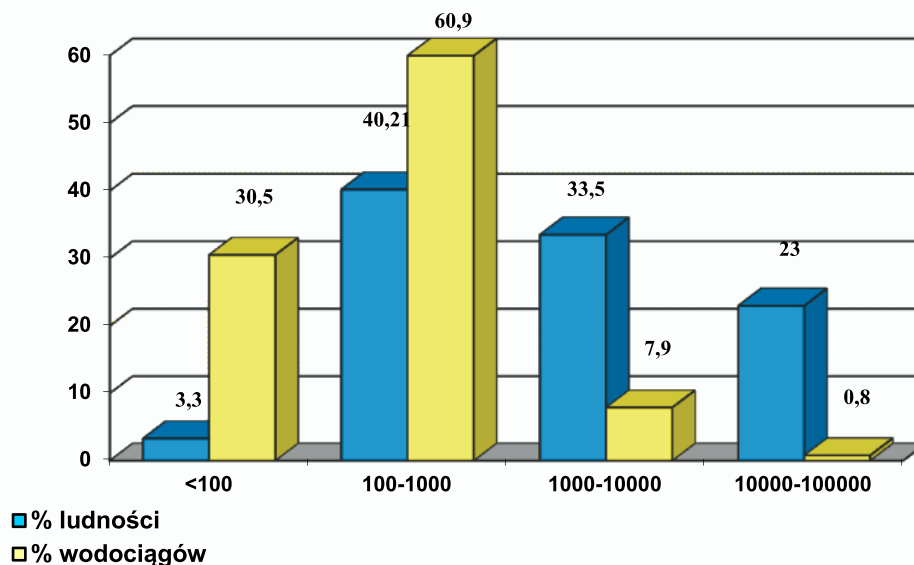

Wykres 1. Odsetek (%) poszczególnych rodzajów urządzeń produkujących wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym w 2021 r.

Według szacunków powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w 2021 r. z wody przesyłanej przez wodociągi korzystało około 1168 tys. stałych mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Z wody dostarczanej przez wodociągi spełniającej wymagania, korzystało w 2021 r. 100% ludności. Z innych podmiotów zaopatrujących w wodę w 2021 r. korzystało ok. 3,3 tys. ludności.

Wykres 2. Zaopatrzenie ludności w wodę dostarczaną przez wodociągi o produkcji w m³/d w 2021 r.

Badania laboratoryjne próbek wody

Badania z zakresu higieny środowiska w województwie świętokrzyskim wykonywane były w laboratorium Zintegrowanego Systemu Badania Wody, w skład którego wchodzi:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Busku - Zdroju
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sandomierzu

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Skarżysku - Kamiennej
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Starachowicach
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Włoszczowie

W 2021 r. w/w laboratoria utrzymały i poszerzyły zakres akredytacji w zakresie wykonywanych badań.

Województwo	Liczba laboratoriów	
	powiatowych	wojewódzkich
świętokrzyskie	5	1

Tabela.1. Liczba laboratoriów powiatowych i wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych przeprowadzających badania wody w roku 2021.

Ilustracja 1. Lokalizacja laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego.

Wykonywane były badania wody do spożycia, wody powierzchniowej wykorzystywanej jako kąpieliska, wody z basenów kąpielowych, ciepłej wody użytkowej oraz naturalne wody butelkowane.

Województwo świętokrzyskie	Liczba badań	Liczba oznaczeń
woda do spożycia	4 076	29 356
woda powierzchniowa	19	38
woda z basenów kąpielowych	632	1 953
ciepła woda użytkowa	423	423
naturalne wody butelkowane	45	225
suma	5 195	31 995

Tabela 2. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2021 r.

Województwo świętokrzyskie	Suma		
	powiatową	wojewódzką	
Badania wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	2 970	2 225	5 195
Oznaczenia wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	11 853	20 142	31 995

Tabela 3. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów PIS woj. świętokrzyskiego w 2021 r. z wyróżnieniem powiatów.

Laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego wyposażone są w nowoczesną wysokospecjalistyczną aparaturę. Posiadają certyfikaty Polskiego Centrum Akredytacji, uzyskały pozytywną ocenę w wyniku audytów przeprowadzonych przez PCA. Wiarygodność i kompetencje laboratoria potwier-

dzały w międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych oraz badaniach biegłości organizowanych m.in. przez: LGC Standards (Wielka Brytania), Gdańską Fundację Wody, Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska – Katowice.

Ilustracja 2. Pracownia chromatografii jonowej badań wody laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach.

Ilustracja 3. Pracownia chromatografii jonowej badań wody laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach.

Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę**Wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/d**

W 2021 r. na terenie powiatów województwa świętokrzyskiego znajdowało się 78 (79 – 2020 r.) wodociągów o produkcji poniżej 100 m³/d. Urządzenia te stanowią 30,5% wszystkich wodociągów, ale zaopatrują tylko 3,3% ogółu odbiorców (w 2020 r. – 3,5%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 489 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych urządzeń tej grupy.

dzenia te stanowią 30,5% wszystkich wodociągów, ale zaopatrują tylko 3,3% ogółu odbiorców (w 2020 r. – 3,5%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 489 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych urządzeń tej grupy.

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2021 r.)	w tym: skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	-	-	-	-	-
jędrzejowski	27	27	14,1	19,8	64,3
kazimierski	2	2	0,2	1,0	40,0
kielecki i m. Kielce	7	7	3,9	1,0	12,1
konecki	6	6	3,3	4,2	33,3
opatowski	10	10	3,8	7,4	43,5
ostrowiecki	4	4	1,4	1,4	21,1
pińczowski	6	6	3,3	9,3	42,9
sandomierski	3	3	1,7	24	18,8
skarżyski	1	1	0,3	0,4	14,3
starachowicki	1	1	0,3	0,3	14,3
staszowski	4	4	2,0	2,9	30,8
włoszczowski	7	7	3,8	9,2	35,0

Tabela 4. Wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/d.**Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d**

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 156 (w 2020 r. – 153) wodociągów

o produkcji od 101 do 1000 m³/d (60,9% urządzeń wodociągowych z ewidencji).

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2021 r.)	w tym skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	12	12	35,5	49,5	85,7
jędrzejowski	14	14	40,4	56,6	33,3
kazimierski	2	2	4,9	21,4	40,0
kielecki i m. Kielce	46	46	143,1	36,6	79,3
konecki	10	10	34,6	44,6	55,6
opatowski	11	11	33,1	64,1	47,8
ostrowiecki	14	14	36,2	35,2	73,7
pińczowski	7	7	19,0	52,4	50,0
sandomierski	12	12	37,1	53,0	75,0
skarżyski	4	4	12,9	18,1	57,1
starachowicki	5	5	22,5	24,5	71,4
staszowski	7	7	25,71	37,3	53,8
włoszczowski	12	12	25,0	61,0	60,0

Tabela 5. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d.

Wodociągi tej grupy zaopatrują największą liczbę ludności korzystającą ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia. Dostarczały one wodę dla 469,8 tys. osób (40,21% odbiorców, w 2020 r. – 39,8%). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 3072 osób. W 2021 r. przeprowadzono kontrolę wszystkich wodociągów. Wodę spełniającą wymagania dostarczało 100% urzędzenia tej grupy. Poprawie uległa woda w wodociągu Wzdół-Parcele zaopatrującym 3957 osób w powiecie kieleckim. W 2021 r. nadzorem objęto wodociągi:

- Kakonik, (powiat kielecki, gmina Bieliny) o produkcji 422,22 m³/d, zaopatrujący 4330 osób,
- Korzecko (powiat kielecki, gmina Chęciny) o produkcji 129,05 m³/d, zaopatrujący 886 osób,

- Smyków (powiat kielecki, gmina Daleszyce) o produkcji 110,00 m³/d, zaopatrujący 1150 osób.

Wodociągi o produkcji 1001-10000 m³/d

W 2021 r. skontrolowano wszystkie 20 wodociągów znajdujących się w ewidencji. Wodociągi o produkcji 1001÷10000 m³/d stanowiły 7,8% wszystkich wodociągów i zaopatrywały 33,5% odbiorców (391,7 tys. osób, tj. o 2,8 tys. osób mniej niż w 2020 r.). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 19559 osób. Kontrola przeprowadzona we wszystkich 20 wodociągach wykazała, że dostarczają one wodę odpowiadającą wymogom zawartym w rozporządzeniu.

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2021 r.)	W tym skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	2	2	36,3	50,5	14,0
jędrzejowski	1	1	16,9	23,7	2,4
kazimierski	1	1	17,8	77,6	20,0
kielecki i m. Kielce	4	4	44,5	11,4	6,9
konecki	2	2	39,7	51,2	11,1
opatowski	2	2	14,7	28,5	8,7
ostrowiecki	1	1	65,2	63,4	5,3
pińczowski	1	1	13,9	38,4	7,1
sandomierski	1	1	31,3	44,6	6,3
skarżyski	2	2	58,1	81,5	28,9
starachowicki	-	-	-	-	-
staszowski	2	2	41,3	59,8	15,4
włoszczowski	1	1	12,2	29,8	5,0

Tabela 6. Wodociągi o produkcji 1001÷10000 m³/d.

Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m³/d

Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się 2 urządzenia o produkcji od 10001 do 100000 m³/d, tj.:

- „Wodociąg Kielce” (powiat m. Kielce), zaopatrujący 199,3 tys. osób zamieszkałych w mieście Kielce oraz częściowo w gminach Zagnańsk i Masłów. Wodociąg zasilany jest przez 36 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie Kielc i Zagnańska. W 2020 r. woda do sieci podawana była z 26 studni głębinowych,
- „Wodociąg Trębowiec” (powiat starachowicki) – zaopatrujący 69,2 tys. osób. Źródło wody dla wodociągu stanowi 7 studni głębinowych znajdujących się w okolicach miejscowości Trębowiec Duży.

Wodociągi o tej produkcji stanowiły 0,8% wszystkich skontrolowanych wodociągów i zaopatrywały w wodę odpowiadającą wymaganiom 268,5 tys. osób na terenie województwa świętokrzyskiego (23,0% odbiorców). W stosunku do roku 2020 zaopatrywały one o 3,8 tys. osób mniej. Wszystkie

urządzenia z tej grupy dostarczały wodę do spożycia dobrej jakości.

Inne podmioty zaopatrujące w wodę

W 2021 r. na 73 skontrolowane urządzenia, woda we wszystkich spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia.

Poprawie uległa jakość wody w urządzeniach:

- „Stella” (miasto Kielce)
- „Włoszczowa ul. Śląska” (powiat włoszczowski)

Ujęcia powierzchniowe

W województwie świętokrzyskim w 2021 r. znajdowały się 2 ujęcia powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, tj. Stary Korczyn i Nowy Korczyn. Ujęcia zlokalizowane są na rzece Nidzie w powiecie buskim, tj.:

- Nowy Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości 619 m³/d i zaopatruje ok. 6500 osób w 24 miejscowościach w gminie Nowy Korczyn (woj. świętokrzyskie),

- Stary Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości ponad 1080 m³/d i zaopatruje 6000 osób w 40 miejscowościach w 5 gminach województw: małopolskiego i świętokrzyskiego.

Studnie publiczne

W 2021 r. żadne studnie publiczne nie znajdowały się w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego.

Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

W 2021 r. na terenie województwa świętokrzyskiego żadne urządzenia wodne nie dostarczały wody przydatnej do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa.

Woda do spożycia była badana w zakresie oznaczeń: barwa, mętność, pH, przewodność, zapach,

smak, amonowy jon, bakterie grupy coli, Escherichia coli, żelazo, glin, azotyny, azotany, chlorki, siarczany, fluorki, bromiany, mangan, utlenialność, ogólny węgiel organiczny (TOC), kadm, ołów, srebro, miedź, nikiel, sód, selen, antymon, chrom og., arsen, cyjanki, rtęć, bor, benzen, 1,2-dichloroetan, benzo(a)piren, Σ THM, Σ trichloroetenu i tetrachloroetenu, Σ wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, Σ pestycydów (α -HCH, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, HCB, chloropiryfos, bifentryna, procymidon, malation, heptachlor, λ -cyhalotrin, cypermetryna, α -endosulfan, β -endosulfan), ogólna liczba bakterii w 22 °C po 72 godzinach inkubacji, enterokoki kałowe. Badania były wykonywane w ramach nadzoru sanitarnego oraz w sytuacjach interwencji konsumentów, po przeprowadzonych działaniach naprawczych, usuniętych awariach itp.

Województwo	laboratorium	Badania wody do spożycia			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	613	557	634	1 804
	PSSE Busko-Zdrój	202	62	227	541
	PSSE Sandomierz	182	68	198	448
	PSSE Skarżysko-Kam.	152	87	152	391
	PSSE Starachowice	146	5	164	315
	PSSE Włoszczowa	255	60	262	577
Suma					4 076

Tabela 7. Zestawienie badań wody do spożycia wykonanych przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2021 r.

Badania ciepłej wody użytkowej

W 2021 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały

423 badania ciepłej wody na obecność bakterii z rodzaju Legionella sp.

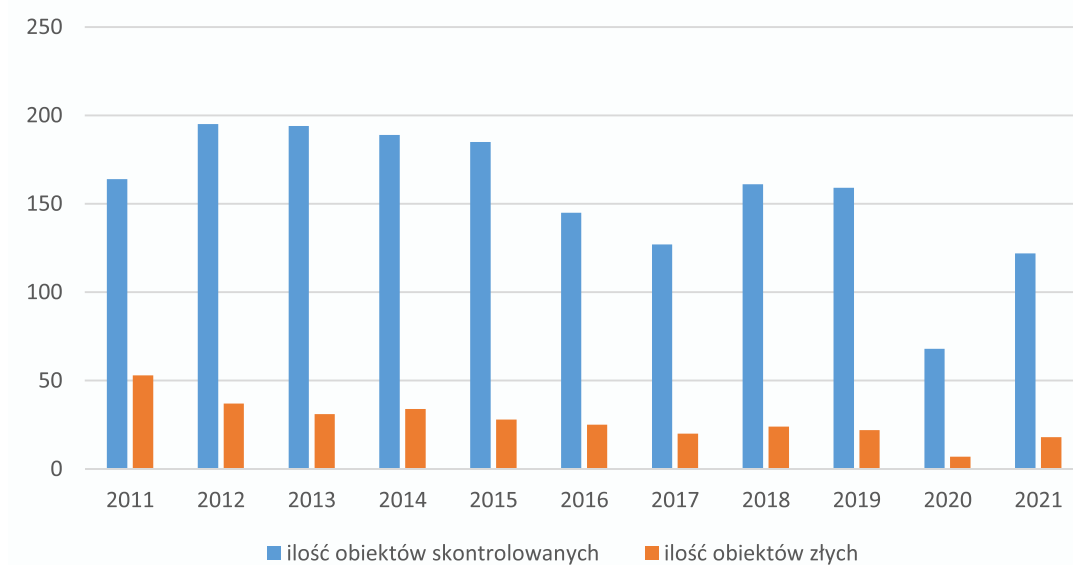
Województwo	Badania Legionella sp.		Suma
	laboratorium	liczba badań	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	97	423
	PSSE Busko-Zdrój	97	
	PSSE Sandomierz	50	
	PSSE Skarżysko-Kam.	60	
	PSSE Starachowice	99	
	PSSE Włoszczowa	20	

Tabela 8. Zestawienie badań Legionella sp. wykonanych w ramach nadzoru przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2021 r.

Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.

Zgodnie z obowiązkiem nadzoru nad obiektami w kierunku obecności bakterii Legionella sp. w ciepłej wodzie użytkowej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą i budynkach zamieszkania zbiorowego, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciele Państwowej Inspekcji

Sanitarnej w województwie świętokrzyskim oraz zarządcy obiektów w 2021 r. przeprowadzili badania na obecność pałeczek Legionella sp. w wytypowanych obiektach na terenie całego województwa (szpitale, domy pomocy społecznej, hotele, internaty, domy dziecka, itp.). W wyniku kontroli 120 obiektów, zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 18 przypadkach (15%). Dla porównania w 2020 r. na 68 skontrolowanych obiektów ponadnormatywną ilość pałeczek Legionella sp. stwierdzono w 7 przypadkach (10,3%).

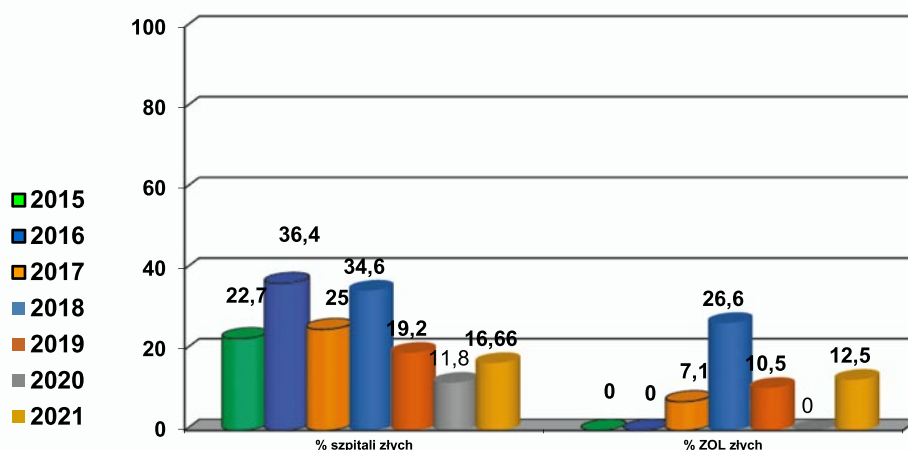
Wykres 3. Ilość skontrolowanych obiektów na obecność pałeczek Legionella sp. w latach 2011÷2021.

Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne

Na obecność bakterii Legionella sp. w ciepłej wodzie użytkowej skontrolowano 30 szpitali prowadzących stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne, znajdujących się w ewidencji. Obecność pałeczek Legionella sp. w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w 5 szpitalach (16,7%). W związku ze stwierdzoną obecnością Legionella sp. na oddziałach szpitalnych w ilo-

ści większej niż wartość dopuszczalna, wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii.

Ponadto próbki wody do badań pobrano w 16 hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i innych obiektach świadczących stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne. Ponadnormatywne skażenie wykazano w 2 obiektach (12,5%). W skontrolowanych 14 sanatoriach nie stwierdzono ponadnormatywnej obecności pałeczek Legionella sp.

Wykres 4. Odsetek (%) obiektów skontrolowanych na obecność pałeczek Legionella sp.

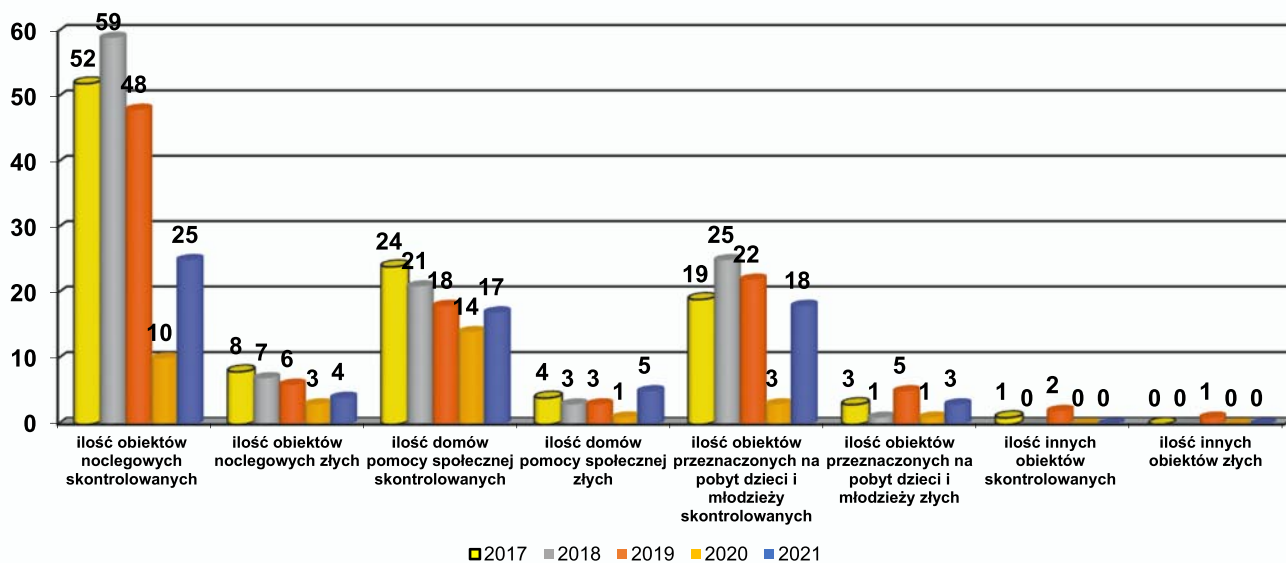
Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego

W 2021 r. w województwie świętokrzyskim przebadano na obecności bakterii Legionella sp. instalacje ciepłej wody użytkowej w 60 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. w 17 domach pomocy społecznej, 25 obiektach noclegowych (hotele,

motele, pensjonaty, pokoje gościnne, itp.) oraz 18 obiektach przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży (internaty, ośrodki szkolno-wychowawcze, domy dziecka). Przekroczenia dopuszczalnych wartości pałeczek Legionella sp. stwierdzono w 11 tego typu placówkach, tj. 18,3% zbadanych. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek Legio-

nella sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań,

w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej do wartości zgodnych z rozporządzeniem.

Wykres 5. Ilość skontrolowanych obiektów zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek Legionella sp.

Wnioski

1. Zaopatrzenie ludności w wodę dobrej jakości jest bardzo ważnym elementem zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa świętokrzyskiego.
2. Można stwierdzić, iż liczba stałych mieszkańców województwa świętokrzyskiego korzystających z wody dostarczanej przez wodociągi i inne podmioty zaopatrujące w wodę wynosiła w 2021 r. 1168 mln i jest nieznacznie mniejsza niż w latach poprzednich.
3. Podobnie jak w latach ubiegłych zwiększa się udział w zbiorowym zaopatrzeniu ludności w wodę wodociągów o produkcji 1001÷10000 m³/d.
4. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d zaopatrują największą liczbę ludności w wodę do spożycia w województwie świętokrzyskim – 470,0 tys. osób.
5. W 2021 r. polepszeniu uległa jakość wody w wodociągach o produkcji 101÷1000 m³/d oraz innych podmiotach zaopatrujących w wodę.
6. W 2021 r. 100% ludności korzystało z wody spełniającej wymagania sanitarne.
7. W dalszym ciągu, podobnie jak w latach poprzednich, w części wodociągów utrzymuje się podwyższony (w granicach normy) poziom azotanów wynikający z niewłaściwej gospodarki ściekowej, braku kanalizacji, zbyt intensywnego nawożenia upraw rolnych.
8. Na skażenie wody i namnażanie się bakterii Legionella sp. w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan, niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tzw. „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK

Wprowadzenie

W 2021 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały łącznie 632 badania jakości wody na pływalniach. Zakres badań wody basenowej najczęściej obejmował parametry:

- Escherichia coli,
- Pseudomonas aeruginosa,
- gronkowce koagulazododatnie,
- ogólna liczba mikroorganizmów w 36 °C po 48 godzinach inkubacji,
- Legionella sp.,
- mętność,
- chloroform,
- ΣTHM (chloroform, bromoform, dichlorobromometan, dibromochlorometan),

- azotany,
- utlenialność,
- chlor wolny, chlor ogólny, chlor związany,
- potencjał redox,
- glin,
- żelazo.

Poniższa tabela uwzględnia badania wykonane wyłącznie w ramach podejmowanych działań profilaktyczno-prewencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osób kąpiących się. Ilość badań dla każdego obiektu była ustalana indywidualnie przez terenowo właściwego inspektora sanitarnego w zależności od stanu obiektu i wyników badań kontrolnych.

Województwo	Laboratorium	Badania wody na pływalniach			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	64	148	90	302
	PSSE Busko-Zdrój	29	43	38	110
	PSSE Sandomierz	18	18	33	69
	PSSE Skarżysko-Kam.	16	16	28	60
	PSSE Starachowice	10	10	12	32
	PSSE Włoszczowa	17	20	22	59
Suma					632

Tabela 1. Zestawienie badań wody na pływalniach wykonanych przez laboratoria PIS woj. świętokrzyskiego w 2021 r.

Pływalnie, kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpielii to wyznaczone obszary wodne i miejsca rekreacji chętnie odwiedzane przez mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Pływalnia jest obiektem krytym lub odkrytym, z wodą przepływową, przeznaczonym do pływania lub kąpielii, posiadającym co najmniej jedną nieckę basenową, z trwałym brzegiem i dnem, wyposażonym w urządzenia sanitarne, szatnie i natryski.

Za zapewnienie bezpieczeństwa kąpiących się osób na pływalni odpowiedzialny jest podmiot prowadzący działalność w zakresie sportu lub rekreacji. W przypadku pływalni jest to osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi działalność w tym zakresie oraz właściwy miejscowo wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Zarządzający pływalnią ma obowiązek umieścić komunikat, w ogólnie dostępnym miejscu, w którym informuje o: ostatniej ocenie jakości wody dokonanej przez państwowego inspektora sanitarnego, spełnieniu przez wodę na pływalni wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 listo-

pada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach oraz ewentualnych podjętych działaniach naprawczych i planowanym terminie doprowadzenia jakości wody na pływalni do odpowiednich wymagań.

Kąpielisko to wyznaczony przez radę gminy wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych, wykorzystywany przez dużą liczbę osób kąpiących się pod warunkiem, że w stosunku do tego kąpieliska nie wydano stałego zakazu kąpielii. Kąpieliskiem nie jest: pływalnia, basen pływacki lub uzdrowiskowy, zamknięty zbiornik wodny podlegający oczyszczaniu lub wykorzystywaniu w celach terapeutycznych, sztuczny, zamknięty zbiornik wodny, oddzielony od wód powierzchniowych i wód podziemnych. Natomiast miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpielii to wykorzystywany do kąpielii wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych niebędący kąpieliskiem.

Kwestie bezpieczeństwa osób pływających i kąpiących się w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii reguluje ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób

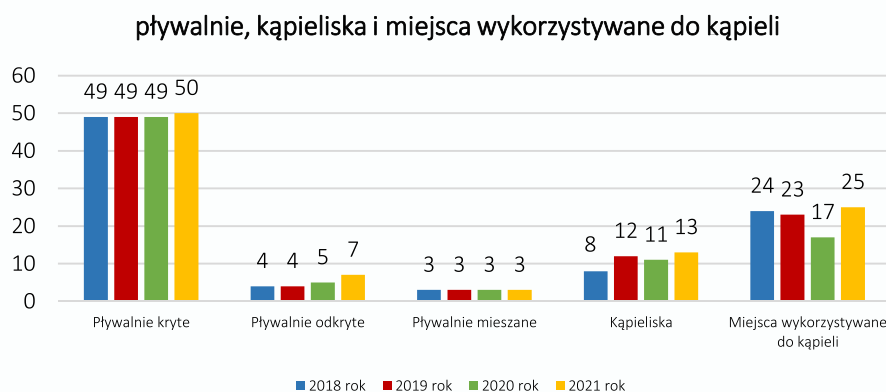
przebywających na obszarach wodnych, która stanowi, iż za bezpieczeństwo na obszarach wodnych odpowiada: organizator, właściwy miejscowo wójt, burmistrz czy prezydent miasta.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, organizator kąpieliska lub miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli przekazuje przed sezonem wniosek wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Wniosek organizatora kąpieliska o umieszczeniu w wykazie kąpielisk, a w przypadku organizatora miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli o wyrażenie zgody na utworzenie miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli, musi być zaopiniowany przez Wody Polskie, Inspekcję Ochrony Środowiska i właściwego państwowego inspektora sanitarnego. Sezon kąpielowy w kąpielisku obejmuje okres między 1 czerwca a 30 września, natomiast w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli w ww. okresie trwa przez 30 dni.

Organizator kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli ma obowiązek informowania kąpiących się przy użyciu tablic informacyjnych lub urządzeń umożliwiających zapoznanie się z informacjami, umieszczonych w łatwo dostępnych i widocznych miejscach, w bliskim sąsiedztwie kąpieliska lub miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli o napisach: „kąpielisko” czy

„miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli” i ich nazwach, adresie, telefonie i adresie strony internetowej właściwego urzędu gminy, organizatora kąpieliska, właściwego państwowego inspektora sanitarnego; bieżącej oceny jakości wody oraz informacji o zakazie kąpeli wraz ze wskazaniem przyczyny zakazu oraz informacji o sezonie kąpielowym. Dodatkowo kąpieliska należy oznaczyć informacjami o: klasyfikacji jakości wody, ogólnym opisie wody sporządzonym w oparciu o profil wody, możliwości występowania krótkotrwałych zanieczyszczeń wody, liczbie dni, w których kąpiel była zakazana w czasie poprzedniego sezonu kąpielowego, stanowiących ostrzeżenie o każdym takim występującym lub przewidywanym zanieczyszczeniu, rodzaju i spodziewanym czasie trwania sytuacji wyjątkowej podawanym w trakcie wydarzeń lub splotu wydarzeń mających wpływ na jakość wody w kąpielisku w danej lokalizacji, którego występowania nie przewiduje się przeciętnie częściej niż raz na cztery lata oraz dane o temperaturze wody, temperaturze powietrza i sile wiatru.

W 2021 r. na terenie województwa świętokrzyskiego objęto nadzorem 98 tego typu obiektów, tj. 60 pływalni, w tym 50 krytych, 7 odkrytych i 3 mieszane (kryto-odkryte) oraz 13 kąpielisk i 25 miejsc wykorzystywanych do kąpeli.

Wykres 1. Liczba poszczególnych rodzajów w/w obiektów znajdujących się w ewidencji w latach 2018 – 2021.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni

W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wszystkim użytkownikom pływalni, właściciel lub zarządca obiektu zobowiązany jest do prowadzenia systematycznych i udokumentowanych badań jakości wody, prowadzonych zgodnie z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym inspektorem sanitarnym oraz w przypadku pogorszenia jej jakości. Nadzór nad systematycznością poborów wody i udokumentowaniem badań jako-

ści wody przez właściciela lub zarządcę pływalni prowadzi Państwowa Inspekcja Sanitarna.

Właściwy państwowy inspektor sanitarny raz w roku dokonuje zbiorczej oceny, czy woda na pływalni odpowiada wymogom Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach, przez analizę: parametrów jakości wody na pływalni ocenionych na podstawie wymagań załączników ww. rozporządzenia, wyników badań wody na pływalni wykonanych przez zarządzającego pływalnią

i wykonanych przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego przed wydaniem oceny oraz zakresu i częstotliwości wykonywania badań wody przez zarządzającego pływalnią oraz zastosowanych metodyk referencyjnych analiz.

W związku z pandemią COVID-19, w bieżącym roku sprawozdawczym pływalnie funkcjonowały w ograniczonym zakresie. Obiekty zawieszały swoją działalność oraz stosowały się do obostrzeń w związku z rozpowszechnianiem się koronawirusa. Funkcjonowanie obiektów (w terminach dozwolonych) uwarunkowane było spełnieniem niezbędnych wymogów sanitarnych.

W 2021 r. skontrolowano 44 pływalnie kryte, 5 odkrytych i 3 mieszane (kryto-odkrytą), co stanowiło 86,7% wszystkich pływalni. Kontrole pływalni w województwie świętokrzyskim wykazały, że w nadzorowanych obiektach prowadzone są systematyczne i udokumentowane badania jakości wody, w miarę możliwości zgodnie z harmonogramami ustalonymi z właściwymi państwowymi inspektorami sanitarnymi województwa świętokrzyskiego. Stwierdzono również, że zarządzający pływalniami dokonują systematycznego i udokumentowanego nadzoru prac urzędów oraz rejestrowania wyników pomiaru jakości wody na pływalniach z częstotliwością oraz w zakresie parametrów wymaganych w rozporządzeniu oraz sporządzają komunikaty zgodne z obowiązującym rozporządzeniem. Wydano 48 zbiorczych ocen pływalni odpowiadających wymaganiom.

W roku 2021 dla pływalni w województwie świętokrzyskim wydano 39 decyzji, dotyczących: zakazu kąpielii z powodu ponadnormatywnych wyników badania wody w nieckach basenowych, ponadnormatywnych wyników badania wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii Legionella sp. pobranej z natrysków, złego stanu technicznego pływalni, przydatności wody do kąpielii, i wymierzające opłatę za stwierdzone nieprawidłowości.

Ponadto, każdorazowo w przypadku wystąpienia pogorszenia jakości wody w nieckach basenowych, zarządcy niezwłocznie podejmowali natychmiastowe działania naprawcze mające na celu zapewnienie użytkownikom bezpiecznej kąpielii oraz niezwłocznie informowali o nieprawidłowościach właściwego miejscowo państwowego inspektora sanitarnego.

W niektórych pływalniach stwierdzono zanieczyszczenia mikrobiologiczne wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii Legionella sp. pobranej z natrysków. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek Legionella sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań, w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej do wartości zgodnych z obowiązującym rozporządzeniem.

Część pływalni całorocznych w sezonie letnim w okresie pandemii zgodnie z rozporządzeniem

Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem epidemii wyłączono z eksploatacji, czas ten przeznaczając na przeprowadzenie prac naprawczych i przeglądy urządzeń technicznych.

Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii

Do najistotniejszych elementów nadzoru sanitarnego nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpielii należy ocena jakości wody, prowadzona zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii, poprzez analizę laboratoryjną występowania Escherichia coli i enterokoków, parametrów świadczących o zanieczyszczeniu mikrobiologicznym oraz nadzór wizualny wody w zakresie zakwitów sinic i obecności w wodzie zanieczyszczeń, takich jak materiały smoliste, szkło, tworzywa sztuczne, guma lub inne odpady.

Organizator kąpieliska zobowiązany jest do prowadzenia kontroli wewnętrznej, w ramach której ustala harmonogram pobrania próbek wody i pobiera próbki wody w kąpielisku w punktach uzgodnionych z właściwym miejscowo państwowym inspektorem sanitarnym, systematycznie wizualnie nadzoruje wodę w kąpielisku i zasilającą kąpielisko, informuje właściwego państwowego inspektora sanitarnego o zmianach, które mogą mieć wpływ na pogorszenie jakości wody i informuje kąpiących się o jakości wody w kąpielisku i zaleceniach wydanych przez Państwowego Inspektora Sanitarnego.

W 2021 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim znajdowało się 13 kąpielisk, tj.: Borków, Morawica, Strawczyn i Wilków w powiecie kieleckim, Rejów – dzika plaża, Suchedniów i Bliżyn w powiecie skarżyskim, Radzanów w powiecie buskim, Sędziszów w powiecie jędrzejewskim, Sielpia w powiecie koneckim, Gutwin w powiecie ostrowieckim, Piachy w Starachowicach, Golejów w powiecie staszowskim oraz 25 miejsc wykorzystywanych do kąpielii.

Skontrolowano wszystkie kąpieliska i 24 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpielii. W kąpieliskach wydano 61 ocen o przydatności wody do kąpielii i 1 ocenę o nieprzydatności wody do kąpielii w kąpielisku Strawczyn w powiecie kieleckim z powodu przekroczeń mikrobiologicznych. W miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia, za wyjątkiem 2 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii: Cedzyna strona zachód 1 i Cedzyna strona wschód 1 z powodu przekroczeń mikrobiologicznych. W wyniku kontroli i oceny organoleptycznej wody w akwenu wydano decyzję o zakazie kąpielii. W stosunku do 2020 r. przyby-

ły 2 kąpieliska w Radzanowie w powiecie buskim i w Bliżynie w powiecie skarżyskim.

W wyniku kontroli plaż kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli stwierdzone nieliczne nieprawidłowości w zakresie utrzymania ich w czystości były na bieżąco usuwane. Wszystkie kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli posiadały tablice informacyjne z informacjami zgodnymi z obowiązującym rozporządzeniem.

Wszystkie plaże wyposażone były w toalety i kosze na śmieci, a w większości w przebieralnie i prysznice. Przy większości zbiorników z roku na rok można stwierdzić rozbudowę bazy wypoczynkowej zapewniającej wypoczywającym coraz więcej atrakcji w trakcie wypoczynku. Zaliczyć można do nich różnorodne elementy infrastruktury, takie jak: boiska sportowe, place zabaw dla dzieci oraz wypożyczalnie kajaków i rowerów wodnych. Przy plażach działały punkty małej gastronomii, wypożyczalnie sprzętu. Zapewniono również toalety oraz pojemniki do gromadzenia odpadów stałych usytuowane przy plaży lub w obszarach przyległych.

Przeprowadzone kontrole na kąpieliskach i w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nie wykazały większych zastrzeżeń. Na wszystkich kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nad bezpieczeństwem osób kąpiących się czuwali przeszkoleni ratownicy.

W związku z panującym w dalszym ciągu stanem epidemii spowodowanej wirusem SARS-CoV-2 organizatorzy pływalni, kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w 2021 roku zamieszczali na tablicach informacyjnych zalecenia i ograniczenia dotyczące korzystania z tych miejsc w reżimie sanitarnym zgodnym z zaleceni-

mi i wytycznymi Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny – Państwowego Instytutu Badawczego, dla kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w trakcie epidemii SARS-CoV-2 w Polsce.

Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach

Klasyfikacja wody w kąpielisku zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, wprowadzona jest definicją, przez którą rozumie się przyporządkowanie wody w kąpielisku do odpowiedniej klasy, ze względu na jej właściwości.

W celu określenia klasyfikacji niezbędna jest obserwacja jakości wody i jej ocena na przestrzeni dłuższego czasu. Zgodnie z przepisami ocena jakości wody ma być przeprowadzona na koniec każdego sezonu kąpielowego dla każdego kąpieliska. Klasyfikacja jakości wody w kąpielisku może być dokonana na podstawie przynajmniej 16 próbek, a w przypadku kąpielisk, w którym sezon kąpielowy nie przekracza 8 tygodni, na podstawie co najmniej 12 próbek. Klasyfikacja realizowana jest przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego na podstawie wymagań określonych w załączniku 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia. Wodę w kąpielisku klasyfikuje się jako: niedostateczną, dostateczną, dobrą lub doskonałą.

Klasyfikacja w kąpielisku przeprowadzana jest na podstawie zestawu danych o jakości wody w kąpielisku, opracowanego w odniesieniu do danego sezonu kąpielowego oraz trzech poprzedzających sezonów kąpielowych, zgodnie z procedurą określoną w ww. rozporządzeniu. Zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej klasyfikacja wody w kąpielisku, o której mowa w ustawie Prawo wodne, została sporządzona po uzyskaniu pełnego zestawu danych o jakości wody.

liczba kąpielisk w sezonie kąpielowym w 2020 r.	klasyfikacja kąpielisk w 2020 r. oraz kąpieliska niepodlegające klasyfikacji					
	doskonała	dobra	dostateczna	niedostateczna	nowe kąpielisko ¹⁾	niewystarczające próbkobranie ²⁾
13	3	3	0	0	7	0

Tabela 2. Klasyfikacja wody w kąpieliskach.

- ¹⁾ - nowe kąpielisko, które nie podlega jeszcze klasyfikacji z uwagi na niewystarczający zestaw danych o jakości wody w kąpielisku
²⁾ - nie spełnienie kryteriów częstotliwości oraz liczby próbek wchodzących do zestawu danych do oceny jakości wody (pierwsza próbka nie pobrana na krótko przed początkiem sezonu, niezachowanie częstotliwości próbkobrania w trakcie sezonu kąpielowego – maksymalny odstęp między badaniami nie dłuższy niż jeden miesiąc, brak zestawu danych do klasyfikacji).

W 2021 r. w województwie świętokrzyskim klasyfikacja jakości wody mogła zostać wykonana dla 6 kąpielisk z uwagi na dostępność pełnych zestawów danych o jakości wody, niezbędnych do przeprowadzenia przyporządkowania kąpielisk do poszczególnych klas jakości wody. Jako doskonałe sklasyfikowano 2 kąpieliska – Sielcia (pow. konecki), Sędziszów (pow. jędrzejowski) i Gutwin (pow. ostrowiecki), 3 kąpieliska: Suchedniów (pow.

skarżyski), Piachy (pow. starachowicki) i Morawica (pow. kielecki) otrzymało status jakości dobre. Dla 7 pozostałych kąpielisk: Radzanów (powiat buski), Borków, Strawczyn, Wilków (pow. kielecki), Rejów – dzika plaża i Bliżyn (pow. skarżyski), Golejów (pow. staszowski) nie można było przeprowadzić klasyfikacji ze względu na brak pełnego zestawu danych o jakości wody.

Serwis kąpieliskowy

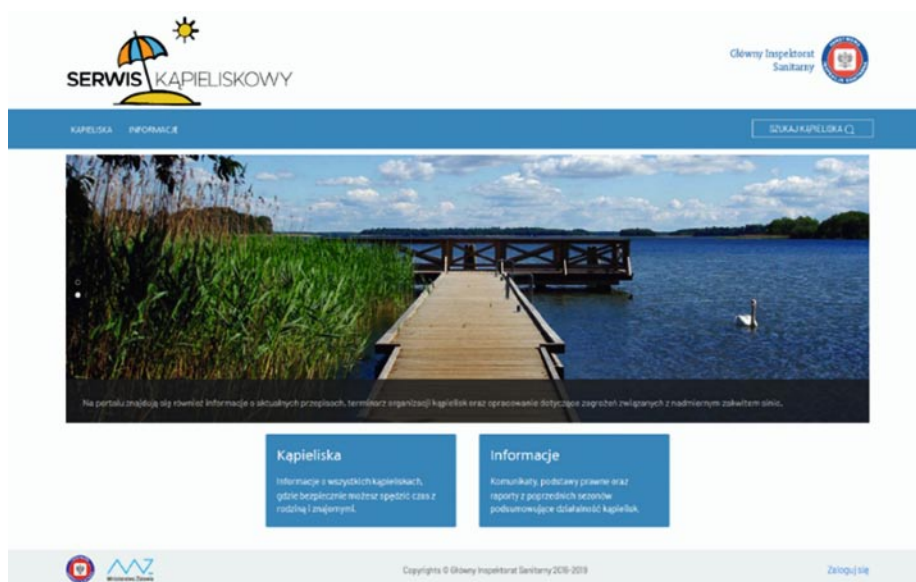
Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są obowiązane do prowadzenia „Serwisu kąpieliskowego”, który dostępny jest na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod adresem <http://sk.gis.gov.pl/>.

Celem „Serwisu kąpieliskowego” jest przede wszystkim natychmiastowe przekazywanie i rozpowszechnianie informacji o jakości wody w kąpieliskach podczas letniego wypoczynku, tak aby minimalizować ryzyko zdrowotne osób kąpiących się. Na podstawie sprawozdania z badania jakości wody prowadzonego dla każdego kąpieliska, właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny dokonuje bieżącej oceny jakości wody w celu określenia jej przydatności do kąpielii.

Prowadzony internetowy serwis kąpieliskowy jest systemem informacyjnym, który prezentuje

na mapie Polski wykaz wszystkich kąpielisk wyznaczonych uchwałami rad gmin. Przedstawia aktualne informacje o jakości wody w kąpieliskach, infrastrukturę i lokalizację poszczególnych kąpielisk. Ogólnie dostępne komunikaty przyczyniają się nie tylko do zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa korzystającego z kąpielisk, podnoszenia jakości usług, ale także do wzrostu świadomości zdrowotnej ludzi.

ŚPWIS w sezonie letnim 2021 r. informował na bieżąco zainteresowane urzędy i instytucje oraz środki masowego przekazu o jakości wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpielii. Bieżące informacje o jakości wody w kąpieliskach zamieszczane były również na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Sanitarnego (sk.gis.gov.pl), WSSE w Kielcach oraz stronach internetowych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa świętokrzyskiego.

Ilustracja 1. Strona internetowa „Serwis Kąpieliskowy”.

Wnioski

1. Dobra jakość wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii w trakcie całego sezonu kąpieliskowego w 2021 r., świadczy o dobrym nadzorze nad jakością wody.
2. Istnieją popularne miejsca wypoczynku i rekreacji wodnej, które nie posiadają statusu kąpieliska ani miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpielii. Takie zbiorniki nie są odpowiednio strzeżone ani oznakowane, a woda w nich nie jest badana. W związku z powyższym stwarzają duże zagrożenie dla zdrowia osób kąpiących się w nich.
3. Na terenie województwa świętokrzyskiego w dalszym ciągu obserwuje się małą ilość kąpielisk, co nie wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo osób korzystających ze zbiorników wodnych w naszym województwie.

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

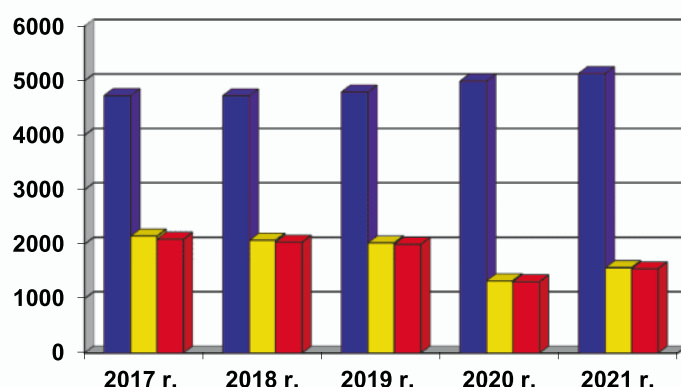
Wprowadzenie

Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim w 2021 r. na 5132 obiekty użyteczności publicznej znajdujące się w ewidencji skontrolowała 1567, co stanowiło 30,5 % wszystkich obiektów użyteczności publicznej. Powyższa liczba nie obejmuje urzędów wodnych, pływalni, kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpeli oraz podmiotów leczniczych.

Na koniec 2021 r. nieprawidłowości stwierdzono w 19 obiektach, co stanowiło 1,2% wszystkich

skontrolowanych. Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 11 obiektów, pod względem technicznym 6, a pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym – 2.

Obiekty użyteczności publicznej stanowią najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną grupę, zarówno pod względem ich przeznaczenia oraz standardów sanitarnych i technicznych.

- obiekty w ewidencji
- obiekty skontrolowane w roku sprawozdawczym
- obiekty ocenione pozytywnie

Wykres 1. Liczba obiektów użyteczności publicznej w latach 2017 ÷ 2021.

W 2021 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego przeprowadziły szereg konsultacji oraz wydały dużą ilość opinii w sprawie bezpiecznego funkcjonowania obiektów użyteczności publicznej w trakcie trwania stanu epidemii COVID-19 w oparciu o analizę przepisów prawa oraz wytycznych publikowanych przez właściwe Ministerstwa.

W związku ze stanem epidemii w obiektach użyteczności publicznej podczas kontroli oceniano dodatkowo przestrzeganie przepisów dotyczących wprowadzonych obostrzeń, nakazów i zakazów. Zwracając szczególnie uwagę na bezpieczeństwo osób, przestrzeganie procedur związanych z postępowaniem w czasie trwania epidemii, właściwą dezynfekcją.

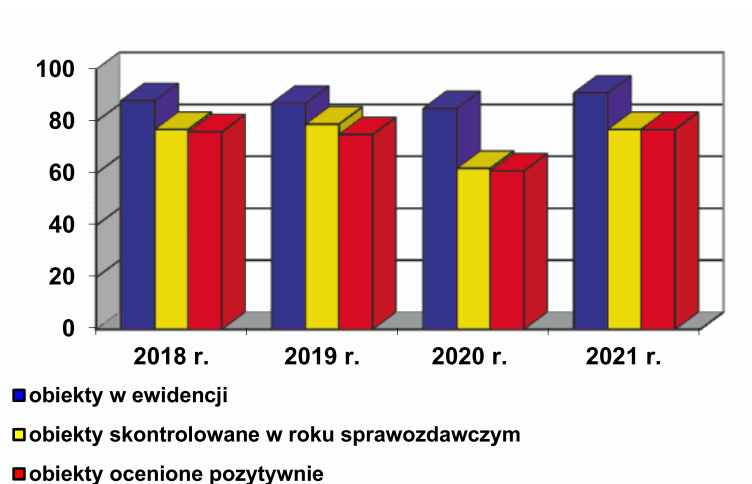
Stan sanitarny wybranych obiektów

Ustępy publiczne

W 2021 r. w ewidencji znajdowało się 91 ustępów publicznych, w tym 74 to ustępy stałe. Skontrolowano 77 (84,6% znajdujących się w ewidencji). Ustępy publiczne tymczasowe (17) zlokalizowane były najczęściej na terenach rekreacyjnych i głównych szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów. W roku sprawozdawczym oceniono bieżący stan sanitarny kontrolowanych ustępów publicznych jako niebudzący zastrzeżeń. Obiekty funkcjonowały z zachowaniem reżimu sanitarnego i przestrzeganiem wymogów zawartych w przepisach prawa.

Ustępy posiadały widoczne oznakowanie. Powierzchnie ścian i podłóg wykonane były z mate-

riałów umożliwiającymi mycie i dezynfekcję oraz wyposażone były w środki higieny osobistej.

Wykres 2. Liczba ustępów publicznych w latach 2017÷2021.

W dalszym ciągu w województwa świętokrzyskim stwierdza się niewystarczającą ilość ustępów publicznych. Brak ustępów można zauważyć szczególnie w sezonie turystycznym w miejscach atrakcyjnych turystycznie i krajobrazowo oraz przy cmentarzach. Obserwuje się zwiększoną liczbę toalet dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Nieliczne z nich posiadają pomieszczenia z przewijakiem dla niemowląt.

W trakcie kontroli innych obiektów użyteczności publicznej będących pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracano szczególną uwagę na możliwość korzystania przez klientów i interesantów z ustępów ogólnodostępnych. Ponadto kontrolowane były ustępy typu TOI-TOI wykorzystywane okazjonalnie podczas trwania i organiza-

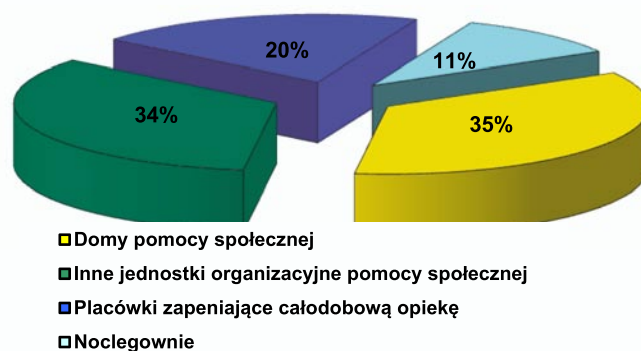
cji imprez masowych na terenie całego województwa świętokrzyskiego.

Obiekty opieki społecznej

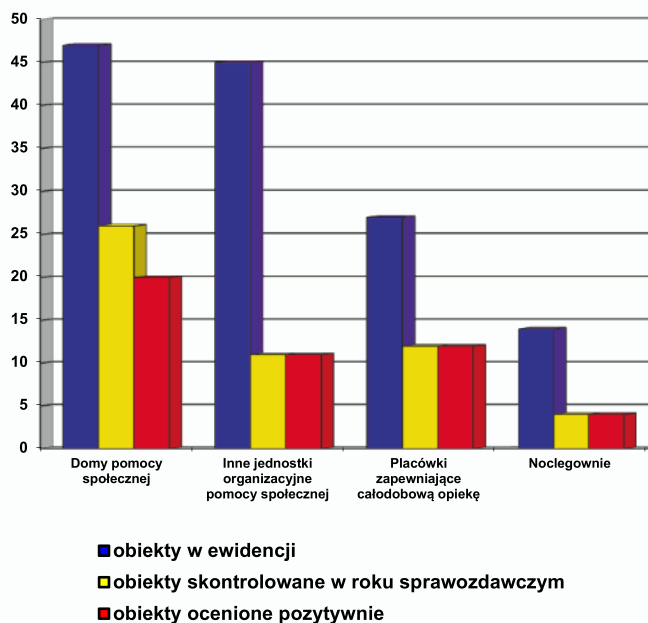
W 2021 r. w ewidencji służb sanitarnych województwa świętokrzyskiego znajdowały się 133 obiekty opieki społecznej, w tym:

- 47 domów pomocy społecznej,
- 45 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 27 placówek zapewniających całodobową opiekę,
- 14 noclegowni i domów dla bezdomnych.

W tej grupie obiektów skontrolowano 53 placówki (39,8% z ewidencji).

Wykres 3. Struktura obiektów opieki społecznej w 2021 r.

Wykres 4. Obiekty opieki społecznej w 2021 r.

W 2021 r. przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie świętokrzyskim skontrolowali 26 domów pomocy społecznej, co stanowiło 55,3% tego typu obiektów. Podobnie jak w latach poprzednich, w 2021 r. w wielu domach poprawił się stan techniczny, co miało wpływ na podniesienie standardu świadczonych usług. Przeprowadzono szereg prac remontowych bądź naprawczych. W większości pomalowano pokoje mieszkalne, pomieszczenia ogólnodostępne i pomocnicze, wymieniono część bielizny i mebli oraz sprzętu RTV i AGD. Budynki domów pomocy społecznej przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z różnych form terapii zajęciowej i ruchowej oraz fizykoterapii i hydroterapii. W Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku - Kamiennej przeprowadzono generalny remont. W ramach inwestycji między innymi wymieniono dach, zainstalowano instalację fotowoltaiczną, zamontowano w całym obiekcie nowe instalacje elektryczne, centralnego ogrzewania, centralnej wody użytkowej, wody zimnej. Przebudowano system wentylacji mechanicznej. Wymieniona została stolarka okienna i drzwiowa. Pomalowano wszystkie pomieszczenia w obiekcie.

Nieprawidłowości stwierdzono w 6 obiektach. W 4 pod względem technicznym w Kielcach, w 1 pod względem higieniczno – sanitarnym w powiecie kieleckim oraz w 1 pod względem sanitarno-higienicznym i technicznym w powiecie buskim. Nieprawidłowości w większości dotyczyły złego stanu technicznego dużych powierzchni podłóg i ścian, stolarki drzwiowej oraz armatury łazienkowej.

W 2021 r. w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowa-

ło się 45 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, do których zaliczono m.in. środowiskowe domy samopomocy. W tej grupie skontrolowano 11 obiektów (24,4%). Są to placówki pobytu dziennego, przeznaczone dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i po trudnych doświadczeniach życiowych. W tej grupie obiektów podczas kontroli bieżących w roku sprawozdawczym nie stwierdzono nieprawidłowości.

W woj. świętokrzyskim w 2021 r. służby sanitarne nadzorowały 27 placówek zapewniających całodobową opiekę, do których należą: rodzinne domy opieki, schroniska dla matek, itp. W tej grupie obiektów skontrolowano 12 (44,4%). Wszystkie skontrolowane placówki w roku sprawozdawczym oceniono pozytywnie.

Ponadto nadzorowano 14 noclegowni, z czego 4 skontrolowano (28,6%). Noclegownie i domy dla bezdomnych dysponują bazą noclegową ze stałymi miejscami lub w trybie jednodniowym. W razie potrzeby, szczególnie w okresie zimowym organizowano dodatkowe miejsca do spania. Obiekty te dysponowały wieloosobowymi pomieszczeniami mieszkalnymi, pomieszczeniami higieniczno – sanitarnymi, wyposażonymi w podstawowe środki higieny, pomieszczeniami pomocniczymi prania i suszenia, magazynami oraz zapleciami kuchennymi.

Większość placówek jest przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych (podjazdy, windy, pochyty w sanitariatach, szerokie drzwi, itp.). We wszystkich skontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce wodno-ściekowej oraz w postępowaniu z bielizną czystą i brudną. Stan sanitarno porządkowy oceniono jako dobry. Wiele obiektów posiada procedury

sprzątania, dezynfekcji, postępowania z bielizną odpadami oraz stosuje rozdział sprzętu do sprzątania w zależności od rodzaju pomieszczeń.

Wzrasta ilość obiektów przeznaczonych dla osób starszych prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Przeważnie są to obiekty niewielkie, kameralne, przeznaczone dla kilkunastu mieszkańców.

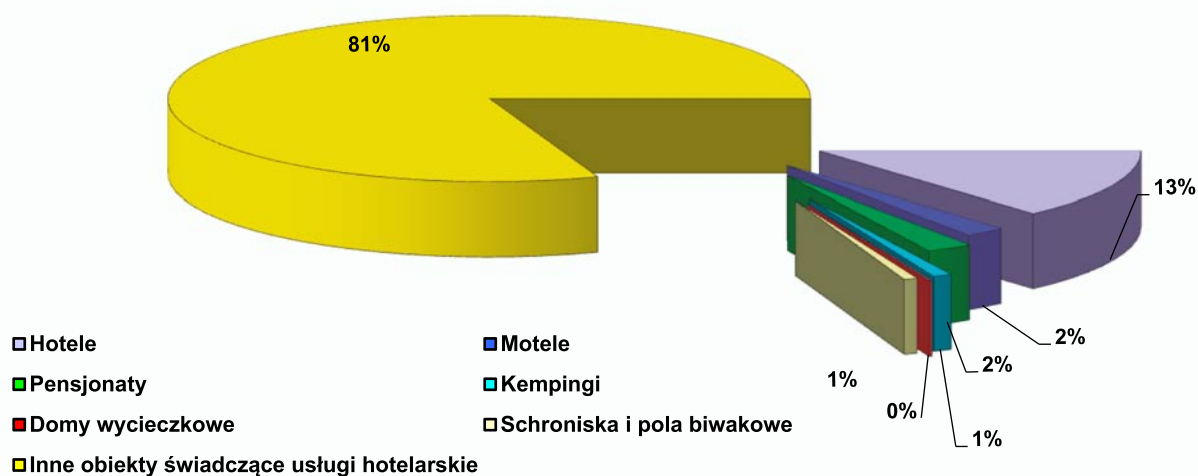
Obiekty hotelarskie

W 2021 r. w ewidencji znajdowały się 743 obiekty hotelarskie i inne obiekty, w których świadczone

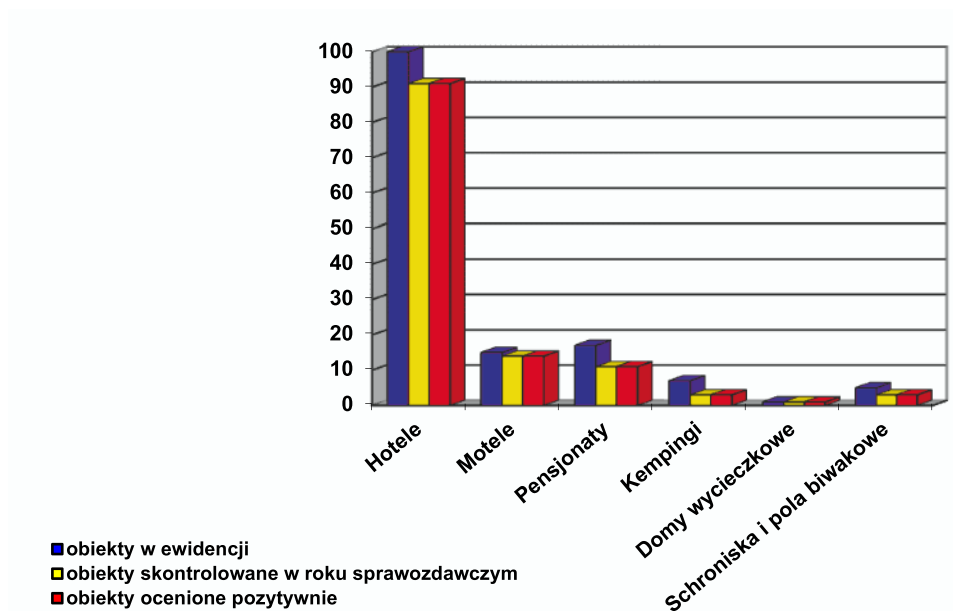
są usługi hotelarskie. Skontrolowano 259 (34,9%) tego typu obiektów.

Do tej grupy obiektów należą:

- 598 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie,
- 100 hoteli,
- 17 pensjonatów,
- 15 moteli,
- 7 kempingów,
- 5 schronisk młodzieżowych, schronisk i pól biwakowych,
- 1 dom wycieczkowy.

Wykres 5. Struktura obiektów hotelarskich w 2021 r.

Wykres 6. Obiekty hotelarskie w 2021 r.

W 2021 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 100 hoteli, skontrolowano 91 (91,0%). W okresie sprawozdawczym nie

stwierdzono nieprawidłowości w kontrolowanych obiektach z tej grupy. Większość obiektów na terenie województwa świętokrzyskiego reprezentuje

wysoki standard świadczonych usług. Hotele oferują pokoje z pełnymi węzłami sanitarnymi. Dobrze zorganizowanymi i zabezpieczonymi miejscami parkingowymi, zagospodarowanymi zielenią. Większość hoteli posiada sale konferencyjne i sale przeznaczone do organizacji różnego rodzaju imprez. Obiekty w większości dostosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. W większości hoteli w razie potrzeby na bieżąco odnawiane są pokoje i wymieniane jest zużyte wyposażenie. W trakcie kontroli szczególną uwagę zwracano na zabezpieczenie sanitarno-epidemiologiczne obiektów w aspekcie zagrożenia bakteriami *Legionella sp.* W związku z powyższym informowano właścicieli bądź zarządców o konieczności właściwej eksploatacji instalacji ciepłej wody użytkowej i klimatyzacji. Pobierano również wodę z pryszniców do badań.

W 2021 r. ewidencją organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego objęto 15 moteli, z czego 14 skontrolowano (93,3%). Wszystkie skontrolowane obiekty z tej grupy oceniono jako dobre. Właściciele starają się w sposób systematyczny podnosić standard swoich obiektów. Przeprowadzają remonty, wymieniają wyposażenie pokoi, dbają o przyległy teren wokół obiektów i ich zagospodarowanie.

W województwie świętokrzyskim w 2021 r. ewidencją służb sanitarnych objęto 17 pensjonatów, skontrolowano 11 (64,7%) i oceniono je jako dobre w okresie sprawozdawczym.

Z 13 kempingów, domów wycieczkowych oraz schronisk i pól biwakowych będących pod nadzorem służb sanitarnych województwa świętokrzyskiego, skontrolowano 7, co stanowiło (53,8%). W tej grupie obiektów nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie higieniczno-sanitarnym i technicznym.

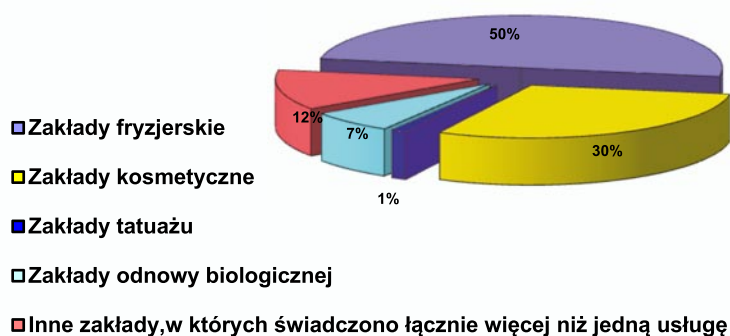
W 2021 r. ewidencją objęto 598 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do tej grupy obiektów należą gospodarstwa agroturystyczne, pokoje noclegowe, kwatery prywatne, ośrodki wypoczynkowe, itp. Większość tego typu obiektów znajduje się na terenach wiejskich, w 136 (22,7%) przeprowadzono kontrole, nie stwierdzono nieprawidłowości. Zapewniono prawidłowe

postępowanie z bielizną i odpadami, jak również prawidłową gospodarkę wodno-ściekową. Inne obiekty w których świadczone są usługi hotelarskie stanowią 80,5% ogólnej liczby obiektów hotelarskich świadczących usługi noclegowe i z każdym rokiem ich liczba rośnie. Zwłaszcza dotyczy to pokoi gościnnych. Obiekty te stanowią ciekawą i popularną formę spędzania wypoczynku. Często pokoje urządzone są w odmiennych aranżacjach o różnorodnej tematyce.

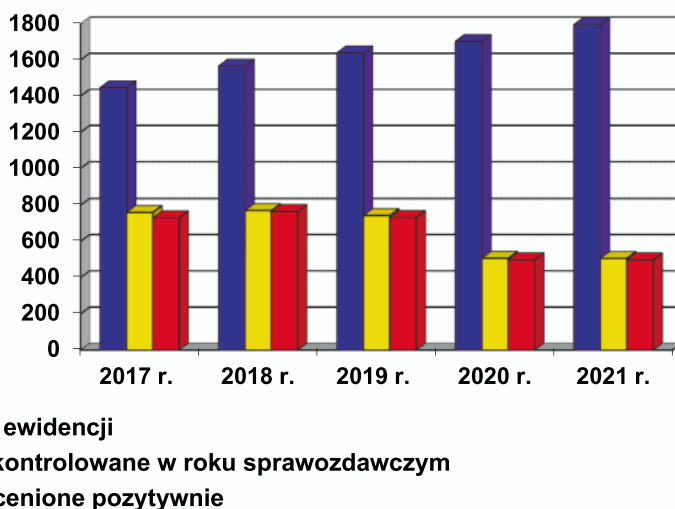
Obiekty służące jako baza noclegowa na terenie województwa świętokrzyskiego podlegają wzmożonym kontrolom sanitarnym, przede wszystkim przed rozpoczęciem sezonu turystycznego i w trakcie jego trwania. Przeprowadzone kontrole w 2021 r. wykazały, iż obiekty świadczące usługi w okresie wakacyjnym jak i podczas sezonu zimowego, były dobrze przygotowane do przyjęcia gości. W roku sprawozdawczym w związku z zagrożeniem afrykańskim pomorem Świń (ASF) we wszystkich obiektach zwracano szczególną uwagę podczas kontroli sanitarnych na prowadzoną gospodarkę odpadami. Ponadto obiekty kontrolowano również pod względem przestrzegania obowiązków wynikających z przepisów prawa ustanawiających określone ograniczenia, nakazy i zakazy w związku z wystąpieniem stanu epidemii COVID-19.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

W 2021 r. na 1795 zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 506 (28,2% obiektów objętych ewidencją). W 8 stwierdzono nieprawidłowości (1,6%). Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 7 obiektów w Kielcach i 1 w powiecie kieleckim, tj.: 3 zakłady fryzjerskie (2 w Kielcach i 1 w powiecie kieleckim), 3 inne zakłady, w których świadczone są łącznie więcej niż jedna z usług, 1 zakład kosmetyczny i 1 zakład tatuażu w Kielcach. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami prowadzone są postępowania administracyjne.

Wykres 7. Struktura zakładów usługowych w 2021 r.

Wykres 8. Obiekty fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej w latach 2017-2021.

W obiektach dużą uwagę przywiązuje się do prowadzenia właściwej dezynfekcji przyborów fryzjerskich i sterylizacji narzędzi kosmetycznych, przestrzegania terminów ważności stosowanych środków chemicznych z uwagi na zagrożenie przeniesienia chorób zakaźnych oraz sposób magazynowania i postępowanie z bielizną czystą i brudną i odpadami niebezpiecznymi wytwarzanymi w zakładzie. W trakcie kontroli zwraca się szczególną uwagę i przypomina właścicielom zakładów, że zabiegi, w trakcie których dochodzi do przerywania ciągłości tkanek, mogą stanowić poważne zagrożenie, zarówno dla pracowników jak i osób korzystających z ich usług.

Zwracano uwagę na fakt, czy personel posiada wiedzę na temat stosowanych w obiekcie środków dezynfekcyjnych, jak również na przedstawioną dokumentację potwierdzającą ich zużycie. W większości przypadków zalecano zapoznanie się z kartą charakterystyki tych preparatów, celem zapewnienia bezpiecznych warunków ich stosowania oraz informowano o konieczności przechowywania i udostępniania do wglądu dokumentacji potwierdzającej zakup. Podczas kontroli w obiektach gdzie znajdują się solaria zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zapisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium, której głównym celem jest ochrona zdrowia ludzi przed szkodliwym działaniem promieniowania ultrafioletowego.

Każdorazowo podczas kontroli zwracano uwagę na postępowanie z bielizną, zarówno w aspekcie prania i dezynfekcji oraz prawidłowego prze-

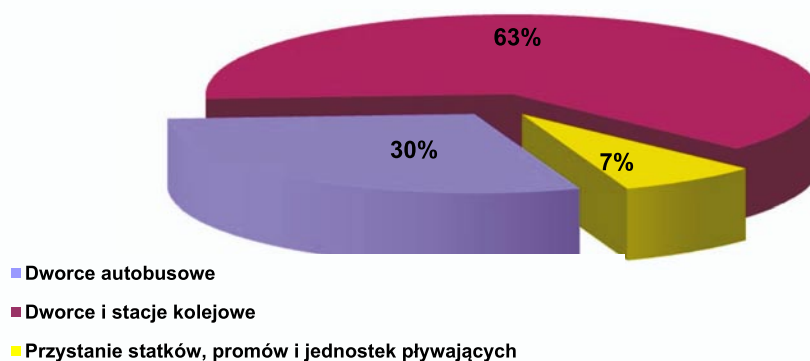
chowywania bielizny czystej i brudnej. Bielizna wielokrotnego użytku najczęściej była prana poza zakładami. W większości zakładów stosuje się podczas wykonywania zabiegów bieliznę fryzjerską i kosmetyczną jednorazowego użytku.

Sprzęt porządkowy przechowywany był w miejscach specjalnie do tego wyznaczonych. Powierzchnie ścian i podłóg w zakładach wykonane były z materiałów łatwo zmywalnych, odpornych na działanie wilgoci oraz środków dezynfekcyjnych. Większość zakładów utrzymana była czysto. Odpady stałe gromadzone były w odpowiednio oznaczonych i specjalnie przeznaczonych do tego celu pojemnikach lub kontenerach. Wiele obiektów posiada spisane procedury postępowania z narzędziami, środkami dezynfekcyjnymi, odpadami i ochroną przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi.

W związku ze stanem epidemii na terenie kraju w obiektach usługowych podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie przepisów dotyczących obostrzeń, nakazów i zakazów wynikających z przepisów prawa i wytycznych Ministerstwa Zdrowia.

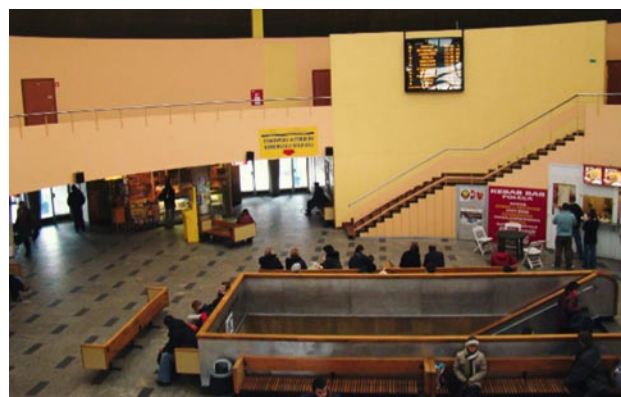
Obiekty komunikacji publicznej

W tej grupie obiektów znajduje się 17 dworców i stacji PKP oraz 8 dworców autobusowych i 2 przystanki statków, promów pasażerskich i jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Skontrolowano 26 obiektów (96,3%), nie stwierdzono nieprawidłowości.

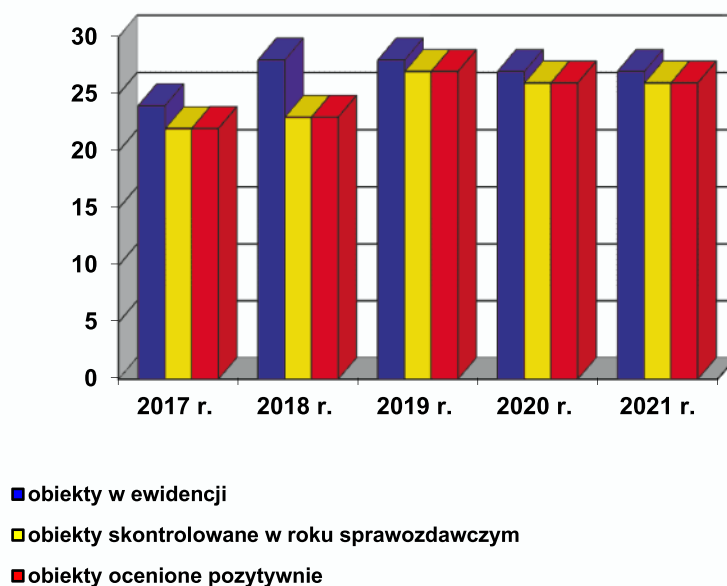
Wykres 9. Struktura obiektów komunikacji publicznej w 2021 r.

Pomieszczenia ogólnodostępne dla pasażerów wraz z zapleczem sanitarnym są w dobrym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym. Nie kwestionowano również zagospodarowania terenu obejmującego wyznaczone miejsca postojowe oraz stanowiska dla osób podróżujących wyposażone w ławki i kosze na śmieci. W roku sprawozdawczym oddano do użytkowania po generalnym remoncie dworzec PKP w Skarżysku - Kamiennej. Wymieniono elewację oraz przebudowano wnętrze budynku dworca. Obecnie jest to obiekt spełniający współczesne standardy obsługi podróżnych, dostosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

Ponadto nadzorem sanitarnym objęto także środki transportu publicznego. Skontrolowano ogółem 92 pojazdy, tj.: 49 autobusów komunikacji publicznej, 2 autobusy turystyczne, 12 wagonów w pociągach pasażerskich, 3 statki żeglugi śródlądowej i 26 innych środków transportu (taxi, bus, itp.). Podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie obowiązującego rozporządzenia

w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Stan sanitarny środków transportu oceniono jako dobry. Dodatkowo posiadały one zewnętrzne oznakowanie określające limity pasażerów i informacje o konieczności zasłaniania ust i nosa w środkach transportu publicznego.

Wykres 10. Obiekty komunikacji publicznej w latach 2017÷2021.

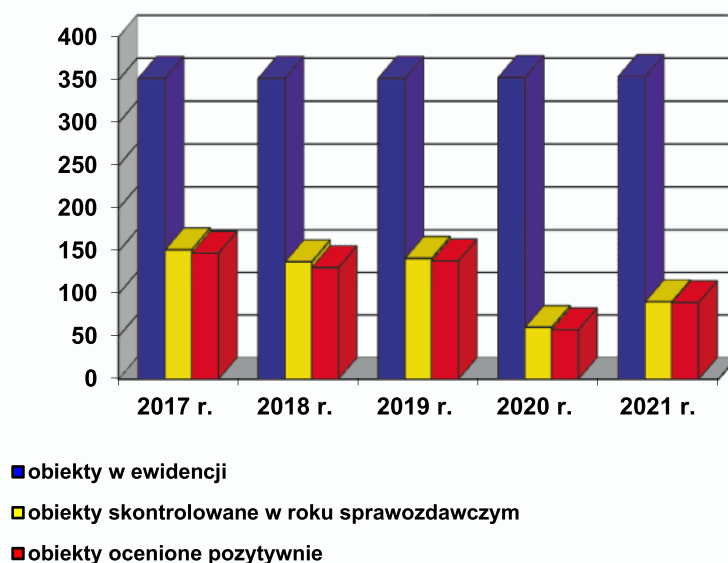
Cmentarze

W 2021 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem 354 cmentarze, z których skontrolowano 91, co stanowi (25,7%) nekropolii objętych nadzorem.

Przeprowadzone kontrole przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły głównie utrzymania czystości i porządku na terenie cmentarzy i w ich otoczeniu, postępowania w zakresie gromadzenia i odbioru odpadów komunalnych, stanu technicznego ogrodzeń, zagospodarowania

terenu cmentarnego, utwardzenia alejek, udostępniania urządzenia wodnego do czerpania wody na cele cmentarne. W większości cmentarze utrzymane były w należyтым porządku. Nieprawidłowości w postępowaniu z odpadami stwierdzono na 1 cmentarzu w powiecie ostrowieckim (1,1%).

W okresie sprawozdawczym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wydawały decyzje zezwalające na wykonanie ekshumacji zwłok i nadzorowały wykonywanie powyższych czynności pod względem sanitarnym.

Wykres 11. Cmentarze w latach 2017÷2021.

Nekropolie na ogół spełniają wymogi przepisów prawa, posiadają trwałe ogrodzenia, bieżącą wodę, wydzielone miejsca do gromadzenia odpadów, utwardzone alejki pomiędzy grobami. Coraz częściej zarządzający zapewniają toalety, najczęściej przenośne lub kontenerowe, szczególnie w trakcie wzmożonych okresów odwiedzin grobów (np. Święta Zmarłych).

Domy przedpogrzebowe

Na terenie województwa świętokrzyskiego ewidencją objęto 44 domy przedpogrzebowe. Skontrolowano 22 (50,0%). Nieprawidłowy stan sanitarno - higieniczny i techniczny stwierdzono w 1 obiekcie w powiecie buskim (2,3%). Podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na zachowanie reżimu sanitarnego, prowadzenie prawidłowej dezynfekcji powierzchni oraz gospodarowanie odpadami. Są to obiekty prowadzące kompleksowe usługi pogrzebowe, w zakresie przetrzymywania, przygotowania, transportu i obsługi ceremonii pogrzebowych.

Ponadto skontrolowano 33 samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich. Każdy z nich

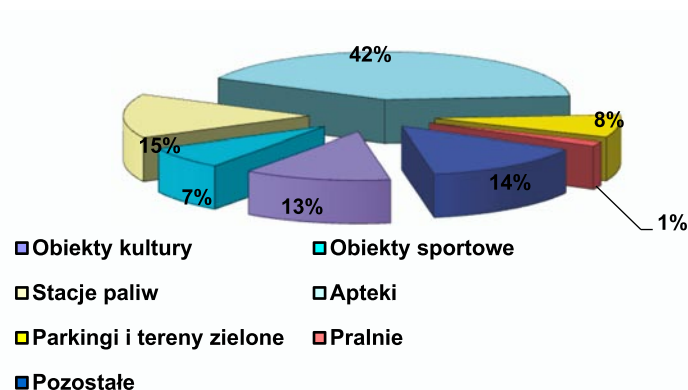
jest trwale oznakowany w sposób wskazujący na jego przeznaczenie. Kabina kierowcy jest odizolowana na trwale od części, w której umieszczane są zwłoki lub szczątki ludzkie. Skontrolowane środki transportu przeznaczone do przewozu zwłok lub szczątków ludzkich spełniają wymagania techniczne i sanitarne określone w przepisach prawa w sprawie wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich oraz posiadają stosowne wpisy dotyczące przeznaczenia samochodu w dowodach rejestracyjnych pojazdu. Ponadto wydano wiele opinii sanitarnych dotyczących sprowadzenia zwłok i szczątków z zagranicy, przewozu zwłok powyżej 60 km, jak również decyzji zezwalających na wywóz zwłok i szczątków poza granice kraju.

W okresie sprawozdawczym w związku z epidemią koronawirusa SARS-CoV-2 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego współpracowały z zarządcami zakładów pogrzebowych w zakresie interpretacji przepisów, wytycznych i procedur dotyczących bezpieczeństwa pracowników i postępowania ze zwłokami, szczególnie osób zmarłych na COVID-19.

Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2021 r. w ewidencji znajdowało się 1205 obiektów zakwalifikowanych jako inne obiekty

użyteczności publicznej. Jest to bardzo zróżnicowana grupa obiektów. Jej strukturę obrazuje wykres poniżej.

Wykres 12. Struktura innych obiektów użyteczności publicznej w 2021 r.

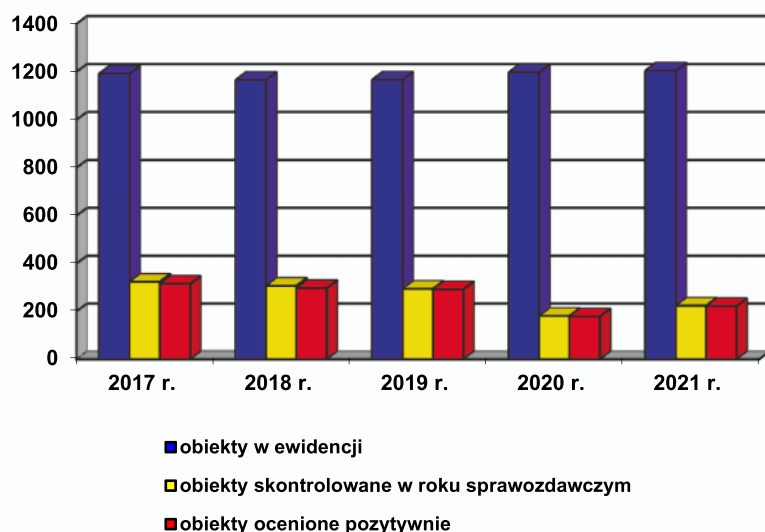
W 2021 r. prowadzono wzmożony nadzór sanitarny terenów rekreacyjnych i parkingów, szczególnie w okresie trwania sezonu letniego. Zwracano szczególną uwagę na gospodarkę odpadami ze względu na zagrożenie afrykańskim pomorem świń. Systematyczne kontrole tej grupy obiektów powodują znaczną poprawę stanu sanitarno-technicznego.

Większość placów zabaw, skwerów i zieleńców ma zamontowane nowoczesne urządzenia zabawowe oraz do ćwiczeń tzw. siłownie zewnętrzne. Piasek w piaskownicach wymieniany jest zgodnie z opracowanymi harmonogramami minimum 2 razy w trakcie trwania sezonu letniego. Bazę sportową na terenie województwa świętokrzyskiego oceniono pozytywnie, obiekty ze stałą obsługą posiadają pełne węzły sanitarne z zapleczem szatniowym. Dużym zainteresowaniem cieszą się trasy turystyczne i kompleksy rekreacyjne, w których zapewniono pomieszczenia sanitarne, pojemniki

na odpady, parkingi, punkty gastronomiczne, itp. Kontrole potwierdzają systematyczną poprawę stanu sanitarnego stacji paliw. Zdecydowana większość zapewnia dostęp do sanitariatów, koszy na odpady stałe. Prowadzona jest bieżąca dezynfekcja powierzchni i urządzeń.

Skontrolowano 224 tego typu obiekty (18,6%). Jako złe pod względem technicznym na koniec roku sprawozdawczego oceniono 2 (0,9%). Nieprawidłowości stwierdzono w siedzibie urzędu i na stadionie sportowym w powiecie buskim. Kwestionowano stan techniczny dużych powierzchni ścian, sufitów, podłóg, klatek schodowych i wyposażenia.

Podczas kontroli w związku z wystąpieniem stanu epidemii zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zapisów związanych z ograniczeniami, nakazami i zakazami dotyczącymi przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2.

Wykres 13. Inne obiekty użyteczności publicznej w latach 2017÷2021.

Ponadto w roku sprawozdawczym organy państwowej inspekcji sanitarnej wydawały liczne opinie dotyczące organizacji imprez masowych, zgromadzeń publicznych, zwracając szczególną uwagę na przestrzeganie przez organizatora obostrzeń, nakazów i zakazów w związku z epidemią COVID-19 oraz zapewnieniem właściwych warunków higieniczno – sanitarnych podczas ich trwania.

Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W 2021 r. kontrolę stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przeprowadzono w 287 podmiotach leczniczych (33,1 % obiektów z ewidencji), w tym w 44 podmiotach realizujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne (15,3 % obiektów skontrolowanych) i 243 podmiotach realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (84,7 % obiektów skontrolowanych).

Zły stan stwierdzono w 15 podmiotach leczniczych (5,2 % skontrolowanych obiektów). W 10 obiektach prowadzących działalność leczniczą, tj.: w 1 szpitalu w Kielcach, w 5 przychodniach, w 2 innych zakładach świadczących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, w 1 szpitalu i w 1 zakładzie opiekuńczo-leczniczym w powiecie kieleckim, stwierdzono zły stan techniczny. Natomiast w 5 obiektach, tj.: w 3 przychodniach w powiecie kieleckim, w 1 szpitalu w Kazimierzy Wielkiej oraz w 1 przychodni w Starachowicach, stwierdzono zły stan pod względem higieniczno-sanitarny i techniczny.

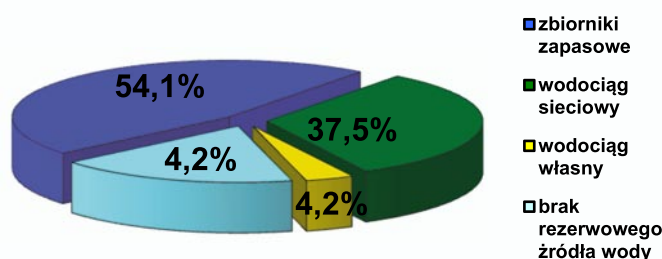
W 2021 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego pozostawało 1420 praktyk zdrowotnych (lekarskich, pielęgniarских i innych), z których skontrolowano 155 podmiotów (ok. 10,9 %). Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Na koniec 2021 r. wszystkie szpitale zaopatrzone były w wodę o dobrej jakości, spełniającej wymogi sanitarne zgodne z aktualnym rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla 27 szpitali są wodociągi sieciowe, co stanowi (75,0%) tego typu obiektów. Pozostałe 9 (34,6%) szpitali w: Busku – Zdroju, Chęcinach, Chmielniku i Morawicy (pow. kielecki), Kielcach, Końskich, Czarnieckiej Górze (pow. konecki), Sandomierzu i we Włoszczowie korzysta z własnych ujęć wody.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę oceniono dla 24 szpitali, nie uwzględniając 10 szpitali jednodniowych i 2 szpitali uzdrowiskowych, w których zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, nie mają obowiązku zapewnienia rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę stanowiącego co najmniej jej 12 – godzinny zapas.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę posiadają 23 obiekty (95,8 %). Dla 13 z nich źródłem awaryjnego zaopatrzenia są zbiorniki rezerwowe zapewniające co najmniej 12 – godzinny zapas, dla 9 – wodociągi sieciowe i dla 1 – własne ujęcie.

Wykres 14. Struktura awaryjnych źródeł zaopatrzenia w wodę dla szpitali w 2021 r.

W 1 szpitalu w Jędrzejowie ujęcie wody zostało czasowo wyłączone, a szpital jest w trakcie podłączania zbiornika rezerwowego wody do spożycia przez ludzi.

Ze względu na trwający stan epidemii COVID-19, chorobę wywołaną wirusem SARS-CoV-2, w roku 2021 wystąpiły duże utrudnienia w przeprowadzaniu kontroli w szpitalach i innych podmiotach udzielających świadczeń zdrowotnych, co miało

wpływ na mniejszą liczbę przeprowadzonych bieżących kontroli w tych obiektach.

We wszystkich placówkach opracowane są procedury dotyczące postępowania z odpadami medycznymi uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu. Odpady medyczne powstające w wyniku udzielanych świadczeń zdrowotnych segregowane są w miejscu ich powstawa-

nia z podziałem na odpady bytowo - gospodarcze, odpady niebezpieczne medyczne i odpady specjalne. Odpady medyczne wytwarzane w szpitalach są prawidłowo identyfikowane. W celu wyeliminowania nieprawidłowości stosuje się worki/pojemniki o określonym kolorze. Wszystkie szpitale posiadają podpisane umowy z wyspecjalizowanymi firmami na odbiór i utylizację odpadów. Zakaźne odpady medyczne wytworzone w szpitalach skontrolowanych na terenie województwa świętokrzyskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

We wszystkich szpitalach zasady postępowania z bielizną szpitalną określają opracowane i aktualizowane w miarę potrzeb procedury, uwzględniające segregację bielizny, transport i magazynowanie. Większość szpitali skontrolowanych w zakresie postępowania z bielizną szpitalną posiada wydzielone główne magazyny bielizny czystej i brudnej.

W 2021 r. zakończono generalny remont pralni przy szpitalu w Kielcach, która świadczy usługi prania bielizny szpitalnej dla ww. podmiotu oraz dla szpitala w Jędrzejowie.

Sanatoria na terenie województwa świętokrzyskiego korzystają z wody o dobrej jakości, zgodnej z przepisami prawa, pochodzącej z wodociągów sieciowych Busko – Zdrój, Solec – Zdrój oraz Stary Korczyn (jeden obiekt sanatoryjny). We wszystkich placówkach opracowane są procedury uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu określające sposób postępowania z odpadami medycznymi, a także bielizną brudną i czystą.

Wnioski

1. Analizując wyniki kontroli w trakcie roku sprawozdawczego w obiektach użyteczności publicznej nie stwierdzono rażących uchybień

stanowiących zagrożenie dla stanu sanitarnego województwa.

2. Stosunkowo mała ilość przeprowadzonych kontroli w obiektach użyteczności publicznej w stosunku do lat wcześniejszych związana jest z trwaniem stanu epidemii COVID -19, co wiązało się z ograniczeniami w funkcjonowaniu niektórych placówek lub wręcz ich zamknięciem.
3. W województwie świętokrzyskim systematycznie poprawia się estetyka i stan sanitarny miejscowości oraz poziom świadczonych usług.
4. Wzrasta ilość obiektów hotelarskich świadczących usługi o podwyższonym standardzie, posiadających coraz wyższą kategoryzację.
5. Wzrasta liczba zakładów usługowych, tj.: fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej, wyposażonych w bieliznę jednorazowego użytku, co przekłada się na wzrost poziomu i higieny wykonywanych usług w tych zakładach.
6. Wzrasta odpowiedzialność właścicieli i pracowników w zakresie przeprowadzania prawidłowej dezynfekcji i sterylizacji narzędzi w zakładach usługowych.
7. W dalszym ciągu stwierdza się zbyt małą ilość i niski standard stałych ustępów, placów zabaw dla dzieci i parkingów.
8. Od wielu lat na terenie woj. świętokrzyskiego obserwuje się problem gospodarki odpadami komunalnymi związany z utrzymaniem właściwego stanu posesji i hodowlą zwierząt, o czym świadczą liczne interwencje mieszkańców kierowane do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
9. Pomimo trwającej od lat rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych w miejscowościach i na terenach wiejskich województwa świętokrzyskiego, w dalszym ciągu mieszkańcy skarżą się na nieprawidłową gospodarkę ściekową.

NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO – HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAMI

Wprowadzenie

Ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem środowiska pracy realizowana jest przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej:

- poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego, w podmiotach znajdujących się na terytorium woj. świętokrzyskiego, zgodnie z zapisami obowiązującego prawodawstwa oraz
- poprzez działalność prozdrowotną.

Ponadto, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizują swoje ustawowe obowiązki dotyczące nadzoru nad chemikaliami, w tym produktami biobójczymi, detergentami i kosmetykami.

Kluczowe kierunki działania w zakresie prowadzonego nadzoru sanitarnego, realizowane są między innymi w ramach programów wynikających

z „Wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej”, obejmujących 2 – 3 letnie okresy (np. ocena warunków pracy pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych), a także z programów wieloletnich (np. rządowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”).

W 2021 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowały się 4454 zakłady pracy, zatrudniające 128599 osób (w 2020 r. 4344 zakładów zatrudniających 123651 osób), z których zdecydowana większość, bo aż 3981 firm (w 2020 r. 3894 firm) stanowiących 89,39 % wszystkich nadzorowanych zakładów zatrudnia do 50 pracowników. W grupie tej przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – takich firm jest 2634 (w 2020 r. 2577 firm).

Liczba zatrudnionych w zakładzie pracy	Liczba zakładów pracy	Udział w ogólnej ilości zakładów
do 9 osób	2634	59,14 %
10 - 49	1347	30,24 %
50 - 249	399	8,96 %
250 i więcej osób	74	1,66 %
ogółem	4454	-

Tabela 1. Struktura zakładów pracy w 2021 r.

Działalność kontrolna w ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego - charakterystyka działań naprawczych

W 2021 r. przeprowadzono 1316 kontroli w 1047 zakładach zatrudniających 50524 pracowników (w 2020 r. odpowiednio 1130 kontrole w 932 zakładach zatrudniających 41689 osób), które dotyczyły następujących obszarów:

1. Nadzoru nad warunkami środowiska pracy.
2. Usuwania azbestu.
3. Nadzoru nad chemikaliami tj. wprowadzania do obrotu/udostępnienia i stosowania:
  - substancji chemicznych i ich mieszanin,
  - produktów biobójczych,
  - detergentów,
  - prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3.
4. Kosmetyków.

W wyniku przeprowadzonych 1316 kontroli w 1047 zakładach wydano 183 decyzje administracyjne oraz 1 postanowienie o nałożeniu grzywny (w 2020 r. odpowiednio 1130 kontrole w 932 zakładach, wydano 196 decyzje oraz 1 postanowienie o nałożeniu grzywny).

Wydane decyzje dotyczyły:

- wykonania badań i pomiarów środowiska pracy – 221 nakazów (w 2020 r. – 109),
- obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych – 12 nakazów (w 2020 r. – 45),
- dokonania oceny ryzyka zawodowego – 36 nakazy (w 2020 r. – 34),
- czynników biologicznych – 30 nakazów (w 2020 r. – 17),
- czynników rakotwórczych i mutagennych – 18 nakazów (w 2020 r. – 9),
- substancji chemicznych i ich mieszanin – 38 nakazy (w 2020 r. – 33),
- produktów biobójczych – 9 nakazów (w 2020 r. - 7).

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad warunkami pracy oraz działań naprawczych

Ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem środowiska pracy realizowana jest poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego, w zakresie między innymi, przestrzegania przez pracodawców wymagań prawa dotyczących NDS i NDN, czynników biologicznych, rakotwórczych i mutagennych.

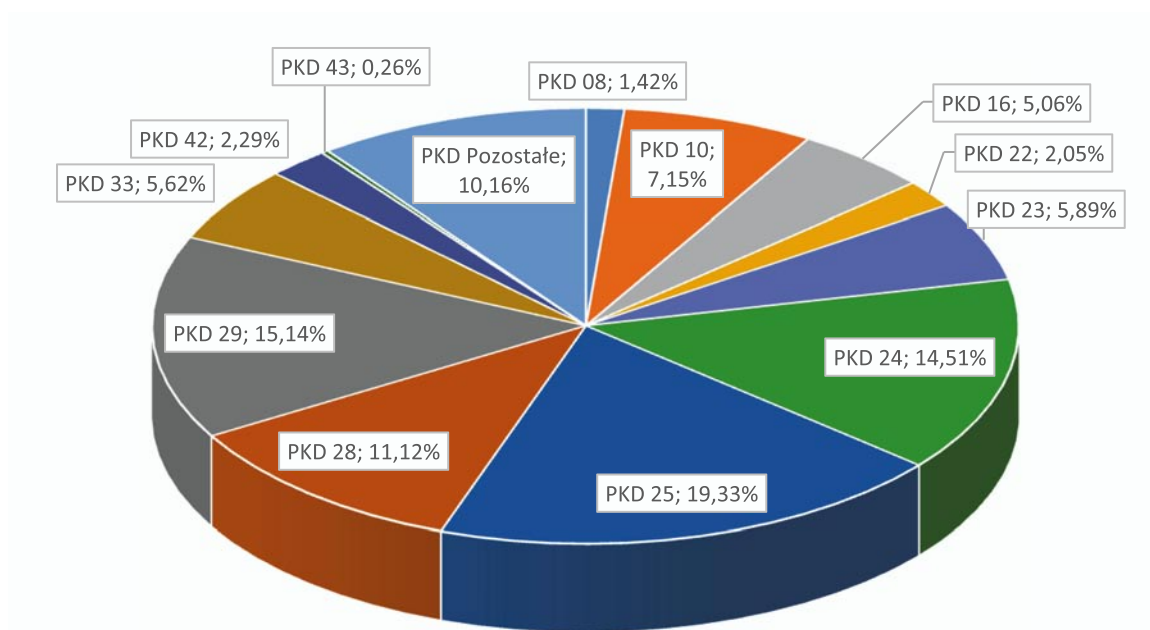
Przekroczenia NDS i NDN

Na terenie woj. świętokrzyskiego, pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 4454 zakłady zatrudniające 128599 osób, z których 8010 pracowało w przekroczeniach NDS i NDN czynników szkodliwych, w tym 51 pracowników w przekroczeniach NDS czynników che-

micznych, 248 w przekroczeniach NDS pyłów oraz 7875 w przekroczeniach NDN czynników fizycznych, tj. hałasu, drgań mechanicznych, mikroklimatu zimnego i gorącego (w 2020 r. odpowiednio 4344 zakładów zatrudniających 123651 pracowników, z których 7392 pracowało w przekroczeniach NDS i NDN).

Dział PKD	Rodzaj działalności (nazwa działu PKD)	Liczba zakładów pracy, w których występują przekroczenia NDS/NDN	Liczba osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN	Procent osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN
08	Pozostałe górnictwo i wydobywanie	8	114	1,42 %
10	Produkcja artykułów spożywczych	18	573	7,15 %
16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka	41	405	5,06 %
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	7	164	2,05 %
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	24	472	5,89 %
24	Produkcja metali	28	1162	14,51 %
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych	61	1548	19,33 %
28	Produkcja maszyn i urządzeń	12	891	11,12 %
29	Produkcja pojazdów samochodowych	13	1213	15,14 %
33	Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	8	450	5,62 %
42	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	8	183	2,29 %
43	Roboty budowlane specjalistyczne	2	21	0,26 %
Pozostałe PKD		52	814	10,16 %
Razem		282	8010	-

Tabela 2. Wykaz zakładów pracy i osób pracujących w przekroczeniach NDS i NDN.

Wykres 1. Procentowy wskaźnik osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN.

W ramach nadzoru nad warunkami pracy w przedmiotowym zakresie wydane decyzje, zawierały między innymi 221 nakazów dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy, 12 nakazów dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych oraz 36 nakazów dotyczących oceny ryzyka zawodowego.

Czynniki biologiczne

W ramach nadzoru nad przestrzeganiem przez podmioty gospodarcze przepisów dotyczących szkodliwych czynników biologicznych, przeprowadzono 188 kontroli w 183 obiektach. Wydano 15 decyzji dotyczących między innymi: braku rejestru prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia (12 zakładów), braku rejestru pracowników pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne zakwalifikowanych do grupy 3 lub 4 zagrożenia (11 zakładów), braku oceny ryzyka zawodowego z uwzględnieniem czynników biologicznych (9 zakładów).

Czynniki rakotwórcze i mutagenne

W wyniku 105 kontroli przeprowadzonych w 97 zakładach, w których występuje narażenie na czynniki rakotwórcze i mutagenne wydano 15 decyzji dotyczących m. in. braku rejestru prac narażających oraz braku rejestru pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne.

Usuwanie azbestu

W ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009 – 2032”, usuwaniem, zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów zawierających azbest zajmowało się 9 firm zatrudniających 75 pracowników. Przeprowadzono 2 kontrole w siedzibach tych firm oraz 4 kontrole w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem. Kontrole wykazały, że:

- firmy wykonujące prace związane z demontażem elementów azbestowych oraz składowaniem i transportem odpadów azbestowych posiadają stosowne zezwolenia,
- pracodawcy dokonali oceny ryzyka zawodowego oraz posiadają rejestr prac i rejestr pracowników zatrudnionych przy pracach z azbestem,
- pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie bhp oraz ryzyka dla zdrowia przy usuwaniu i zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest,
- pracownicy stosują właściwe środki ochrony zbiorowej i indywidualnej,
- pracownicy posiadają aktualne badania lekarskie wykonane przez uprawnionych lekarzy,
- pracodawcy dokonują pomiarów czynników szkodliwych w miejscu pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Podczas kontroli w roku 2021 nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wydano 1 decyzję (w 2020 r. – 2 decyzje) stwierdzającą chorobę zawodową u pracownika z długoletnim narażeniem na azbest, tj.: rak płuca, rak oskrzela.

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad chemikaliami oraz działań naprawczych

W zakresie nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, przeprowadzono 411 kontroli w 393 obiektach wprowadzających do obrotu i stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny (w 2020 r. – 317 kontroli w 312 obiektach), w wyniku których wydano 26 (w 2020 r. – 33) decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości – łącznie 38 nakazów (w 2020 r. – 83). W wyniku przeprowadzonych kontroli zakładów pracy zajmujących się wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin, zakwestionowano 8 kart charakterystyki oraz oznakowanie 1 produktu. Natomiast, w 13 zakładach stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny stwierdzono brak kart charakterystyki, a w 21 brak aktualnego spisu stosowanych substancji stwarzających zagrożenie i mieszanin stwarzających zagrożenie. W roku sprawozdawczym przeprowadzono 56 kontroli (w 2020 r. – 66) w ramach nadzoru nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości. 325 kontroli (w 2020 r. – 416) przeprowadzono w ramach sprawowanego nadzoru nad produktami biobójczymi, w tym 144 kontroli (w 2020 r. – 158) w 118 obiektach (w roku 2020 r. – 119) udostępniających produkty biobójcze oraz 181 kontroli (w 2020 r. – 251) w zakresie stosowania produktów biobójczych. Wydano łącznie 6 decyzji obejmujących 9 nakazów. Podczas 21 kontroli (w 2020 r. – 7), których przedmiotem było wypełnianie przez właściwe do tego podmioty obowiązków wynikających z prawodawstwa dotyczącego detergentów - nie stwierdzono nieprawidłowości.

Charakterystyka wybranych elementów nadzoru nad kosmetykami oraz działań naprawczych

W zakresie nadzoru nad kosmetykami przeprowadzono 89 kontroli i rekontroli w 77 obiektach. W 5 obiektach oceniano warunki wytwarzania i nie stwierdzono uchybień. W 2 zakładach wytwarzających produkty kosmetyczne (bez konfekcjonowania) nie stwierdzono nieprawidłowości w ocenianej dokumentacji. W roku sprawozdawczym, poddano weryfikacji 42 oznakowania opakowań jednostkowych kosmetyków z których jedno było niezgodne z wymogami. W roku sprawozdawczym, w związku z umieszczoną w systemie RAPEX notyfikacją przeprowadzono ogółem 35 kontroli, w wyniku których nie stwierdzono przedmiotowego produktu w ofertach handlowych podmiotów znajdujących się na terenie województwa świętokrzyskiego.

Weryfikowano również przestrzeganie przepisów rozporządzenia dotyczącego ograniczeń w stosowaniu HEMA/diHEMA w produktach do paznokci. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Ponadto, w ramach sprawowanego nadzoru pobrano i poddano badaniom 19 próbek kosmetyków - żadnej z nich nie zakwestionowano.

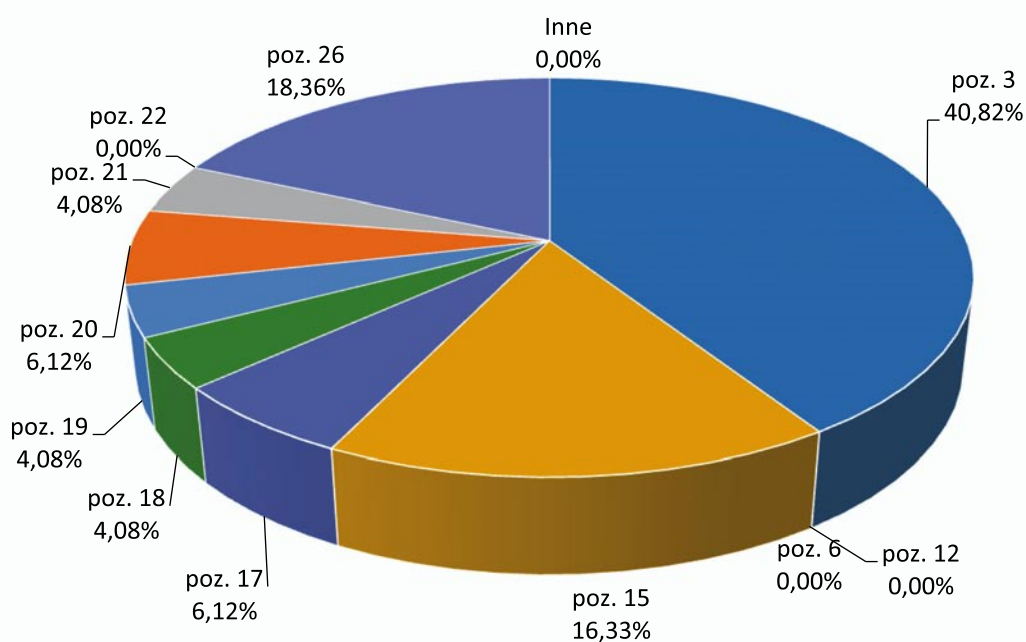
Choroby zawodowe

Postępowanie w sprawach chorób zawodowych prowadzone było w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1367 z późn. zm.).

W ramach tych postępowań przeprowadzono 157 wizytacji w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono 224 „Kart oceny narażenia zawodowego” oraz wydano 120 decyzji, w tym 63 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej (47 decyzji prawomocnych) i 50 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 7 inne decyzji (o umorzeniu postępowania). Natomiast, w 2020 r. odpowiednio 182 wizytacje, 305 „Kart oceny narażenia zawodowego”, 141 decyzji, w tym 77 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej i 63 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 3 inne decyzje (o umorzeniu postępowania).

Lp.	Nazwa	Nr Pozycji wykazu chorób zawodowych	Liczba przypadków		% decyzji prawomocnych	
			2020	2021	2020	2021
1.	Pylice płuc	3	31	20	43,7%	40,82%
2.	Astma oskrzelowa	6	1	0	1,4%	0,00%
3.	Alergiczny nieżyt nosa	12	1	0	1,4%	0,00%
4.	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	15	6	8	8,5%	16,33%
5.	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi	17	1	3	1,4%	6,12%
6.	Choroby skóry	18	4	2	5,6%	4,08%
7.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	19	0	2	0%	4,08%
8.	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	20	7	3	9,9%	6,12%
9.	Obustronny trwały ubytek słuchu	21	4	2	5,6%	4,08%
10.	Zespół wibracyjny	22	1	0	1,4%	0%
11.	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (wzw, gruźlica i borelioza)	26	14	9	19,7%	18,36%
12.	Inne	-	1	0	1,4%	0%

Tabela 3. Najczęściej stwierdzane choroby zawodowe.

Wykres 2. Procentowy wskaźnik stwierdzonych chorób zawodowych.

poz. 3	Pylice płuc
poz. 6	Astma oskrzelowa
poz. 12	Alergiczny nieżyt nosa
poz. 15	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat
poz. 17	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi
poz. 18	Choroby skóry
poz. 19	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy
poz. 20	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy
poz. 21	Obustronny trwały ubytek słuchu
poz. 22	Zespół wibracyjny
poz. 26	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (wzw, gruźlica i borelioza)

Rok	wzw typu B	wzw typu C	wzw typu B i C	Gruźlica	Inne			Razem
					Borelioza	Bruceloza	Pozostałe	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2008	3	10	0	0	51	0	0	64
2009	2	4	0	0	20	0	1	27
2010	1	4	0	1	16	0	0	22
2011	0	1	0	4	19	0	0	24
2012	1	5	0	3	16	0	0	25
2013	0	3	0	2	5	0	0	10
2014	0	1	0	1	8	0	1	11
2015	0	0	0	2	12	0	0	14
2016	1	2	0	0	7	0	1	11
2017	1	0	0	0	12	0	0	13
2018	0	0	0	3	10	0	0	13
2019	0	0	0	0	14	0	0	0
2020	0	0	0	0	12	0	2	14
2021	0	0	0	0	5	0	3	8

Tabela 4. Liczba chorób zakaźnych i pasożytniczych.

W wyniku wniesionych do II instancji odwołań w sprawach chorób zawodowych, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 10 decyzji, utrzymujących w mocy decyzję organu I instancji. Na decyzje wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego strony wniosły w 2021 roku do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach 7 skarg. Szczegółowe dane dotyczące stwierdzonych chorób zawodowych opracowywane są przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi w ramach Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych. Celem prowadzenia Rejestru jest zbieranie i przetwarzanie danych dotyczących stwierdzonych chorób zawodowych i opracowywanie analiz kształtowania się zapadalności na te choroby. Rejestr jest tworzony na podstawie „Kart stwierdzenia chorób zawodowych” przesyłanych przez właściwych państwowych in-

spektorów sanitarnych, po uprawomocnieniu się decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej.

Badania i pomiary środowiska pracy

Badania i pomiary szkodliwości środowiska pracy realizowane są przez Sekcję Badań i Pomiarów Środowiska Pracy oraz Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej w WSSE Kielce oraz przez Laboratorium Środowiska Pracy PSSE w Busku – Zdroju, Sekcję Badań i Pomiarów Środowiska Pracy w Starachowicach, Pracownię Badań i Pomiarów Środowiska Pracy we Włoszczowie oraz Laboratorium Środowiska Pracy w Skarżysku – Kamiennej.

Współpraca oraz działalność prozdrowotna

W roku 2021 pracownicy pionu Nadzoru Środowiska Pracy realizowali zadania dotyczące promocji zdrowia w miejscu pracy podczas kontroli zakła-

dów, a także poprzez zamieszczanie na stronach internetowych odpowiednich informacji. Kontynuowano przekazywanie informacji o szkodliwości azbestu i jego negatywnym wpływie na zdrowie ludzkie i propagowano „dobre praktyki” związane z usuwaniem i utylizacją azbestu.

W zakresie ochrony zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem środowiska pracy, kontynuowano współpracę między innymi, z instytucjami państwowymi takimi jak:

- Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Kielcach,
- Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi,
- Państwową Inspekcją Pracy,
- Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym,
- Inspekcją Weterynaryjną – wspólne kontrole w zakresie warunków środowiska pracy,
- Jednostkami samorządu terytorialnego - wymiana informacji dotycząca bieżącego nadzoru nad zakładami, w szczególności zajmującymi się usuwaniem i składowaniem azbestu,
- Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego.

Wnioski

- w zakresie bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 1316 kontroli, w wyniku których wydano 183 decyzje administracyjne i 1 postanowienie; dotyczyły one między innymi:
  - 188 kontroli - czynników biologicznych - 15 decyzji,
  - 105 kontroli - czynników rakotwórczych i mutagennych - 15 decyzji,
  - NDS i NDN - 221 nakazów,
  - 813 kontrole- chemikalia - 32 decyzje,
- w ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009 - 2032” przeprowadzono 6 kontroli, podczas których nie stwierdzono nieprawidłowości,
- w zakresie chorób zawodowych wydano 120 decyzji - w tym 63 stwierdzających choroby zawodowe.

Reasumując, należy wskazać, iż działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie egzekwowania od pracodawców poprawy warunków pracy oraz wymogów prawa z zakresu chemikaliów, przyczyniają się do poprawy warunków pracy oraz zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników i konsumentów.

DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE ZMNIEJSZANIA ZAGROŻEŃ ZDROWIA PUBLICZNEGO STWARZANEGO PRZEZ ŚRODKI ZASTĘPCZE

Działania nadzorowe

Stosowane w polskim prawodawstwie określenie „środki zastępcze” to potocznie używany termin „dopalacze”, którymi są różnego rodzaju produkty zawierające substancje o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy. Używane są one w celu spowodowania w organizmie efektu narkotycznego substancji zdelegalizowanych. Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady i tryb postępowania w zakresie środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. W 2021 r., w ramach postępowań administracyjnych wydano łącznie 2 decyzje z przedmiotowego zakresu. Nie nałożono kary pieniężnej (w 2020 roku wydano 4 decyzje administracyjne, nie nałożono kary pieniężnej, w 2019 roku wydano 18 decyzji administracyjnych i nałożono karę pieniężną w wysokości 20 000 zł). Substancje psychoaktywne zidentyfikowane w próbkach zatrzymanych produktów należały do grupy syntetycznych kannabinonów tj. MDMB-CHMICA (2020 - identyfikowanie substancje należały do grupy syntetycznych katynonów, 2019 - identyfikowane substancje należały do grupy syntetycznych: katynonów oraz kannabinonów).

Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu „dopalaczy”

Jednym z ważnych zadań w obszarze nowych narkotyków realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną jest monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie zatruc i podejrzeń zatruc środkami zastępczymi i NSP. W tym celu, na podstawie nadsyłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych meldunków zatruc, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny prowadzi ich szczegółowy rejestr. W roku 2021, do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. świętokrzyskiego wpłynęły łącznie 2 takie zgłoszenia (w 2020 r. zgłoszeń 8). Przedmiotowe zgłoszenia dotyczyły zatruc z terenu powiatu ostrowieckiego i miały miejsce w okresie letnim (czerwiec i lipiec). Oba dotyczyły mężczyzn w wielu lat 17.

Współpraca z innymi instytucjami

W ramach działań kompetencyjnych tj. egzekwowania zakazu produkcji i wprowadzania do

obrotu środków zastępczych, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej współpracują z Komendami Policji i Prokuraturą. Oprócz działań ukierunkowanych bezpośrednio na zwalczanie przestępczości narkotykowej, świętokrzyscy policjanci wspólnie z przedstawicielami organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzili różnego rodzaju przedsięwzięcia na rzecz uświadamiania dzieci, młodzieży i osób dorosłych o konsekwencjach wynikających z nieprzestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych.

Działania profilaktyczne

W związku z panującą sytuacją epidemiologiczną w kraju, w roku 2021 r. ilość podjętych działań profilaktycznych była znacząco mniejsza w porównaniu do lat ubiegłych. Najintensywniej w okresach zniesienia restrykcji związanych z ogłoszonym stanem epidemii, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali i realizowali inicjatywy o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mające na celu rozpowszechnianie wiedzy o:

- zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy”,
- profilaktyki uzależnień oraz skali problemu dotyczącej zatruc środkami zastępczymi.

Zorganizowano m.in. prelekcje, spotkania edukacyjne, pogadanki z uczestnikami obozów, kolonii i półkolonii. Podczas festynów organizowano stoiska edukacyjne. W trakcie ww. inicjatyw rozdawano ulotki i broszury. Ponadto, zamieszczano na stronach internetowych informacje dotyczące przeciwdziałaniu narkomanii. Adresatami podjętych ww. działań byli m.in.: nauczyciele, opiekunowie oraz uczestnicy wypoczynków letnich, rodzice, dzieci, młodzież oraz społeczność lokalna.

W kwietniu 2021 roku odbył się online Gminny Konkurs „Uzależnienia i nałogi”, którego organizatorami byli Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Staszowie, Zespół Szkół w Osieku, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Osieku. Działania skierowane były do dzieci, młodzieży oraz nauczycieli szkół podstawowych z terenu gminy Osiek.

Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Kielcach zorganizował w roku 2021 (w miesiącu

sierpniu i wrześniu) trzy spotkania dotyczące profilaktyki:

- Dla dzieci i młodzieży w wieku 9-18 lat - jedno spotkanie w formie warsztatów w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach.
- Dla osób dorosłych powyżej 18 lat – dwa spotkania w formie spotkań edukacyjnych w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach.

Wnioski

- W 2021 r. nastąpił spadek liczby zgłoszeń podejrzeń zatruciu środkami zastępczymi tzw. „dopalaczami” z 8 w 2020 r. do 2 w 2021 r. (w 2019 r. wystąpiły 21 tego typu przypadki) – zarejestrowane w 2021 roku zatrucia dotyczyły mężczyzn powiatu ostrowieckiego w wieku 17 lat i odnotowano je w okresie letnim (czerwiec i lipiec),
  - w 2021 r. wydano łącznie 2 decyzje, nie nałożono kary pieniężnej (w 2020 roku wydano 4 decyzje administracyjne, nie nałożono kary pieniężnej, w 2019 roku wydano 18 decyzji administracyjnych i nałożono karę pieniężną w wysokości 20 000 zł),
  - kontynuowano współpracę z organami państwowymi oraz podmiotami leczniczymi celem wypełnienia ustawowych obowiązków,
  - organizowano spotkania edukacyjne.
- Reasumując, pomimo spadku zarejestrowanych zatruciu oraz prowadzonych postępowań przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, problem zażywania tzw. „dopalaczy” nadal wymaga ciągłego monitoringu i podejmowania działań w zakresie edukacji dotyczącej zagrożeń związanych z ich zażywaniem zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych.

HIGIENA RADIACYJNA

Informacje ogólne

Państwowa Inspekcja Sanitarna szczebla wojewódzkiego prowadzi działalność w zakresie higieny radiacyjnej, tj. nadzór nad warunkami pracy i ochroną zdrowia pracowników zatrudnionych w jednostkach ochrony zdrowia stosujących aparaty rentgenowskie oraz urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne, a także nadzór w zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 Hz do 300 GHz w środowisku. Zajmuje się również ochroną populacji i środowiska przed nadmiernym napromieniowaniem i skażeniami promieniotwórczymi.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowane są m.in. przez:

- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony radiologicznej i ochrony radiologicznej pacjenta w jednostkach ochrony zdrowia;
- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony zdrowia pracowników przed niekorzystnym oddziaływaniem pola elektromagnetycznego w obszarze zastosowań medycznych,
- sprawowanie nadzoru w zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 do 300 GHz w środowisku,
- wydawanie zezwoleń na uruchamianie lub stosowanie aparatów rentgenowskich do celów rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej, radioterapii powierzchniowej lub radioterapii schorzeń nienowotworowych oraz uruchamianie medycznych pracowni rentgenowskich,
- wydawanie zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej lub diagnostyki związanej z podawaniem pacjentom produktów radiofarmaceutycznych,
- opiniowanie na wniosek Głównego Inspektora Sanitarnego działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu radioterapii i leczenia za pomocą produktów radiofarmaceutycznych,
- przyjmowanie powiadomień w zakresie ochrony radiologicznej,
- opiniowanie w zakresie ochrony radiologicznej dokumentacji projektowych medycznych pracowni rentgenowskich,
- wykonywanie pomiarów fizycznych parametrów i sprawdzanie charakterystyk wyposażenia rtg, w tym testów specjalistycznych oraz testów w ramach bieżącego nadzoru,
- wykonywanie pomiarów powierzchniowych dawek wejściowych dla pacjenta podczas realizacji radiologicznych procedur medycznych,
- wykonywanie pomiarów rozkładu pól elektromagnetycznych dla celów ochrony środowiska pracy oraz dla celów ochrony środowiska,
- oznaczanie zawartości radionuklidu Cs-137 w produktach żywnościowych i w wodzie, w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz urzędowej kontroli żywności,
- realizację zadań wynikających z zapisów ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe i aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie, związanych z wystąpieniem zdarzenia radiacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego.

Ochrona radiologiczna w jednostkach ochrony zdrowia stosujących źródła promieniowania jonizującego

W 2021 roku, w ochronie zdrowia, nadzorem objętych było 656 medycznych pracowni rentgenowskich, jednostek organizacyjnych bez medycznych pracowni rtg stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulansów rtg (647 w 2020 r.).

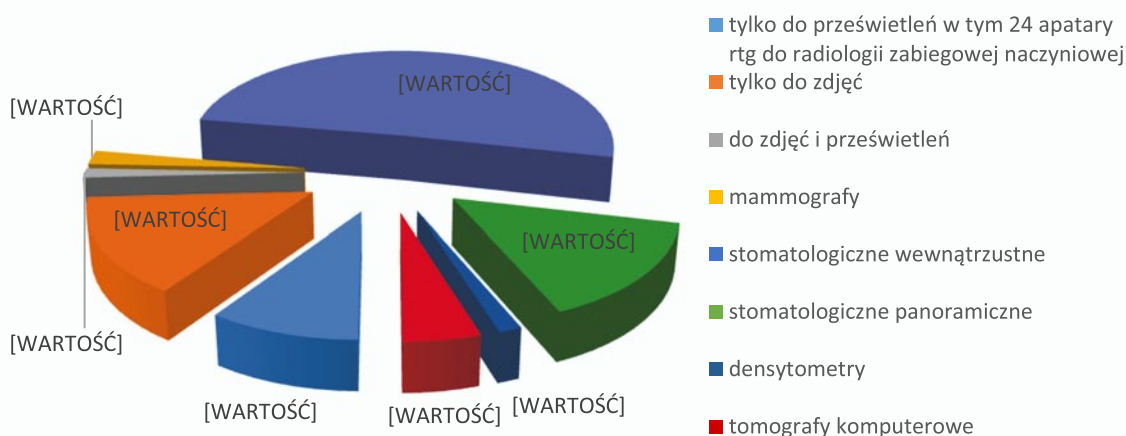
W związku z trwającym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanem epidemii spowodowanej zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, przeprowadzono 24 kontrole medycznych pracowni rentgenowskich (37 w 2020 r.). Ogólna liczba osób zatrudnionych w narażeniu na promieniowanie jonizujące w 2021 r. wynosiła 1792, z czego kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1611 co stanowiło 89,9 % ogólnej liczby osób pracujących w narażeniu na promieniowanie jonizujące (w 2020 r. - 1815, kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1634, co stanowiło 90 %).

Klasyfikacja osób do kategorii narażenia w 2021 r. była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1552 osoby (w 2020 r. klasyfikacja była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1575 osób).

W 2021 roku nie odnotowano przekroczenia dawki granicznej dla osób pracujących w narażeniu na działanie promieniowania rentgenowskiego w jednostkach organizacyjnych będących pod nadzorem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Podział źródeł promieniowania jonizującego objętych nadzorem na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Rodzaje i liczba aparatów rtg objętych nadzorem w 2021 r.

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ochro-

ny radiologicznej wskazane w tabeli poniżej (tabela 1):

Rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Dokumentacja w zakresie ochrony radiologicznej	47
Kontrola jakości i przeglądy techniczne urządzeń radiologicznych i pomocniczych	53
Wyposażenie medycznej pracowni rentgenowskiej	13
Wymagania w zakresie ochrony radiologicznej personelu	10
Prawa pacjenta w zakresie ochrony radiologicznej	9
Wewnętrzny nadzór nad przestrzeganiem wymagań ochrony radiologicznej	1

Tabela 1. Nieprawidłowości występujące podczas kontroli w 2021 r. z zakresu ochrony radiologicznej.

W 2021 roku wydano 80 decyzji zezwalających na stosowanie aparatów rentgenowskich w medycznej pracowni rentgenowskiej lub poza medyczną pracownią rentgenowską oraz uruchamianie medycznej pracowni rentgenowskiej, 23 zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, 16 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 11 kar pieniężnych zgodnie z dyspozycją art. 123 ust. 1b i ust. 1c w związku z art. 123 ust. 1 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (w 2020 roku wydano 86 decyzji zezwalających, 56 zgód, 6 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 6 kar pieniężnych).

W 2021 roku wydano 42 decyzje stwierdzające wygaśnięcie decyzji dotyczących uruchomienia i stosowania aparatów rtg oraz uruchomienia pracowni rtg oraz wydania zgody na prowadzenie

działalności związanej z narażeniem w celach medycznych w związku z zakończeniem prowadzenia działalności lub wymianą aparatu rtg (w 2020 roku wydano 32 decyzje stwierdzające wygaśnięcie decyzji).

W 2021 roku Sekcja Badań Higieny Radiacyjnej przeprowadziła pomiary dozymetryczne promieniowania jonizującego w otoczeniu 63 aparatów rentgenowskich (43 w 2020 r.). W zakresie kontroli jakości przeprowadzono pomiary 45 aparatów rentgenowskich (83 w 2020 r.).

Ponadto, zaopiniowano 95 dokumentacji projektowych medycznych pracowni rtg w zakresie ochrony radiologicznej (68 w 2020 r.).

W tabeli nr 2 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania jonizującego przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

RTG (promieniowanie jonizujące)				
Lp.	Temat badania	Liczba aparatów przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi*
1.	Badanie parametrów fizycznych wyposażenia rentgenodiagnostycznego	45	636	Wszystkie wyniki testów pozytywne
2.	Pomiary dozymetryczne promieniowania rtg w otoczeniu aparatów rentgenowskich	63	566	-
3.	Pomiary powierzchniowych dawek wejściowych dla pacjenta podczas realizacji radiograficznych procedur medycznych	0	0	-

* - w przypadku stwierdzonych przekroczeń podczas wykonywanych badań, jednostki są zobowiązane do niezwłocznego wprowadzenia działań korygujących.

Tabela 2. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania jonizującego.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz -300 GHz

W 2021 roku objęto kontrolą 48 zakładów z 280 zakładów będących w ewidencji (w 2020 r. - 44 z 281). Liczba zewidencjonowanych urządzeń wynosiła 822 – bez uwzględnienia liczby nadajników stacji bazowych telefonii komórkowych oraz innych urządzeń pracujących w systemie bezobsłu-

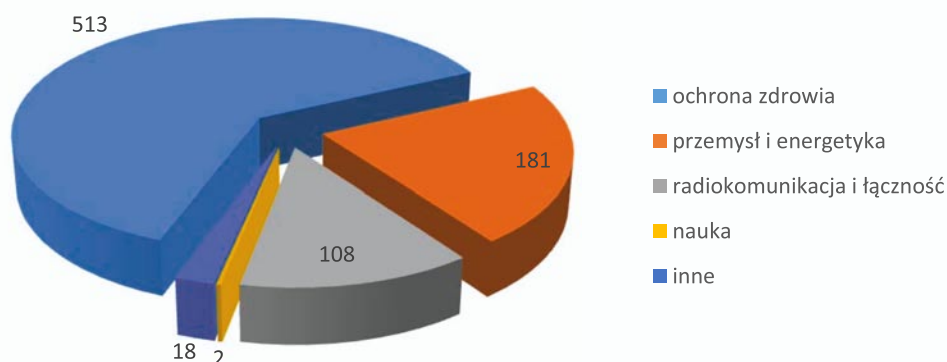
gowym (w 2020 r. – 828). Liczba skontrolowanych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie 0-300 GHz w 2021 r. wynosiła 328 (127 w 2020 r.).

W tabeli nr 3 przedstawiono rodzaje i liczbę badań/ pomiarów promieniowania niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych) przeprowadzonych przez Sekcję Badań Higieny Radiacyjnej.

pole-EM (promieniowanie niejonizujące)				
Lp.	Temat badania	Liczba urządzeń przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi
1.	Pomiary rozkładu pola-EM dla celów ochrony środowiska pracy	315	1782	-
2.	Pomiary rozkładu pola-EM dla celów ochrony środowiska	0	0	-

Tabela 3. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych).

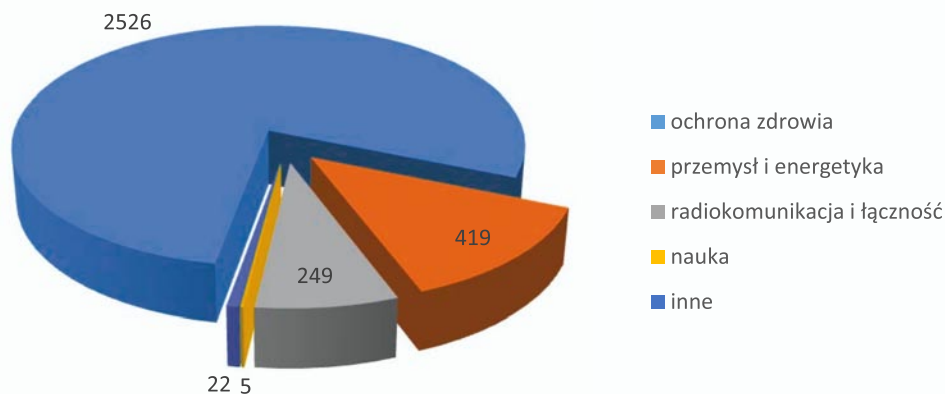
Liczba zewidencjonowanych urządzeń obejmujących 2021 r. i dziedziny zastosowań przedstawiono na wykresie 2.

Wykres 2. Liczba zewidencjonowanych urządzeń i dziedziny zastosowań.

Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne zewidencjonowanych w 2021 r. (wykres 3) wynosiła 3221 (3196 w 2020 r.), z czego w ochronie zdrowia

– 2526 (2501 w 2020 r.), w przemyśle i energetyce – 419 (419 w 2020 r.), w radiokomunikacji i łączności – 249 (249 w 2020 r.), w nauce – 5 (5 w 2020 r.), w innych – 22 (22 w 2020 r.).

Wykres. 3. Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne.

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem występującym

przy użytkowaniu źródeł pól elektromagnetycznych w celach medycznych stwierdzono następujące nieprawidłowości (tabela 4):

Rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Pomiary rozkładu pola elektromagnetycznego w przestrzeni pracy	1
Oznakowanie – źródło pola-EM i strefy ochronne PEM	1
Dokumentacja w zakresie bhp przy pracy ze źródłem pola-EM	8
Wymagania w zakresie bhp personelu	5
Przeglądy techniczne źródeł pola-EM	-

Tabela 4. Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli źródeł pól elektromagnetycznych w celach medycznych, dane za 2021 r.

W 2021 roku oceniono 320 sprawozdań z wynikami pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przekazanych przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pole elektromagnetyczne oraz przyjęto i poddano analizie 223 informacje o zgłoszeniach instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne przekazane przez organy ochrony środowiska, w tym również zmiany danych objętych zgłoszeniem instalacji oraz zakończenia eksploatacji instalacji.

Przedłożone wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przez prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia emitującego pole elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu

znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

Pomiary skażeń promieniotwórczych

W 2021 roku wykonywano metodą spektrometryczną pomiary zawartości Cs-137 w produktach rolno-spożywczych i w wodzie, w ramach placówki podstawowej prowadzącej pomiary skażeń pro-

mieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Przeprowadzono 42 oznaczenia zawartości Cs-137 - próbek żywnościowych, wody i pasz (40 w 2020 r.). Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem za-

wartości Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.

Wyniki oznaczeń Cs-137 badanych próbek w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych przedstawiono w tabeli nr 5.

Lp.	Rodzaj próbki (produkt)		Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137		Liczba oznaczeń, w których przekroczona była norma	Podać przedział, w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
			z nadzoru	na zlecenie		
1	Mleko	płynne lub w proszku	8	0	0	poniżej 0,40 ÷ 0,93
2	Mięso	wołowina lub wieprzowina	6	0	0	poniżej 0,40 ÷ 3,97
3	Ryby	ryby słodkowodne lub ryby morskie	5	0	0	poniżej 0,40 ÷ 1,07
4	Drób	-	4	0	0	poniżej 0,40 ÷ poniżej 0,80
5	Jaja	-	4	0	0	poniżej 0,40
6	Zboża	pszenica lub żyto	1	0	0	poniżej 0,40
7	Ziemniaki	-	1	0	0	poniżej 0,40
8	Warzywa	kapusta lub marchew lub buraki	1	0	0	poniżej 0,40
9	Owoce	jabłka	1	0	0	poniżej 0,40
10	Woda wodociąg	-	4	0	0	poniżej 0,04 ÷ poniżej 0,08
11	Woda powierzch.	rzeka lub jezioro	2	0	0	poniżej 0,04
12	Środki żywienia zwierząt	pasze zielone	1	0	0	poniżej 0,40
13	Grzyby świeże	pieprznik jadalny	2	0	0	28,78 ÷ 42,31
14	Grzyby świeże	podgrzybek	1	0	-	254,9
15	Produkty mleczne	-	0	0	-	-
17	Warzywa	Pomidor	1	0	0	poniżej 0,40

Tabela 5. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty wykonane w ramach placówki pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Wnioski

1. W związku z działalnością kontrolną prowadzoną przez pion higieny radiacyjnej na terenie województwa świętokrzyskiego w 2021 r. stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jednostek ochrony zdrowia, wynikające z niespełnienia wymogów obowiązujących przepisów prawnych z zakresu ochrony radiologicznej zawartych w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe oraz w aktach wykonawczych, wydanych na jej podstawie. Podobnie jak w ubiegłych latach, nie zanotowano przypadków nadmiernego zagrożenia zdrowia osób zatrudnionych przy obsłudze aparatury rtg.
2. Nie odnotowano istotnego zagrożenia zdrowia w przypadku osób obsługujących urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne w obszarze zastosowań medycznych.
3. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przedkładane na podstawie art. 122a ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska nie wskazywały na występowanie ponadnormatywnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.
4. W 2021 r. wykonywano badania zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych, wody do spożycia i wody powierzchniowej. Badania te wykonywano w ramach placówki podstawowej, prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach urzędowej kontroli żywności. Podobne analizy mogą być również wykonywane na wypadek zdarzeń radiacyjnych. Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości radionuklidu Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.
5. Na terenie woj. świętokrzyskiego nie miało miejsca żadne zdarzenie radiacyjne, rozumiane jako nietypowa sytuacja lub zdarzenie związane ze źródłem promieniowania jonizującego, wymagające podjęcia pilnych działań interwencyjnych w celu:
  - a) złagodzenia poważnych niepożądanych skutków dla zdrowia ludzi, ich bezpieczeństwa, jakości życia, mienia lub środowiska lub
  - b) zmniejszenia ryzyka, które mogłoby doprowadzić do poważnych niepożądanych skutków, o których mowa w lit. a.
6. W 2022 r. zadania pionu higieny radiacyjnej będą realizowane zgodnie z zasadniczymi zamierzeniami oraz harmonogramem nadzoru nad obiektami.
7. Kontynuowana będzie kontrola jednostek zdrowia w zakresie ochrony radiologicznej i ochrony radiologicznej pacjenta, w celu zwiększania jakości świadczonych usług zdrowotnych oraz w zakresie ochrony zdrowia pracowników przed niekorzystnym oddziaływaniem pola elektromagnetycznego w obszarze zastosowań medycznych.
8. Prowadzone będą akcje informacyjno-edukacyjne w zakresie merytorycznym higieny radiacyjnej.

OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Informacje ogólne

Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży obejmują sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące:

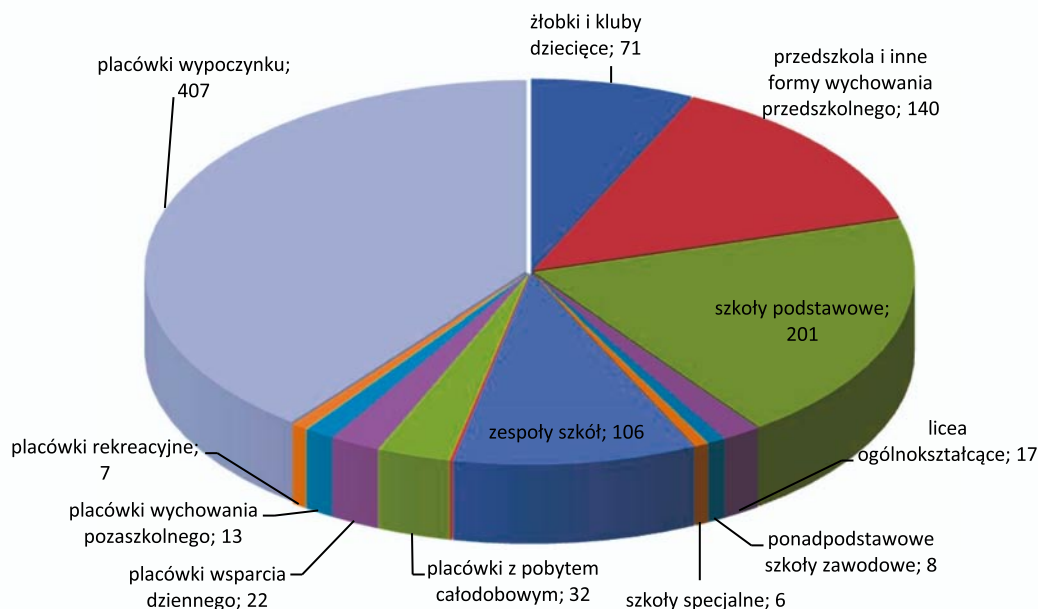
- stanu sanitarno – higienicznego i technicznego placówek oświatowo – wychowawczych i opiekuńczych;
- higieny procesu nauczania;
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach;
- warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

W roku 2021 Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorowała 1 518 placówek przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, w tym m.in. placówki edukacyjne (przedszkola i szkoły), opiekuńczo-wychowawcze (m.in. żłobki i domy dziecka), pracy pozaszkolnej i inne (bursy i internaty, domy studenckie, ośrodki specjalne) oraz 550 placówek wypoczynku.

W liczbie tej mieściły się 663 szkoły wszystkich typów, w tym 392 szkoły podstawowe, 35 liceów ogólnokształcących, 16 szkół zawodowych, 8 szkół policealnych, 17 szkół specjalnych oraz 219 zespołów szkół, w ramach których funkcjonowały placówki różnych typów, w tym szkoły specjalne (5). Ponadto nadzorem objętych było 101 żłobków i klubów dziecięcych oraz 398 przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży

W ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi placówek dla dzieci i młodzieży pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2021 roku przeprowadzili 1 316 kontroli, w tym 914 w placówkach stałych. Skontrolowano 628 placówek stałych i 407 placówek wypoczynku. Kontrole przeprowadzone były w sposób planowy, jedynie nieznaczny odsetek (7 kontroli – 0,5%) stanowiły kontrole o charakterze interwencyjnym, tj. podjęte w rezultacie zgłoszenia podejrzenia, iż w placówce nie zapewniono dzieciom i młodzieży bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu.

Wykres 1. Placówki oświatowo-wychowawcze oraz placówki wypoczynku skontrolowane w 2021 roku.

Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży

W wyniku kontroli prowadzonych w 2021 r. stwierdzono, iż ogółem nieprawidłowości dotyczy-

ły 27 skontrolowanych placówek (4,3% skontrolowanych). Uchybienia dotyczące zarówno stanu higieniczno-sanitarnego, jak i technicznego obiektu, w którym mieści się placówka dla dzieci i młodzie-

ży stwierdzono w 9 obiektach, podczas gdy 7 skontrolowanych placówek było w niewłaściwym stanie sanitarno-higienicznym, natomiast 11 w złym stanie technicznym.

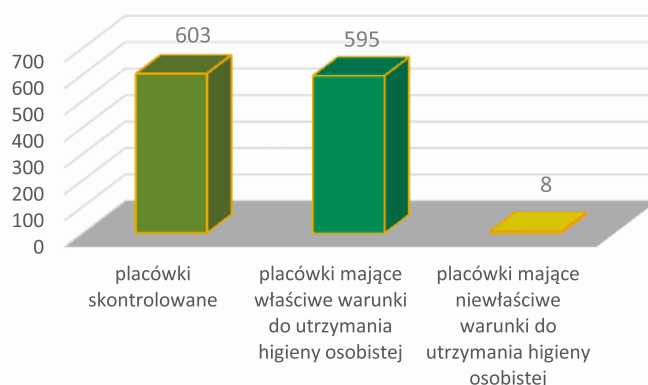
Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli placówek dla dzieci i młodzieży odnotowali, iż 98,2% placówek posiadało podłączenie do sieci wodociągowej, z własnego ujęcia wody korzystało 11 placówek (1,8%), natomiast 105 (17,4%) odprowadzało nieczystości do zbiornika bezodpływowego, a 30 placówek (4,9%) posiadało

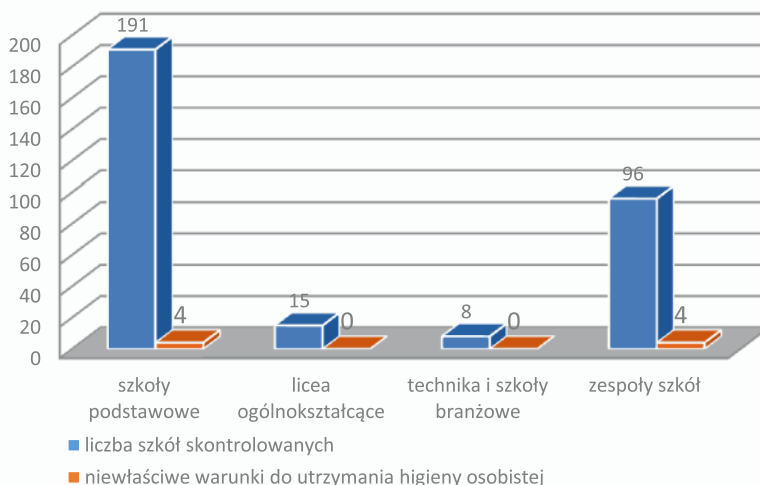
własne oczyszczalnie ścieków. W 12 obiektach (2%) nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (ponadnormatywna liczba dzieci i młodzieży w obiekcie).

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej stwierdzono w 8 placówkach (1,3%), Spośród placówek, w których stwierdzono niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej, 7 posiadało urządzenia sanitarne w złym stanie technicznym, w 1 nie było bieżącej ciepłej wody. W skontrolowanych placówkach nauczania i wychowania nie stwierdzono ustępów zewnętrznych.

Nałożono 1 mandat karny w zakresie warunków do utrzymania higieny osobistej.

Wykres 2. Warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania.

Wykres 3. Warunki do utrzymania higieny osobistej w poszczególnych typach szkół.

Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży

W placówkach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas kontroli poddawali ocenie dostosowanie mebli do wysokości ciała uczniów/przedszkolaków. Możliwość korzystania z mebli dostosowanych do wysokości ciała dzieci oceniono w 11,5% skontro-

lowanych placówek. Uchybienia stwierdzono na 36 stanowiskach w 11 oddziałach w 7 placówkach (przedszkola i szkoły).

Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpie-

czeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1604, t.j.) wprowadziło obowiązek zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie w placówce podręczników i przyborów szkolnych w celu odciążenia plecaków szkolnych. Wszystkie skontrolowane szkoły zapewniły możliwość pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych uczniom, poprzez doposażenie pomieszczeń w indywidualne szafki bądź zorganizowanie wydzielonych miejsc na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych.

Pomimo możliwości pozostawiania zeszytów, podręczników i przyborów w szkole uczniowie zmuszani są zabierać je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do lekcji na kolejny dzień oraz odrabiania zadanych prac domowych. Samo zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników w szkole nie rozwiązuje problemu ciężkich plecaków; potrzebne są jeszcze inne rozwiązania dotyczące systemu nauczania.

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W trosce o bezpieczny i higieniczny pobyt dzieci i młodzieży w szkołach, kontrole obejmowały

również warunki sanitarno-higieniczne, w których są prowadzone zajęcia wychowania fizycznego. Ocenie poddano 320 szkół w zakresie posiadanej przez placówki infrastruktury sportowej oraz stanu sanitarno-technicznego zaplecza sportowego.

Z pełnej infrastruktury sportowej, tj. szkolnego zespołu sportowego z boiskiem (w skład którego wchodzi sala gimnastyczna, sala rekreacyjna oraz pomieszczenia pomocnicze, w tym szatnie, natryski) korzystać mogli uczniowie w 28,4% szkół. 0,6% szkół posiadało tzw. zespół sportowy bez boiska. Stwierdzono, iż 2,5% szkół posiadało wyłącznie salę gimnastyczną, natomiast 4,4% placówek wyłącznie boisko. Odnotowano, że niezależnie od posiadanej infrastruktury sportowej, zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach odbywały się w 3% szkół. Całkowity brak zaplecza sportowego stwierdzono również w przypadku 3% placówek. 35,6% placówek posiada czynne natryski, w 21 szkołach (6,5%), natryski nie były używane.

Część szkół prowadziła zajęcia poza placówką – 16,2%, w tym możliwość korzystania z basenu posiadało 38 szkół, z hali sportowej – 9 szkół, z siłowni lub fitness klubu - 2 szkoły, oraz z boiska/stadionu sportowego – 12 szkół.

Rodzaj placówki			Liczba placówek		Posiadanie infrastruktury do prowadzenia zajęć WF													
			w ewidencji	skontrolowanych	liczba placówek posiadających:										natryski			
					tylko					salę(e) gimnastyczną(e) i salę(e) zastępczą(e)					szkolny zespół sportowy**		czynne	nieczynne
					salę(e) gimnastyczną(e)	salę(e) zastępczą(e) / rekreacyjną(e)	boisko (a) sportowe	salę(e) gimnastyczną(e) z boiskiem	salę(e) zastępczą(e)/rekreacyjną(e) z boiskiem	z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.						
0			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.			
Szkoły funkcjonujące samodzielnie	szkoły podstawowe	01.	392	191	4	7	10	44	65	15	0	44	0	58	11			
	technika	02.	6	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0			
	licea ogólnokształcące	03.	35	15	2	0	1	4	1	1	0	5	1	7	1			
	szkoły branżowe I i II stopnia	04.	10	5	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0			
	szkoły specjalne	05.	18	6	1	0	0	0	4	1	0	0	0	4	0			
	szkoły policealne	06.	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Zespoły szkół	ogółem	07.	219	99	1	0	3	20	23	6	2	42	1	45	9			
	w tym specjalne	08.	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Szkoły wyższe	publiczne	09.	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
	niepubliczne	10.	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
	Razem	11.	10	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
OGÓLEM:			12.	698	320	8	7	14	68	94	24	2	91	2	114	21		

Tabela 1. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego w 2021 roku

Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole

Na właściwy rozwój ucznia wpływa między innymi organizacja procesu nauczania, wychowania

i pobytu w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i odpoczynku. Higieniczny plan zajęć powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia,

zaleca się by przerwy między lekcjami trwały 10 minut.

W ramach nadzoru nad higieną procesu nauczania kontrolowano tygodniowe rozkłady zajęć lekcyjnych. Plan lekcji oceniono w 144 szkołach, nieprawidłowości nie odnotowano. W żadnej ze skontrolowanych szkół przerwy nie były krótsze niż 10 minut, ponadto szkoły umożliwiały uczniom spędzanie przerw na świeżym powietrzu.

Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2021 roku z wypoczynku letniego i zimowego skorzystało 15 151 dzieci i młodzieży w 407 placówkach. Podczas kontroli sanitarnych wypoczynku stwierdzono, iż w 2 obiektach nie były zapewnione właściwe warunki sanitarno-higieniczne. Dożywanie w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania prowadziły 122 obiekty. Nie zgłoszono interwencji. Wydano 1 decyzję administracyjną o zamknięciu basenu w obiekcie, w którym odbywał się wypoczynek.

Postępowanie administracyjne

Pion Higieny Dzieci i Młodzieży, nadzorując warunki w placówkach oświatowo – wychowawczych egzekwuje realizację prawnych wymogów dotyczących zapewnienia odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz technicznych budynków, higieny procesu nauczania, warunków techniczno-sanitarnych placówek wypoczynku. Wydawane są zalecenia pokontrolne oraz prowadzone są postępowania administracyjne i administracyjno-egzekucyjne.

W roku 2021 wydano 144 decyzje administracyjne nakazujące zapewnienie właściwych warunków techniczno-sanitarnych, wyegzekwowano 107 decyzji (w tym 74 z lat ubiegłych). Ponadto nałożono 1 mandat karny na kwotę 100 złotych. Wystosowano 2 wystąpienia pokontrolne. Wydano 55 decyzji płańniczych.

Podsumowanie

W 2021 roku działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej skoncentrowana była na podejmowaniu działań związanych z zapobieganiem i zwalczaniem epidemii COVID-19.

Zakres planowych działań kontrolnych w obiektach znajdujących się pod nadzorem pionu Higieny Dzieci i Młodzieży został zmniejszony w celu skierowania wszystkich sił i zasobów kadrowych na działania związane z zabezpieczeniem epidemiologicznym w zakresie walki z COVID-19. Mniejsza liczba kompleksowych kontroli sanitarnych i związanych z nimi ocen stanu sanitarnego obiektów oraz brak realizacji kontroli sprawdzających i tematycznych sprawiły, że dane statystyczne zawarte w raporcie, stanowiące porównawczą analizę warunków

nauczania i wychowania, odnoszą się do mniejszej liczby obiektów w porównaniu z latami ubiegłymi.

Podczas kontroli sanitarnych zwracano uwagę na warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym dostęp do bieżącej ciepłej wody przy wszystkich umywalkach w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych.

Nadal aktualnym problemem są niedostateczne warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach (np. niedostateczna liczba pełnowymiarowych sal gimnastycznych z zapleczem, prowadzenie zajęć na korytarzu). Zastrzeżenia budzi również fakt, że szkoły, które posiadają pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski nie umożliwiają uczniom korzystania z nich po zajęciach sportowych.

Dalszej poprawy wymaga w części placówek zagospodarowanie i urządzenie boisk sportowych oraz placów rekreacyjnych, łącznie z placami zabaw, a także utrzymanie ich w pełnej sprawności użytkowej. Niewłaściwy mikroklimat w pomieszczeniach dla uczniów (brak wentylacji w pomieszczeniach) jest nadal problemem, głównie placówek funkcjonujących w starych budynkach.

W dalszym ciągu opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania jest niewystarczająca ze względu na brak stałej, całodziennej opieki pielęgniarskiej oraz opieki stomatologicznej. Wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej na terenie szkół oraz zapewnienie całodziennej obecności pielęgniarki szkolnej.

Pomimo przeprowadzanych w budynkach oświatowych prac remontowych i modernizacyjnych, stan sanitarno-higieniczny i techniczny wielu placówek oświatowo – wychowawczych nadal wymaga poprawy. W wyniku prowadzonego nadzoru stwierdzono problem braku środków finansowych, którymi dysponują placówki, na poprawę warunków technicznych (remonty, prace konserwatorskie, wymianę wyposażenia). Pomimo tego placówki oświatowo-wychowawcze są stopniowo doposażane w nowe meble i wyposażenie, tj. zakup mebli, pomocy dydaktycznych, tablic interaktywnych posiadających odpowiednie certyfikaty zgodności lub atesty.

W związku z ustanowieniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii wywołanego zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, wiele placówek oświatowo-wychowawczych wnioskowało o prolongatę terminu wykonania zarządzeń wydawanych decyzji (99). Sytuacja epidemiczna wygenerowała dodatkowe wydatki związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i przeciwdziałaniem COVID-19, wobec powyższego obowiązki decyzji nie mogły zostać wykonane w wyznaczonych terminach.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Wprowadzenie

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny w strukturze Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonuje zadania o charakterze profilaktycznym na różnych etapach procesu inwestycyjnego, zmierzające do szeroko pojętej ochrony zdrowia ludzi.

Zadania te polegają na kontroli przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji inwestycji oraz jej realizacji do zakończenia i odbioru.

Przedmiotem działalności zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2021 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dot.:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć w trybie ustawy z dn. 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373; z późn. zm.) oraz

udzielano odstępstw od przepisów warunków techniczno-budowlanych i bhp.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawowali także rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych.

Stan epidemii COVID-19 w Polsce spowodował, że w sposób istotny zmienił się charakter pracy zespołu ONZ, zarówno w WSSE jak i PSSE.

Pracownicy ONZ WSSE w Kielcach w 2021 r. czynnie uczestniczyli w działaniach związanymi z COVID-19 między innymi: poprzez współpracę ze Świętokrzyskim Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego w Kielcach, obsługę i koordynację systemu SEPIS, a także współpracę przy organizacji szpitala tymczasowego na terenie obiektów Targi Kielce S.A.

Ponadto w związku z zaistniałą sytuacją pracownicy pionu ONZ na bieżąco zapoznawali się ze zmieniającymi się przepisami, zaleceniami, wytycznymi i procedurami z zakresu przeciwdziałania epidemii COVID-19.

Również pracownicy pionu nadzoru zapobiegawczego w powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych realizowali zadania w tym zakresie.

Były to w szczególności: dyżury telefoniczne, przeprowadzanie wywiadów epidemiologicznych, kontrole w zakresie przestrzegania przepisów i ostrzeżeń.

Dane liczbowe dotyczące działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie nadzoru zapobiegawczego w 2021 r. przedstawiono poniżej.

Lp.	Liczba zajętych stanowisk	PPIS	ŚPWIS	Rzeczoznawcy	Ogółem
Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko		2078	534	561	3173
1.	Uzgodnienie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	6	130	-	136
2.	Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	59	14	-	73
3.	Opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	80	14	-	94
4.	Opinie o projektach m.p.z.p. i s. u. i k. z. p.	0	66	-	66
Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko					
5.	Opinia co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby - co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	455	4	-	459
6.	Wydanie opinii w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	47	0	-	47
7.	Wydanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	44	2	-	46

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2021

8.	Wydanie opinii przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia	0	0	-	0
9.	Uzgodnienie dokumentacji projektowej, koncepcji itp.	299	0	561	860
10.	Zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym w zakresie warunków technicznych	0	89	-	89
11.	Opinie o projektach planów remediacji	-	5	-	5
12.	Opinie o projektach planów rewitaliacji	-	1	-	1
13.	Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego	591	38	-	629
14.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (I instancja)	0	0	-	0
15.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (II instancja)	0	0	-	0
16.	Innych spraw	497	171	-	668
RAZEM 1-15					
17.	Decyzje opłatowe I instancja /II instancja				
Kontrole - wizje lokalne					
18.	Ogółem	617	1	-	618
19.	w tym: obiektów w trakcie budowy	9	0	-	9
20.	Liczba spraw przejętych od PPIS przez PWIS	0	0	-	0
21.	Skargi do WSA	-	-	-	-

Tabela 1. Liczba stanowisk, kontroli, odbiorów, zażaleń, sprzeciwów – 2021 r.

W ostatnich latach zaobserwowano zainteresowanie gmin w kierunku zmiany polityki przestrzennej i dostosowanie jej do obowiązujących wymogów. Organy administracji samorządowej sporządzają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W wielu przypadkach zmiany istniejącego zagospodarowania terenu dotyczyły przekształcenia terenów pod projektowane obiekty infrastruktury komunalnej oraz komunikacyjnej, co związane było z możliwością wykorzystania środków finansowych Unii Europejskiej.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zaopiniował 66 projektów tych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawą do wydania przedmiotowych opinii o projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w każdym przypadku był projekt tego dokumentu przedłożony wraz z opracowaną, po uzgodnieniu zakresu informacji, prognozą oddziaływania na środowisko.

Postępowanie organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji niektórych planów

i programów, czyli tzw. strategiczna ocena oddziaływania na środowisko wynika z wprowadzonej w dn. 15.11.2008 r. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

W trybie powyższej regulacji państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni w 2021 r. dokonali 59 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozach dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydali 80 opinii o projektach tych dokumentów.

W trybie w/w regulacji Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny:

- wydał 14 opinii o projektach tych dokumentów,
- dokonał 14 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla w/w projektów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dla określonych projektów dokumentów, w uzasadnionych przypadkach, ustawodawca przewidział możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z tym zapisem Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w 130 przypadkach uznał, iż można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w tym zakresie wydał stosowne opinie.

Wnioski o odstąpieniu od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dotyczyły w szczególności strategii rozwoju powiatów i gmin, planów odnowy miejscowości, w ramach których nie przewidywano żadnych działań mogących mieć negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi, a jedynie skutkujących poprawą warunków życia mieszkańców, wzrostem funkcjonalności i rozwojem miejscowości.

Strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko poddawano w szczególności projekty dotyczące:

- Programów ochrony środowiska
- Programów gospodarki niskoemisyjnej
- Strategii rozwoju gmin i powiatów
- Gminnych i lokalnych programów rewitalizacji
- Programów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa płynne.

Podstawowe zasady **przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko** wynikają z wprowadzonej w dn. 15.11.2008 r. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Stosownie do w/w regulacji, jej przeprowadzenia wymagają planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które podzielono na:

- planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- planowane przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli właściwy organ stwierdził obowiązek przeprowadzenia oceny.

W 2021 r. państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali ogółem:

- 455 opinii w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku ok. 20% wniosków uznano potrzebę jej przeprowadzenia i określono zakres raportu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko,
- 47 opinii o zakresie raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- 44 pozytywne opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz 1 opinię negatywną w tym zakresie.

W 2021 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał:

- 2 opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach
- 4 opinie w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji środowiskowych dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły przede wszystkim instalacji zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej.

Kolejnym ważnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zajmowanie stanowiska dotyczącego udzielania zgody na odstąpienie od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstąpienie od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia dziennego), zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe od drzwi i okien pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi.

W większości przypadków wnioski były zasadne pod względem formalnym i sporządzone poprawnie pod względem merytorycznym (uzasadnienie wniosku, charakterystyka pomieszczeń, rozwiązania projektowe w zakresie wentylacji, itd.). W trakcie rozpatrywania wniosków dotyczących odstępstw w obiektach istniejących dokonywano oględzin obiektów. Wnioski w zakresie usytuowania pomieszczeń stałej pracy poniżej poziomu terenu oraz zapewnienia wyłącznie oświetlenia sztucznego na tych stanowiskach podlegały uzgodnieniu z Okręgowym Inspektorem Pracy w Kielcach.

W 2021 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął ogółem 89 stanowisk w zakresie jw., w tym: 2 – stanowiska negatywne, 23- decyzje o umorzeniu postępowania, 7 - postanowień o odmowie wszczęcia postępowania i 7 - opinii sanitarnych.

W 2021 r. zajęto łącznie 668 stanowisk w formie opinii sanitarnych na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego, z czego państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 497, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny 171 stanowisk.

Dotyczyły one m.in.:

- możliwości realizacji inwestycji mieszkaniowych,
- planów remediacji i rewitalizacji,
- koncepcji projektowych, obiektów o skomplikowanej funkcji lub technologii,
- zatwierdzenia projektów ochrony radiologicznej,
- spełnienia wymagań dla placówek wsparcia dziennego w trybie art. 19 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dn. 09.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- spełnienia wymagań sanitarnych w zakładach fryzjerskich, magazynach środków ochrony roślin, innych formach wychowania przedszkolnego,
- przedsięwzięć wspomaganych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- możliwości zorganizowania imprezy masowej.

Opinie o dokumentacjach projektowych (projektach budowlanych) wydawane były wyłącznie przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych i rzeczoznawców do spraw sanitarnohigienicznych.

W 2021 r. wydano ogółem 860 opinii o dokumentacjach projektowych z tego ok. 40% dotyczyło obiektów istniejących ze zmianą sposobu ich użytkowania.

Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni uzgodnili 299 dokumentacji projektowych, a rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych – 561.

Ważnym etapem procesu inwestycyjnego, który realizują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych.

W 2021 r. w województwie świętokrzyskim wydano ogółem 629 stanowisk w tym zakresie, w tym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 591, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 38.

Wszystkie opinie wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczyły pozwolenia na użytkowanie stacji bazowych telefonii komórkowych.

Podstawą do zajęcia stanowiska było przedłożenie przez inwestora aktualnych sprawozdań z pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku i w środowisku pracy, wykonanych przez akredytowane laboratoria pomiarowe.

Wśród obiektów zgłoszonych do odbioru przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych na szczególną uwagę, ze względu na znaczenie dla regionu świętokrzyskiego zasługują następujące inwestycje:

- Inkubator logistyczny, ROTTERDAM, Kielce, ul. Olszewskiego, teren Kieleckiego Parku Technologicznego,
- Magazyn obrotu bronią i amunicją, Arma, Piekoszów ul. Zagórze ,
- Stacja uzdatniania wody w msc. Kakonin, gm. Bieliny,
- Rozbudowa istniejącego budynku Polikliniki MSWiA, Kielce, ul. Wojska Polskiego,
- Stacja uzdatniania wody w msc. Bodzentyn, ul. Opatowska,
- Rozbudowa stacji uzdatniania wody w msc. Krajno Drugie, gm. Górno,
- Budowa budynku szpitala MSWiA, Kielce, ul. Wojska Polskiego,
- Budynek remizy OSP, Bilcza,
- Hala rozładunku i terminal na terenie Cementowni Nowiny,
- Budynek szpitala psychiatrycznego, Kielce, ul. Kusocińskiego,
- Budynek Urzędu Miasta i Gminy Daleszyce, Daleszyce Plac Staszica,
- Budowa dwóch placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia w Pacanowie przy ulicy Radziwiłłówka,
- Zagospodarowanie terenów zielonych w msc. Busko-Zdrój (kompleks sportowy – boiska do koszykówki, badminton, pola do gry w bule, obiekty małej architektury – ławki, kosze, stojaki rowerowe),
- Rozbudowa Sanatorium Włókniarz – etap IV: budowa budynku rekreacyjnego z instalacjami

wewnętrzny w tym z instalacją basenową w Busku- Zdroju przy ul. Rokosza,

- Przebudowa oraz rozbudowa pawilonu archeologicznego wykonywanych w ramach przedsięwzięcia pn. „Modernizacja Muzeum Archeologicznego w Wiślicy”,
- Budowa centrum komunikacyjnego dla obsługi ruchu pasażerskiego w Jędrzejowie wraz z systemem informacji dla pasażerów, położonych w Jędrzejowie przy ulicy Kolejowej, obręb 0003,
- Nowoczesny i komfortowy budynek przedszkola i żłobka w Opatowie,
- Nowoczesny budynek posterunku Policji w Lipniku,
- Hospicjum dla 10 osób i Dzienny Dom Opieki Medycznej w budynku szpitala w Opatowie,
- Rozbudowa i przebudowa budynku Domu Kultury we Włoszczowie o salę taneczną i pomieszczenia towarzyszące,
- Sala gimnastyczna (rekreacyjno-rehabilitacyjna) w msc. Gierlachów gm. Dwikozy,
- Centrum Diennej Opieki Psychiatrycznej przy ul. Schinzla 13 w Sandomierzu,
- Samorządowe Centrum Kultury w Obrazowie – nowo wybudowany budynek dwukondygnacyjny z zadaszoną sceną zewnętrzną,
- Dom Diennej Opieki w Gminie Łoniów tzw. „Środowiskowy Dom Samopomocy”,
- Modernizacja części osadowo – biogazowej oczyszczalni ścieków przy ul. Bocznej 42 w Starachowicach,
- Zagospodarowania Parku Miejskiego w Starachowicach,
- Amfiteatr wraz z instalacjami wewnętrznymi pomiędzy ul. Radomską, ul. Kaczyńskiej, ul. Chopina, ul. Pileckiego (Krywki), ul. Piłsudskiego,
- Posterunek Policji wraz z instalacjami w Mircu, gm. Mirzec,
- Budynek obsługi węzła turystycznego wraz z wewnętrznymi instalacjami ul. Kościelna w miejscowości Krynki, gm. Brody.

W toku prowadzonego postępowania działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadziły do wyeliminowania ewentualnych uchybień i nieprawidłowości.

W 2021 r. w woj. świętokrzyskim nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektu w trybie art. 28 ustawy z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Przeprowadzono ogółem 618 kontroli obiektów w zakresie nadzoru zapobiegawczego (wizji lokalnych), w tym 9 kontroli dotyczyło przeglądów inwestycji w trakcie realizacji.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni przeprowadzili 617 kontroli, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 1 kontrolę.

Na ogólną ilość kontroli składają się kontrole przeprowadzone w ramach przeglądów obiektów

w trakcie realizacji i odbiorów obiektów oddawanych do użytkowania oraz wizje lokalne dokonywane głównie na etapie wydawania opinii dotyczących zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz udzielania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, podczas kontroli inwestycji w trakcie realizacji zwracano szczególną uwagę na:

- uzyskanie wszystkich wymaganych opinii i uzgodnień,
- rodzaj stosowanych materiałów budowlanych,
- zgodność realizowanej inwestycji z dokumentacją projektową (w kontekście rodzaju i charakteru ewentualnych odstępstw).

Ze względu na potrzebę likwidacji barier architektonicznych sprawdzano sposób dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych (ustępy, drzwi, pochyty do rąk, itp.).

W 2021 r. kontynuowana była współpraca z organami samorządowymi, inspekcjami kontrolnymi oraz innymi jednostkami.

Powyższe dotyczyło współpracy z:

1. Państwową Inspekcją Pracy w zakresie postępowania na etapie uzyskiwania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.
2. Wojewodą Świętokrzyskim i Samorządem Województwa Świętokrzyskiego w zakresie opiniovania programów z zakresu ochrony środowiska i pokrewnych o zasięgu wojewódzkim.

Wnioski

Poniżej przedstawiono analizę porównawczą stanowisk zajętych przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych i Świętokrzyskiego Państwowego

Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w latach 2019-2021 w ujęciu tabelarycznym.

	2019		2020		2021	
	PPIS	ŚPWIS	PPIS	ŚPWIS	PPIS	ŚPWIS
ILOŚĆ SPRAW OGÓŁEM	1700	1036*	1875	975*	2078	1095*
UZGODNIENIE DOK. PROJ.*	323	595*	312	508*	299	561*
KONTROLE	705	42	539	8	617	1
ODBIORY	575	35	502	39	591	38
ODSTĘPSTWA	0	112	1	79	0	89
SOOŚ	114	137	95	175	145	158
OOŚ	334	8	446	9	546	6

*- dot. uzgodnień ŚPWIS i rzeczoznawców.

Wynika z tego, iż stan epidemii nie miał istotnego wpływu na zmniejszenie ilości zajętych stanowisk. W 2021 r. sumarycznie zajęto o 323 stanowiska więcej niż w 2020 r., z czego:

- PPIS – o 203 więcej,
- ŚPWIS o 39 więcej
- rzeczoznawcy ds. sanitarnohigienicznych – o 87 mniej.

Zwrócić należy uwagę na fakt, iż pracownicy pionu nadzoru zapobiegawczego również aktywnie włączyli się w działania inspekcji sanitarnej mające na celu walkę z epidemią, podczas gdy stan zatrudnienia w PPIS nie uległ istotnemu zwiększeniu w stosunku do lat ubiegłych, a w ŚPWIS pozostaje bez zmian od 2010 r.

Należy wskazać, iż działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczyła kontroli pod kątem zapewnienia właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w nowo realizowanych obiektach takich jak: obiekty żywieniowo-żywnościowe, obiekty służby zdrowia, obiekty oświaty, zakłady pracy, obiekty typu komunalnego. Oceniając stan sani-

tarnej obiektów na różnych etapach ich realizacji, należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują fundusze unijne, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.

Mając na uwadze ochronę zdrowia publicznego, w ramach prowadzonych postępowań oraz uzgodnień w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego zwracano szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

- właściwe projektowanie i wykonanie instalacji wodociągowych (m.in. sposób zabezpieczenia przewodów wodociągowych przebiegających w pobliżu sieci kanalizacyjnych oraz zbiorników na nieczystości płynne i gnojowników, wyposażenie przyłączy wodociągowych w zawory antyskażeniowe, dezynfekcja uruchamianych instalacji sieci wodociągowych, wyniki badania wody),
- właściwe projektowanie i wykonywanie pod kątem sanitarno-higienicznym instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych (m.in. na podstawie protokołów sprawności instalacji),

- prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym pochodzenia medycznego, w sposób niezagrożący życiu i zdrowiu ludzi,
- zabezpieczenie środowiska wodnego i gleby przed wodami opadowymi, potencjalnie zanieczyszczonymi substancjami ropopochodnymi (urządzenia oczyszczające),
- zapewnienie właściwych warunków sanitarno-zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
- ochronę ludzi przed nadmiernym oddziaływaniem czynników środowiska pracy (hałas, zanieczyszczenie powietrza) poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych i odpowiednich materiałów budowlanych w celu dotrzymania normatywnych wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
- ochronę ludzi przed uciążliwościami środowiskowymi poprzez oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obszarów przemysłowych, egzekwowanie skutecznych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska, w tym:
  - zabezpieczenie ludności przed uciążliwością hałasową,
  - zabezpieczenie ludności przed promieniowaniem elektromagnetycznym (np. zachowanie odpowiednich odległości),
  - zabezpieczenie ludności przed wpływem zanieczyszczenia powietrza (prawidłowe parametry emitorów, urządzenia oczyszczające),
  - właściwą gospodarkę wodno-ściekową (zopatrzenie ludności w wodę do picia).

Podsumowanie

W ramach profilaktyki inwestycyjnej podejmowane będą nadal działania w zakresie:

- opiniowania planów zagospodarowania przestrzennego, inspirując działania organów administracji samorządowej w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz właściwego zagospodarowania terenów z punktu widzenia ochrony zdrowia,
- opiniowania przedsięwzięć na etapie przed wydaniem decyzji środowiskowych, przyczyniając się do zabezpieczania życia i zdrowia ludzi przed ewentualnym negatywnym oddziaływaniem tych inwestycji,
- uzgadniania dokumentacji projektowych, zapewniając właściwe warunki sanitarno-zdrowotne w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednie warunki pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
- kontroli obiektów w trakcie realizacji i na etapie odbioru inwestycji, przyczyniając się do eliminowania nieprawidłowości w zakresie sanitarno-higienicznym, jak również zapewnienia pełnego dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

SEKCJA NADZORU NAD OBIEKTAMI MSWiA

Wprowadzenie

Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych lub uciążliwych, zapobiegania powstawania chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych - jest organizacją rządową powołaną do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego. Zasady jej funkcjonowania, strukturę organizacyjną oraz zakres zadań i kompetencji organów określa Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r., poz. 195). Państwowa Inspekcja Sanitarna MSWiA została zlikwidowana z dniem 1 lipca 2020 r. zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 23 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, nadzór sanitarny obiektów MSWiA na obszarze woj. świętokrzyskiego przejął Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny. Zgodnie

z zarządzeniem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego nr 23/2020 utworzono Sekcję nadzoru nad obiektami MSWiA która wchodzi w skład Działu Nadzoru sanitarnego WSSE Kielce. Nadzór sanitarny nad poszczególnymi służbami MSWiA powierzony został z dniem 1 lipca 2020 r. Powiatowym Inspektorom Sanitarnym właściwym terytorialnie na obszarze woj. świętokrzyskiego. Od 1 lipca 2020 r. nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego objęte są następujące obiekty resortu MSWiA:

- Policja
- Państwowa Straż Pożarna
- Placówka Straży Granicznej w Kielcach
- Samodzielna Sekcja Zamiejscowa ABW
- Samodzielny Zespół Opieki Zdrowotnej MSWiA
- Obiekty żywienia zamkniętego na terenie MSWiA

PSSE	Kontrole	Decyzje
PSSE Busko Zdrój	3	5
PSSE Jędrzejów	5	0
PSSE Kielce	29	7
PSSE Końskie	0	0
PSSE Opatów	5	2
PSSE Ostrowiec Świętokrzyski	4	6
PSSE Sandomierz	2	0
PSSE Skarżysko Kamienna	3	2
PSSE Starachowice	8	3
PSSE Staszów	2	1
PSSE Włoszczowa	1	0
WSSE Kielce	11	14
RAZEM	73	40

Tabela 1. Zestawienie kontroli oraz decyzji przeprowadzonych przez PPIS w 2021 r. na obszarze woj. świętokrzyskiego.

PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w roku 2021 realizowana była zgodnie z celami Narodowego Programu Zdrowia. Określa on główne kierunki działań zmierzających do poprawy zdrowia wszystkich mieszkańców naszego kraju. Realizowano ogólnopolskie programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

W roku 2021 dominujące jednak były działania w związku z zaistniałym i utrzymującym się stanem pandemii COVID-19.

Działania Oddziału Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej skierowane zostały na wszelkiego rodzaju czynności i przedsięwzięcia wynikające z dynamiki rozwoju pandemii. Zagrożenie COVID-19 wymogło na pracownikach Oddziału wykonywanie nowych zadań i dysponowanie ciągle aktualizowaną wiedzą dot. wszelkich aspektów i nowych doniesień na temat koronawirusa.

Ogólnopolskie programy edukacyjne

Program edukacyjny: „Trzymaj Formę!”

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany jest do uczniów szkół podstawowych (V-VIII) i ich rodziców. W roku szkolnym 2020/2021 program realizowany był w 88 placówkach szkolnych, objął 8392 uczniów i 2239 rodziców.

Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Program skierowany jest do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawiera również elementy angażujące rodziców. W roku szkolnym 2020/2021 łącznie programem objęto 42 placówki szkolne, 2623 uczniów oraz 775 rodziców.

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów, skierowany jest do dzieci w wieku 9-10 lat oraz ich rodziców.

W roku szkolnym 2020/2021 w programie w woj. świętokrzyskim uczestniczyło 2009 uczniów, 1449 rodziców ze 124 placówek szkolnych.

Ogólnopolski Program Ekologiczny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne”.

Celem programu jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Program skierowany jest do dzieci przedszkolnych w grupie wiekowej 5, 6 lat. W roku szkolnym 2020/2021 w programie udział wzięło 138 placówek przedszkolnych, 4993 dzieci oraz 2581 rodziców.

Wojewódzkie programy edukacyjne:

Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”.

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym - 5, 6 lat, ich rodziców lub opiekunów. W roku szkolnym 2020/2021 programem objęto 159 placówek, 5633 dzieci i 2121 rodziców.

Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów starszych klas szkół podstawowych (IV-VIII). Celem głównym programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów. W roku szkolnym programem w woj. świętokrzyskim objętych zostało 4769 uczniów, 1904 rodziców ze 110 placówek szkolnych.

Nie pal przy mnie, proszę
Program edukacji antytytoniowej
dla uczniów klas I-III
szkół podstawowych

Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów klas I-III szkół podstawowych. Ce-

lem głównym programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu.

W roku szkolnym 2020/2021 w programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 6031 uczniów, 2511 rodziców ze 146 szkół podstawowych.

Program zakażeń HBV i HCV pt: „Podstępne WZW”

Program skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. Celem programu jest upowszechnienie wiedzy dot. wirusowego zapalenia

wątroby typu B i C. W roku szkolnym 2020/2021 w programie wzięło udział 2041 uczniów z 23 placówek szkolnych.

Program edukacyjny: „Znamię! Znam je?”

Celem programu jest upowszechnienie wiedzy z zakresu

profilaktyki czerniaka. Skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych. W ramach programu przeprowadzono szkolenie dla szkolnych i powiatowych koordynatorów programu z udziałem przedstawiciela Fundacji oraz lekarza onkologa.

W roku szkolnym 2020/2021 w programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 4904 uczniów z 31 placówek szkolnych.

Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

Celem programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy. Skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, rodziców i opiekunów uczniów oraz kadry pedagogicznej.

W roku szkolnym 2020/2021 w programie w woj. świętokrzyskim udział wzięło 2372 uczniów, 1371 rodziców, 180 nauczycieli z 39 placówek szkolnych.

Interwencje nieprogramowe

Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia obchodzimy corocznie 7 kwietnia w rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia. Każdego roku motyw przewodni poświęcony jest innej tematyce, która podkreśla priorytetowy obszar problemów w sferze zdrowia publicznego na świecie. W 2021 roku hasło roku brzmiało: „Ratujmy życie! Bezpieczne szpita-

le w czasie katastrof! Powszechnie ubezpieczenie zdrowotne!”

W ramach obchodów tego działania przedstawiciel WSSE Kielce wygłosił wykład pt: „Zachowania bezpieczne w czasie pandemii – zasada DDM” podczas konferencji zorganizowanej w ramach Forum Zdrowia w Busku-Zdroju. Spotkanie zorganizowane w formie on-line skierowane było do nauczycieli, pedagogów i dyrektorów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu Powiatu Buskiego. Uczestniczyło w nim 50 osób.

Działania antytytoniowe.

● **Światowy Dzień bez Tytoniu**

Corocznie, 31 maja obchodzimy Światowy Dzień bez Tytoniu. Święto stanowi okazję do zwrócenia uwagi na powszechność nałogu palenia papierosów i jego negatywne skutki zdrowotne. W ramach tego dnia ogłoszono na stronie internetowej i facebooku konkurs na mema: „Myślę, więc nie palę” dla młodzieży w wieku 13-18 lat.

● **Światowy Dzień Rzucania Palenia**

W ramach Światowego Dzień Rzucania Palenia – 18 listopada 2021 zorganizowano akcję profilaktyczno-informacyjną dla pracowników WSSE Kielce z możliwością skorzystania z badania tlenu węgla w wydychanym powietrzu, pomiaru ciśnienia krwi oraz poradnictwa antytytoniowego.

Interwencje wynikające z sytuacji epidemiologicznej – Pandemia COVID-19 oraz promocja szczepień ochronnych przeciw COVID-19.

W ramach sytuacji epidemiologicznej przeprowadzono:

- działania związane z pandemią COVID-19: porady telefoniczne dotyczących różnorodnych problemów związanych z koronawirusem, całodobowa obsługa telefonu alarmowego, koordynacja miejsc kwarantanny w woj. świętokrzyskim, przeprowadzanie wywiadów epidemiologicznych. Działania te skierowane były do 7187 osób.

- Konkurs na happening dot. szczepień ochronnych przeciw COVID-19 w ramach V Ogólno-

polskiego Festiwalu Teatralnego „OTE” w Nagłowicach. W konkursie wystąpiło sześć grup teatralnych prezentując przygotowane etiudy teatralne. W finale konkursu uczestniczyło 50 osób.

- Konkurs literacki: „Żywot człowieka poćwiętego”, gdzie tematem przewodnim był „Mój lockdown”. Młodzi autorzy przedstawili swoje refleksje związane z okresem izolacji doświadczane w sytuacji pandemicznej. Wykazali się pomysłowością, interesującymi koncepcjami, ale także dojrzałością przemyśleń i ciekawymi literackimi ujęciami tematu. Na konkurs wpłynęło 40 prac literackich uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu całej Polski. Wydarzenie uświetniła premiera kielecka spektaklu pt: „Historia” na podstawie tekstów Witolda Gombrowicza w wykonaniu Teatru Zbożowego z Kielc.
- Wywiad dla lokalnej rozgłośni radiowej dot. promocji szczepień ochronnych.
- Stoisko informacyjno-edukacyjne promujące szczepienia przeciw COVID-19 w ramach akcji #SzczepimySię podczas Koncertu: "Polska dziękuje. W duchu niepodległej", który odbył się w rocznicę Bitwy Warszawskiej w zamku Krzyżtopór w Ujeździe. W koncercie uczestniczyło ok. 1000 osób.

- Stoisko informacyjno-edukacyjne podczas imprezy plenerowej „Senioralia 2021” skierowanej do seniorów woj. świętokrzyskiego.
- Głównym organizatorem był Świętokrzyski Urząd Wojewódzki. Impreza odbyła się w Parku Etnograficznym w Tokarni. Na zorganizowanym stoisku promowano szczepienia przeciw COVID-19 w ramach Kampanii #SzczepimySię. Podejmowano tematykę dot. zdrowego stylu życia, profilaktyki uzależnień, profilaktyki chorób odkleszczowych, profilaktyki nowotworów skóry. Ponadto w ramach tej imprezy zorganizowano wystawę grzybów poprzedzoną wspólnym grzybobraniem. Wystawa miała przede wszystkim wymiar profilaktyczny.

Jej zadaniem było przybliżenie zwiedzającym problemu zatruc grzybami poprzez zapoznanie ich z charakterystycznymi cechami grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. Wystawa cieszyła się ogromnym zainteresowaniem zwiedzających.

- Stoisko informacyjno-edukacyjne promujące szczepienia przeciw COVID-19 w ramach akcji #SzczepimySię podczas dożynek gminnych na terenie Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” w Ciekotach.
- Stoisko informacyjno-edukacyjne promujące szczepienia przeciw COVID-19 w ramach akcji #SzczepimySię podczas Mistrzostw Ratownictwa Wodnego w Chańcy w ramach XIX Otwartych Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie.
- Stoisko informacyjno-edukacyjne promujące szczepienia przeciw COVID-19 w ramach akcji #SzczepimySię podczas Festynu Parafialnego w Domaszowicach. W czasie trwania festynu kierownik OPZiOZ wystąpił na scenie zachęcając do szczepień. Podczas Festynu podejmowano również tematykę dot. zdrowego stylu życia, profilaktyki chorób odkleszczowych, profilaktyki nowotworów skóry.
- Stoisko informacyjno-edukacyjne zorganizowane podczas festynu rodzinnego: „Bezpieczne wakacje” rozpoczynającego otwarcie basenu letniego przy ulicy Szczecińskiej 1 w Kielcach na którym eksponowano materiały edukacyjne dotyczące profilaktyki chorób odkleszczowych oraz promowano bezpieczne zachowania się w czasie wypoczynku letniego. Zachęcano również do szczepień uodparniających na COVID-19.

- Stoisko informacyjno-edukacyjne zorganizowane podczas Święta Kielc w Parku Miejskim w Kielcach promujące zdrowy styl życia w okresie wypoczynku letniego i szczepienia przeciw COVID-19.

Akcja Letnia

Celem Akcji Letniej jest przekazanie wiedzy na temat: jak zdrowo i bezpiecznie spędzić wakacje na zorganizowanych i niezorganizowanych formach wypoczynku.

W ramach Akcji Letniej WSSE zorganizowała:

- Stoisko informacyjno-edukacyjne podczas festynu rodzinnego: „Bezpieczne wakacje” na basenie letnim w Kielcach
- Stoisko informacyjno-promocyjne podczas Święta Kielc w Parku Miejskim w Kielcach.

- Wydruk i dystrybucję materiałów do PSSE woj. świętokrzyskiego broszurek: "Zdrowe i bezpieczne wakacje"
- Dwa artykuły tematyczne w Gazecie Lokalnej: „Echo Dnia”
- Wywiad dla TVP3 dot. profilaktyki boreliozy i grzybów
- Audycja w Radio Kielce: „Wakacje a środki psychoaktywne – zagrożenie dla młodych ludzi”

Profilaktyka używania narkotyków, w tym środków zastępczych

W ramach tego działania przeprowadzono:

- dwa spotkania edukacyjne dla dzieci i młodzieży, osób dorosłych – podopiecznych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie na temat zagrożeń zdrowotnych związanych z zażywaniem środków psychoaktywnych.

Wnioski:

- Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej realizowana była zgodnie z celami Narodowego Programu Zdrowia. Re-

alizowano programy ogólnopolskie, programy wojewódzkie oraz interwencje nieprogramowe. Przeważającą liczbę podejmowanych interwencji stanowiły działania związane z sytuacją epidemiologiczną – pandemią COVID-19. Odbiorcami naszych działań profilaktycznych były zróżnicowane grupy społeczeństwa.

- Nasze przedsięwzięcia miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do właściwych zachowań prozdrowotnych, dążenie do kształtowania pozytywnych zmian postaw, propagowanie zdrowego stylu życia i motywowanie do podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego w trudnej sytuacji epidemiologicznej pandemią COVID-19.
- Zagrożenie COVID-19 wymogło na pracownikach Oddziału PZ i OZ wykonywanie zadań i dysponowanie ciągle aktualizowaną wiedzą dot. wszelkich aspektów i nowych doniesień na temat koronawirusa.